

Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów.
Zespół (fond) 4.
Zbiór rękopisów Biblioteki Baworowskich
Dział (opys) 1

192. Schützins M. Casp. Annales Civitates Gedanensis. U. I-III. [...] ad a. 1424.

Nr. 192. II. $\frac{e}{3}$.

1369.

Schütz, M. Casp. Annales civitatis Gedanensis libb. III. (usque ad ann. 1424.)
Mscrpt. 208 Seiten. Folio. Schwidbd.

III 19

ANNALES
Civitatis Gedanensis
M. Casp. Schützio
concininati.

In Nomine Domini Amen!

De Origine et Conditore Civitatis Gedanens^{is} De Civitatis
adeo variant hominum opiniones et Sententia, Gedanens^{is} ori-
gine.
ut ex iis nonnulla, quae tamen vulgo praesensibiles
videri possunt, anilibus fabellis non sint multū
abimiles. Neq; mehercule mirum, cum his inlo-
cis Septentrioni ferme Subjectis, Superioribus Secu-
lis, non literarum solum, et liberalium artium
ignorantia maxime floruerit, verum etiam Summa
Prutenorum, qui nondum erant perdomiti, barba-
ries, omnia assiduis excursionibus bellis et latro-
ciniis ferme devastaverit. Tantum abest, ut cer-
tus aliquis rerum gestarum Auctor vel Scriptor,
quem in rerum nostrarum annotationibus tuto seq-
liceret, tum temporis extiterit, multo minus ad no-
stra tempora pervenerit. Sed haec gentes ideo fortas-
sis excusationem aliquam mereantur quod etiam a-
pud Graecos et Latinos Scriptores praclarissimarū
Urbium initia ideo saepe fabulosa sint, quod Scripto-
rem certum non haberent, sed postea rerum gesta-
rum magnitudine, et Fortune ardentis favore,

in tantum exereuerunt, ut cum ad summum fa-
 stigium evasisent, originis etiam falsa fidem a-
 pud homines invenerint. Sed nostra nunc ~~per~~ sequamur.
 Martinus Cromerus in Historia de rebus Polono-
 rum scribit, à Polonis Duce Visfimirò, uno de Lechi
 posteris, Sivarðum Danorum Regem, Navali pugna
 insigni profligatum pulsumq; pretario Regni par-
 tem sub annuo tributo recepitse, concessa Polonis Jutia,
 Skaniay, filias verò ejus duas captivas, alteram Nor-
 vagiis, alteram Germanis venditas, filium autem
 Jarmericum obsidis loco apud Polonos adservatum
 esse. Inde Visfimirum Principem captivis abundan-
 tem, duas Urbes maritimas condidisse, et ex his alte-
 ram Visfimiriam, quæ nunc Vismaria dicitur, de
 suo nomine, alteram Dantiscum seu Gedanum à Da-
 nis devictis, eiq; velut in Coloniam deductis appel-
 lasse: cujus rei Vaporium Auctorem citat, apud quæ
 uti horum fidem esse jubet, ita narrationem eam
 verisimilem non videri, perspicuis aliorum scri-
 ptorum doceri potest argumentis. Hic enim Vis-
 fimirus non Polonorum Dux sed Vandalorum qui
 tum Pomeraniam et Megapolim universam obtine-
 bant, Princeps fuit. Nisi libeat omnes Nationes, quæ
 ab uno Noe filio primum orta, postmodum autem in
 diversas Regiones propagatae sunt, nullo nominum discrimi-
 mine servato plane confundere. Hunc Visfimirum
 asserunt non nulli, vixisse circiter annum Christi
 Trecentessimum Quadragesimum et Vismariam con-
 didisse, quo tempore Gedanum, quantum conjectura
 consequimur nequidem in rerum Natura esse potuit.
 Ac omnino rationi minime convenit, Civitatem ma-
 ritimam Gedanensem tot aetatibus extitisse tam igno-
 bilem, præsertim cum eam Cromerus ab exordio
 Condi-

Cromeri Senten-
 tia refutata.

Conditionis Urbem etiam appellare non vereatur. Sed neq; Vismaria ea est Vetustas ut isto tempore condita fuerit, quinimo, quod verius est, Vismaria condita dicitur à Gyselmo Comite Sverigensi, s. Megapolensi, eo tempore, quo Waldemarus Secundus Danis imperabat et in Polonia Conradus Mazovia Dux floretet, is scil. qui Cruciferos Marianos in Prusiam primus evocavit, qui Lecho certe Seculis aliquot fuit posterior. In Danorum Historiis nullibi legitur Polonos unquam transmare vel in Daniam arma protulisse. Wandalorum autem expeditiones non sunt ignotae Sivarum vero Dania Regem illum, quem allegat Cromerus à Vandalis devictum fuisse, etiam Crantzius disertè affirmat. Saxo vero Grammaticus Danicarum Rerum Scriptor Nobilis lib. 5. p. 77. b. ibi: Vid. Cladem eam Sivarum non à Visimiro vel Polonis, sed à Gottaro Svecorum Rege accepisse commemorat, de quo plura differere non est hujus loci vel temporis institutum.

Ceterum idem Crantzius in Vandalia sua, qua Vicinorum populorum etiam res obiter attingit, ubi Seditioem meminit, qua Gedani fuit excitata Anno Domini supra Millesimum Quadringentesimum 16. Mirum est inquit tam brevi coaluisse Urbem Gedanensem, qua inter alias recens et hesternae computatur, in id quod tum erat et nunc magis apparet roboris ac magnitudinis: Vivit hodie scilicet annuum scil. Millesimum Quadringentesimum) qui audivisse testatur Avum suum retulisse, quod ex Patre acceperit, venisse se Gedanum sui tum Oppidi Nuncium et Oratorem, Consilium adusse ejus tum loci publicum, id erat coactum in privata domo, qua unicum ex lapidibus lateritia stabat ad forum, nam caetera cannis palustribus et limo horruerunt, rusticam antiquitatem testantes: ingres-

Crantzii Sententia refutata.

sum vidisse Patres conscriptos in Mensa, qua fuit
in Conspectu, cultellis ad componendum Symbolum
per plana demissis ad metam ludere, eam tum fu-
isse gravitatem Consilii publici, ab illis exordis
intra unum seculum, ad id roboris Urbem coaluisse
non sine causa miramus, ut ejectionis Dominis suis Fra-
tribus Teutonicis Regem Polonia cui nunc etiam pa-
rent invocaverint. Hactenus ille. Hoc certe recen-
tis Civitatis Testimonium longissime abest ab eo,
quo Cromerus hanc Urbem vetustati consecrare vo-
luit. Verum penes Cranzium hujus etiam rei fidem
relinquo, quantum ejus Auctoris quem ne nomi-
nat quidem nec cuius Oppidi fuerit Nuntius, testi-
monio sit tribuendum. Evidenim si iste non de Pro-
avo, quoniam Legatum publicum leviter aliquod
dicere fas non est, sed de Proavia fortassis inter
ancillas lanam facientes et fabellis operam dan-
tes audivit. Id continuo pro testimonio Civitatis a-
licujus vel commendande vel deformande alle-
gabimus. Certe non decet tantum Historicum quod
sacris initiatum tantas Nugas agere. Ve-
rum his in partem rejectis, satis constat, initio ejus
seculi, ac circa illud tempus quo Nuntius iste Ge-
dani esse potuit, eam Civitatem in numero Civita-
tum Maritimarum in foedere, et quidem inter
Capita numeratam fuisse, et paulo post Gedanen
Praefulum cum Colonienfium, Lubecenfium et
Hamburgenfium Oratoribus gravissimam legationem
ad Magistrum ordinis Teutonici de patrocinio
Civitatum suscipiendo obivisse, quinimo ante se-
culum istud Gedanen una cum Lubecensibus Ar-
cem et Civitatem Stockholmia ex pacto fidejus-
sio-

tionis tenuisse, et alioquin alias res non adeo le-
ves domi forisq; gessisse, ut non occupationes, quā
conferendis per ludum Symbolis fuerint, quemad-
modum latiq; in Historia pgressu demonstrabit.

In Summa ita se res habet, quantum ex certis
monumentis conijcere licet, nec tam vetustam
esse Civitatem Gedanē uti Cromerus sentit, nec
tam recentem, ut Cranzio videtur. Extant e-
nim Litera, quibus Pomerania et Casubiorum
Principes Olivensis Monasterii Privilegia confir-
mant, Scripta Gedani Anno 1216. quod paulo post
prolixius ostendetur, cum prius ea retulerimq;
quae in Chronicis Prutenorum de Origine Civitatis
huius habentur. At cum primis in libro quodam p-
vetusto, qui Elbinga repertus traditur, tunc cum
Arx dirueretur, ea quae sequuntur, per scripta le-
gimus.

Conjectura
verisimilis

Eo in loco, ubi nunc vetus Oppidum Gedanē sit-
tum est, olim Vicus vel pagus erat, cui nomen de-
derunt Wick, à piscatoribus seu Cauponarum exer-
citoribus, mediocri numero habitatus, quoniam mi-
bi frequens esset Commercatio halecis, angvilla-
rum et aliorum piscium, qui vel saliti vel fu-
mo durati essent, ac inde in Poloniam Pomerani-
am, Prussiam, Gottlandiam exportarentur, Pro-
montorium enim Hela, tum multo magis quam
nunc in mare protendebatur, ac vastissimam Oram
capiendis piscibus marinis maximè commodam ef-
ficiebat, sic ut nullis objectis aggeribus, nullis adhuc
Insulis reiectis maris aestus Mevam usq; excurreret.
Incolis gentilis erat in eo vico, ut Incola Piscatores,
quāquam aliqui mercaturam etiam exercebant

Vicanensium
primi mores.

cum Prutenis, pisces cum Succino plerumq; permutan-
tes, non nulli etiam Opifices, uti tum Seculum illud
ferebat, diebus festis passim in Vico et extra Vicum I-
gnes succenderent, interim largissime biberent, ac ebrii
cum universa Familia, liberis, Uxoribus, Servis, Ancil-
lis, domesticis ac peregrinis circum ignes saltarent,
tripudiarent, varias et ridiculas gesticulationes
exerterent, et nihil ad summam lasciviam et pe-
tulantiã reliquum facerent. Imo quicumq; ex
utroq; Sexu in quovis ludicro genere magis excel-
lisset, in honore præ cæteris habebatur. In his deli-
tiarum et omnium libidinum exercitiis neces-
sum erat evenire, quod ferè solet, ut rixæ, con-
tentiones, pugna, vulnera, et sæpius cædes oriren-
tur, in quibus vindicandis ejus Vici Dñs officio suo
non deerat, delinquentes gravissime mulctabat, pe-
cudes, oves, jumenta, Suppellectilem omnem au-
fererat, interdum etiam pro magnitudine deli-
cti fontes capite plectebat. Erat is Hagelis ex
familia Vandalicorum Principum, vel ut alii vo-
lunt Vidoviti Prutenorum ducis oriundus, qui Ar-
cem ligneam tum temporis satis munitam in eo
monte, quem etiam hodie Hageli montem voca-
mus, ut Subditorum immineret Cervicibus, ex-
truxerat, Hic alioguin etiam magnam in Vita-
nos exercere solebat crudelitatem, cogebantur
illi Semissem omnis piscatura, aucupii, et pe-
culii quotannis Dño pendere, agrum Dni suis im-
pensis arare et conserere, non licebat eis in agris
profluentibus piscari, ne ligna quidem in Sylvis si-
ne pretio colligere, pisces suos vendendi non prius
facultas dabatur, quam Dñs ipse suos luculenter
distra-

Hageli in Vi-
canos Impium.

4

distraxisset, exactio-
rum et operarum et pu-
blicorum servitiorum modus nullus, libido ^{domini}
ad uxores etiam et filias subditorum penetra-
bat, si quis contra mutisset, Capitis erat pericu-
lum. Hanc Tyrannidem, cum vix ultra decennium
durasset, Vicani tandem perosi in Hagelum con-
jurant, ejus trucidandi Consilium clam ineunt,
occasionem caedis perpetranda quaerunt, quae
admodum illis inventu videbatur difficilis: Sem-
per enim Hagelus, qui non minus metuebat Sub-
ditos, quam oderat, montanis se Munitionibus q̄-
tinebat, nec unquam sui publice conveniendi co-
piam praestabat. Solebant Vicani, quoties festivita-
tem ejus diei qui **Divo** Joanni Baptista Sacer est,
excitatis ignibus, tripudiis et gesticulationibus,
suo more celebrabant, ante Arcem **Domini** sui semel
ac iterum choreas circumducere, ipse vero **Domini**
Vas Cerevisiae honoris gratia vicisim illis donare
consueverat, quodad majorem gratiam invitaren-
tur, et inter compotandum more Majorum **Domini**
Salutem singuli singulis propinarent. Haec res
conjuratis apprimè visa est convenire ad exe-
quendum id quod adversus Hagelum jam olim
decreverant. Cum dies solennis advenisset, Vicani
omnes cum Uxoribus et liberis choreas longo or-
dine ducentes ad Arcem ludibundi procedunt, Cho-
reas explicant. Hagelus cum Cerevisiam de more
praebere jusset, nihil est damni, inquit ad famili-
ares, si quam Cerevisiae jacturam fecero, non e-
nim in ebrietate rixis pugnis et vulneribus tem-
perabunt, sic abunde cum delinquentes multa-
buntur damnum compensavero. Vicani qui sub

Tunicis gladios absconderant, quam primum portam ad exportandam Cerevisiam reserari viderant, ex improvise relicta saltatione Mares omnes irrumpunt, munitionem occupant, incendunt, ac everunt, Hagelum cum universa familia trucidant, conservata una saltem ex filiabus Prechta, quam in Matrimonium collocarunt illi, qui primus Consilium istud occupanda Artis adinvenerat; Ceterum Hagelus cum vidisset se perditum et Necem imminere, nec usquam effugiendi facultas esset, in eo mortis articulo exclamasse dicitur: *D Dantz Dantz* | id est quod Germani tripudium vel saltationem vocant: | quam foede me perdidisti. Hinc existimant huic Vico Nomen primo datum, ut *Dantz* vult hoc est *Tripudii Vicus* appellaretur, quod factum cum peregrini, qui eo commeari solebant admirati essent facile deinceps nomen illud amplexi sunt, et alibi divulgaverunt.

Alia Opinio de Hagelo. Hanc Historiam alii paulo aliter narrant, nimirum conjurationem Vicariorum inde tandem orta esse, quod Hagelus Scultetum seu Praefectum Viti temere trucidasset, ubi furm Hagelus, qui insidias sibi parari senserat, animos Subditorum sibi reconciliare voluisse dicitur, remisit ad tempus oneribus, exactionibus et Vectigalibus, imprimis autem ut interfecti Sculteti cognatos emolliret, filiam suam natam omnimam, nomine Prechtam interfecti filio Helga despondisse. Transacta res est, conjuratio uti videbatur extincta, Vicari offensio-nem omnem remisisse existimati. Ubi nuptiarum

5
dies advenit quo solenne erat, ut sponsus cum
propinquis et Agnatis ad sponsam iret, eamq̄ solen-
niter ex domo Parentum ad Nuptiarum locum
in Vico publicè constitutum deduceret, Hagelus
nondum satis etiam Vicariis fidens, et ideo Spon-
sum cum Amicis admittere detrectans, postulat
ut mater saltem Sponsi cum Selectis aliquot Vir-
ginibus et Matronis ex Arce sponsam accerseret,
sepe statim ubi cum aulicis semel atq̄ iterum in
Sponsalium honorem choreas duxisset, illas si-
mul cum sponsa remissurum. Vicariis hoc acce-
pto non tam egre remferentes novam ab Ha-
gelo peti, quam quod nondum satis placato i-
pro uti sese posse dolerent, interim etiam vete-
rum ac recentiorum injuriarum recordantes,
Consilium ex tempore capiunt Hagelo perniciosum.
Respondent modestè se Dno gratificaturos pulcher-
rimas quavis puellas et matronas exornant, quæ
sponsam accersant, in extremo agmine Adolescentes
aliquot robustos Virginali habitu indutos, gla-
diis subter Vestem reconditis, tanquam Ancillas
et pedisequas constituunt. Hoc ordine Arcem in-
grediuntur. Hagelus nihil mali suspicans agmen in-
trimitit, Sponsam producit, unam ex puellis, quæ
pra cæteris illi placebat, manu prehendit, Salta-
tionem incipit, idem faciunt Aulici, atq̄ adeo Mini-
stri omnes. Vix dum Choream inceperant, Adolescē-
tes Vicariis ex improvviso gladios expediunt, repente
facto Hagelum et cæteros obtruncant, ubi jam mo-
ribundus ille, de tripodii prodicione, ita uti su-
pra dictum è, fert exclamasse.

Unde Appella-
tio Vici
Dantiscus.

Ut ut sit, eodem res utrimq; redit, in quo pleriq; con-
sentiant Hagelum proterea Tripudii vel Salta-
tionis in eas insidias incidisse, atq; inde Vico No-
men adcrevisse.

Alii hoc etiam addunt, Helga ab Amicis Hageli
vicisim truncatao Prechtam Vandalorum cui-
dam Principum nupsisse, cui Dantiscus Nomen
fuerit, atq; inde Civitati nomen ejus impositum.
Sed hoc nullo quod ego sciam aliorum scriptorum
exemplo probatur. Sunt qui affirmant Danum
quendam seu Natione, seu saltem appellatione,
Pyratam insignem, mare Latrociniis infestare
et preda in hunc portum seu maris finem con-
vectare solitum fuisse, et ab eo Vicum illum,
quasi Dani receptaculum a Nautis vulgo appel-
latum. Non desunt qui existiment, loco nomen
inditum, ab abiete pro alta arbore [Germani
Tanne vocant:] quae in litore maris introitus
ubi finis inflectitur consistit, Nautis signum fuit,
Helam promontorium circum navigantibus, quo
recta versus Vicum vel portum vela facerent.

Alii scribunt a Dano Danorum Rege Vicum
conditum et appellatum, quod non minus ab-
surdum est, quam illorum Sententia, qui Gedani
Appellationem ex Getis et Danis, nulla res addita
rae vel Historia componunt.

Ceterum ex his Opinionibus sequatur quam quisq;
volet, equidem à Vero non alienum arbitror, Vi-
cum à Danis nomen accepisse, vel quod ii locum
navigis primum frequentaverint, vel quod Da-
nis Piscatoribus habitandi locus à Caspatorum
Principibus ibi primum sit concessus. Divinimo
legi-

legimus, Regem Danorum Valdemarum bello cum Vandalis gesto huc trajecisse et hanc Pomerania oram partim devastasse, partim etiam in potestatem suam redegit. Itaq, fieri potuit, ut ex Danis suis eam quasi coloniam hic reliquerit, fortassis etiam munimenti causa Arcem qstruxerit. Sed non tantum est momenti in supstitiosa nominis perscrutatione, quam in rebus ipsis gestis, quas deinceps psequemur.

Post occisum Hagelum hujus territorii Gaum, ad Casubiorum Principes, qui ex Polonorum Ducum familia oriundi traduntur, devenit, qui deinde vicum hunc in civitatis formam redegerunt, ex iis Principibus Subislaus Bugislaifilius, qui vixit Anno Christi 930. Depos, qui primus ejus gentis Christi fidem amplexus est, Olivense Monasterium condidit, Anno Salutis Millesimo Centesimo Septuagesimo, uno nunc miliarium a Gedano versus mare distitum, multis beneficiis, praediis ac redditibus ornatum. In quo etiam exuvia defuncti Conditoris Subislaui sunt humata.

Hic Subislaus cum animadverteret, Vicum istum Gedanum Monasterio perquam commodum esse, propter piscium et conmeatum frequentiam et utilitatem, imprimis propter maris Viciniam, pagum autem dispersum, neq, contra hostiles irruptiones satis munitum, Arcem primus vel construxit, vel jam antea constructam munitiorem reddidit, postea de constituenda civitate vel oppido, vel potius de commutanda Vici Conditione in civitatis formam cogitare cepit. Ubi laudatissimo Principi idem Usu venisse scribitur quod in

Historia
Didonea.

Conditione Carthaginiis olim accidisse perhibetur. Convocatis enim omnibus Vicis istius Incolis, incommoditates enarravit, quibus essent expositi quod sine munitionibus degerent, addens non posse incrementum sumere ullum vel Vicum vel Civitatem ullam, nisi munitiones sint, quibus se suam Incola à Vicinorum injuriis defenderent, hortatur ut locum circumspiciant in agro Vicino ad Civitatem condendam, ubi velint, ejusque ambitum quantum voluerint complectantur, aedes sibi quisque construat, se liberaliter locum concessurum et Civitatem fossa et ligneo septimento suis sumptibus muniturum. Addidit immunitates quasdam, et alia beneficia, quibus Jus Civitatis et Magistratus Civilis auctoritas intereretur. Placuit Vicinis Principis sui Sententia, spacium condenda Civitatis ex agro Principis tantum petunt, quantum ipsi brachiis suis circumplecti possent. Mirum id primum Subislas videri, mox etiam ineptam petitionem irridere, tandem cum nihil amplius cuperent annuere. Illi ad conditum diem conveniunt omnes cum Uxoribus, liberis, servis et Ancillis, mutuo sese manibus implicantes, quoad quisque brachia longissime extendere poterat, locum quem delegerant, in circuitum tripudiantes complectuntur, quem ^{cum} Subislas Civitati condenda satis amplum judicaret, aedificiis extruendis designavit. Hoc primum fuit initium Civitatis Gedanen^s satis tenue. Verum à vivente Subislas Civitas penitus exstructa sit, an opus ab ipso ceptum à filio consumptum, vides dubitari.

Habu-

Habuit Lubislaus fratrem Mestringum et filios
 tres, Samborium, qui Patri in Principatu succes-
 sit, sed non diu Superstes fuit, alterum Mestvinum
 Gedanenfiurn Duum, tertium Svantepolcum. Hu-
 ic Mestvino a pluribus tribuitur Gedani Conditio
 eo maxime argumento, quod is primus quasi
 nova ditionis principatum Civitatis Gedanen-
 dominiam titulo suo adiecit, quod manifeste
 apparet ex Privilegio Monasterii Succovien quod
 anno MCCIX. scriptum est his inter alia ver-
 bis: Ego Mestvinus Dei gratia Princeps in Gdansk
 omnibus Christi fidelibus & cum consensu fili-
 orum Nostrorum, videlicet Svantepolci, War-
 tislai, Samborii, Ratiborii, simul Uxoribus nra
 ad Clausuram Sanct. monialibus Beatae Ma-
 ria famulantibus damus in Villis in Campis &
 usq; ad terminos Castri Gedanen, et quadragin-
 ta marcas, tertiam partem telonei quod datur
 ibidem de Panno, et quadraginta marcas sup
 tabernis in Danzig &. Ex quibus verbis apparet,
 hoc Mestvino Casubus imperante Civitatem Ge-
 danen jam fuisse conditam, vel certe non multo
 prius et recentissime circiter annum Christi
 1200. Sed exiguo primum ut apparet splendore.
 Fuisse tamen aliquas negotiationes ex eo colligitur
 quod Teloneum de pannis ibi Principi pendi soli-
 tum fuerit.

1200.
vel circiter

Gedanum igitur primum Civitas esse cepit, circiter
 ea tempora, quibus Ordo Marianus in Palestina
 cepit, quo etiam tempore veneti et Franci Con-
 stantinopolim, ab Imp: Isaacio Angello occuparunt,

Gedanen li-
 vitatis ini-
 tium.

cum foil. Imperator Henricus Sextus vel ejus
Successor Philippus rerum Romanarum potiretur,
Celestino vel Innocentio Tertio Pontificibus, cum
Philippus Augustus in Gallia regnaret Alphonsus
Octavus vel Nonus in Hispaniis, Emericus in Un-
garia in Polonia Casimirus Secundus, in Anglia Ri-
chardus primus, Canutus in Dania. Duo ipso tem-
pore etiam Changius Can, quem Vulgo magnum
Chan vocant Tartarorum Monarchiam auspi-
catus est, seculo certe florentissimo et magnarum
rerum gestarum memoria celebratissimo.

Mestwini
Obitus.

Mestwinus Anno Salutis 1200. eodem ferme tem-
pore, quo Mariani fratres in Prusiam expedi-
tionem susceperant, vitam cum morte commuta-
vit, quatuor filiis Superstitibus, quorum Natu ma-
ximus Swantepolcus, es illustrior extitit, quod
suppetias tulit fratribus Marianis Cruciferis
contra Prutenos Pomeranos cujus auxilio Crucife-
ri anno 1234. ingentem hostium illorum multi-
tudinem prostraverunt, ejus Fratres Sambori-
us tam hostili fuit in ordinem animo, quam
ille se beneficium ordini prestitit. Tertius
Mestwini Filius fuit Ratiborius, Quartus Var-
tislans, qui ambo peregrinantes obierunt. Var-
tislans memorant Vischegradii decessisse et
Uladislavia sepultum esse.

Swantepol- Porro Swantepolcus Mestwini filius ex Uxore
cus. Salonien Ruthena duos genuit filios, Mestwinum
et Vartislans. Mestwinus Monasterium Pel-
plinens condidit anno 1274. Uxorem duxit Fol-
cam Mo-

8
cam Monialem ex Stolpensi Coenobio in Matri-
monium adscitam, ex qua cum liberos non haberet,
Successorem sibi Testamento delegit Premislaum Du-
cem majoris Polonia, qui postea Rex fuit, sed is eam
Pomerania Partem, qua à Mestwino obvenerat,
non diu retinuit, quod et Mestwini fratres ac Patris
plurimum, non nihil etiam Mariani Cruciferi
paulatim ad se pertraherent. Quamquam et ipse
Premislaus et ejus Successores non semel Pomera-
niam armis rursus subjugare infecta re conati
fuerint. Hic Mestwinus obiit supremum diem
anno 1295. Id. Calend. Januarii in Oliventi Mo-
nasterio sepultus.

Mescingus, cujus supra mentionem fecimus, Su-
bislai frater eo defuncto, Principatum Pomera-
nia ad se pertinere rebatur, eumque per vim occu-
pare contendebat. Id animadvertens Tertius Su-
bislai filius Swentopolcus, dominandi et ipsemet
maximè cupidus Mescingum Ven^{no} sustulit. Hic
est ille Swantepolcus, de quo tam multa in Chro-
nicis Prutenicis tam fortiter quam subdole con-
tra Marianos perpetrata gesta, predicantur.
Qui et Cassubiam tandem Fratribus et eorum Fi-
liis è medio sublatis vel pulsis, occupavit à Ja-
nuario Premislai Praefecto, ducta in uxorem e-
jus filia, eaque ratione post Pomerania totius
Principatum affectare cepit, et Lestum album
Polonia Regem Pomerania Annulum in Balneo
per insidias deprehensum obtinuit. De cujus
rebus gestis plura suo loco deinceps erunt com-
memoranda. Hic Monasterium Gedanen^{se} Domini-
canorum in honorem Divi Nicolai, in campo ex-

Filii Sven-
topolci.

tra Civitatis portas, quod nunc ferme in medietate
Civitatis Lituro cernitur, Anno 1227. extruxit. Mor-
uus est anno MCCXXVI. tertio Idus Ianuarius
cum esset Annorum 97. et in Olivend^o Monasterio
sepultus est. Quatuor reliquit filios, Nestvinum
Ducem Stolpensem, Samborium Ducem Meuensem,
Vartislaum Ducem Dersoviensem Dnum in Gedano,
à quo Civitas et Arx Gedanens^{is} ad Marianos à quibus
ille adoptatus erat translata quidem sed non sta-
tim tradita est, et Ratiborium, qui et ipse cum
hereditate sua ordini allectus est. Hi quos dixi-
mus, legitimi fuerunt Dni Civitatis Gedanens^{is} à
principio ortus ejusdem, quamquam et Poloni in-
terim de ea decertaverint, uti in Historia pro-
gressu demonstrabimus, donec in Marianorum
potestatem devenit, et eorum tandem excusso
jugo, quod immaniter et avare nimis imperi-
tarent, una cum ceteris Prusie Statibus, quibus
nunc adnumeratur, in Regum Polonia fidem
sponte concessit. Enim verò qui ante Subislaum vel
Hagelum his in locis rerum Status fuerit difficile
est conjectari, ne dum ut certi quidpiam affir-
mari vel describi possit, unius rei argumentum
afferam, locum hunc maritimum pluribus retro
seculis habitatum cultumque fuisse. Etenim eta-
te superiori, quod à fide dignis hominibus accepi,
in monte Vicino, quem Vulgo ex Ethnicorum I-
dolorum cultu dnm *Wijdruborg* appellant, ossa
humana testis inclusa, ac ibidem solerter con-
dita, et Sepulchrorum etiam antiquissima Ve-
stigia sunt reperta. Numismata etiam superio-
ribus annis per homines curiosè ea loca riman-
ses, non

tes, non unius generis inventa sunt, sed ignota plane et mirabilibus Characteribus et literis insignita, quae rei antiquitatem satis demonstrant. Ex quibus monetae genus tam aureum quam argenteum his Characteribus **CTIPVS** cum inscriptione plane obsoleta inventum. In quibusdam nummis effigies cernitur Regina quasi Vetula, in altera Nummorum facie manus est extensa et plana inter hos characteres media . sunt etiam nummi paulum in partem modum inflexi, in centro hanc crucis formam habentes . inventi sunt alii, qui in uno latere effigiem gerant Reginae Coronatae, post Caput Sagitta est, pro facie hic character, quasi Mercurii Signum ad Sagittam haec scripta sunt literae **LECIPORVS**, pro facie autem Reginae **CRASSIVRA**. in altero latere pictus est cantharus fuscus et trophaei signum, circumscriptio propter vetustatis obliterationem legi non potest. Alii sunt nummi, qui in una facie Regynam habent Coronatam cum his literis **CESTIANVS**. in altera facie feretrum cum homine superposito, circumscriptio obsoleta legi non potest. Et aliae nummorum formae plures ibidem repertae sunt, de quibus ideo dicere superse demus, ne in rebus nimium vetustis et extra cognitionem Nummariam nunc positis nimium curiosi videamur.

Ceterum quod a primordio Civitas non priusquam ducentos circiter Annos duraverit, ea procul dubio Causa est, quod continuis bellorum motibus afflictata, debilitata et convulsa est, sic ut interdum vix respirandi Spatium habuerit. Nam post primam Conditionem non ita diu quiesca

permansit à Swantepolco penitus eversa et com-
busta, Deinde A^o M. Ducentesimo LXX. vix ex qui-
nis et cineribus restaurata, et appellata die Jim,
go Stadt, extra cujus portam Cives Templum condi-
derunt in honorem omnium Angelorum, quod eti-
am hodie visitur, mox à Marianis Cruciferis ite-
rum diruta, et ad priorem Viti s. Pagi formam
reducta est. Neq; diu post circiter annum 1311. à
Magistro Sigfrido, in eum ubi nunc sita est locum
translata, ac demum A^o 1343. Civitatis instar mu-
niri cepit, Sabbatho ante Dominicam Letare fū,
lamentum factum est Templi primarii Divo
Mariae, sequenti die luna moeniorum. sed vix spi-
ritum recollegerat novis jam auspiciis confiden-
tior, cum novo anno post maxima et inaudita
peste grassante ita contabuit, ut Civibus partim
morbo consumptis, partim fuga salutem qua-
rentibus, memoria proditum sit, Civitatem
spatio trium mensium suis Incolis abominabile
et habitatoribus omnibus vacuam fuisse. Et
quamvis demum melius aliquanto habere ce-
pit, tamen is fuit Marianorum Cruciferorum
Dominatus, quod egre Civitas haec ita emer-
gere potuerit, ut aliae, quae liberiori Imperio
fuerunt obstricta. Ipsa certe docet experien-
tia, Civitatem hanc ab eo demum tempore ad
splendorem, magnitudinem et opes, quibus no-
stra aetate floruit pervenisse, quando expul-
sis fratribus Marianis, Incolis se Polonia Regi-
bus subiecit, de quibus omnibus suo loco dicetur
accuratius. Nunc locus postulat, ut Urbis si-
tum bre-

tum brevibus explicemus.

Sita est hodie Urbs Gedanens in utraq; ripa Motlae fluvii, qui duobus pontibus intra Urbem jungitur, et o-
 procul infra Urbem in Vistulam exoneratur. Urbs
 triplex, vel ex tribus quasi Civitatibus constans, unis
 nihilominus muris fossis et Vallo exterius circum-
 septa. Quarum una primaria dicitur, ubi et sum-
 mum Imperium et Reipublica administratio est, quae
 à Montibus adversis, ab alta porta incipiens, rectis
 plateis ad Motla ripam descendit, et paulatim se-
 cundum fluvium intra meridiem et orientem pro-
 tenditur. Ubi autem fluvius pontibus transitur, in
 adversa ripa ut plurimum sunt apotheca frumen-
 taria five Granaria, et deinceps perpetuus tractu
 Suburbium, quod hortos longos vocamus, ad meridiem
 longo domorum et hortorum ordine excurrit, Vetus
Civitas ab altero latere Septentrionem versus ma-
 re respicit, interius fossa et muro à primaria Urbe di-
 stincta, exterius Vallo et fossa egregie communita.
 Tertia quam Suburbium vocant, manibus et Vallo
 separationem inclusum, et fossa duplici à primaria
 Urbe diremptum ad occasum protrahitur adverso
 motlae fluvio. Dextro autem latere Rodanus fluvius
 sub radicibus Montis Episcopalis recta praeterfluit,
 et sinuato cursu circum novi aggeris munitiones supra
 fossas alveo lapideo per Veterem Civitatem labitur,
 et Molendinum celeberrimum praetervectus, in
 Motlam quae in primo ingressu Sinistram Suburbii
 partem alluit post extremos Civitatis muros sese
 ingerit, sic ut Veteris et primariae Civitatis potiores
 partes his duobus fluvio in onorem Insulae cingantur.
 Urbs ipsa vulgo Prussia adnumeratur, et cum ipsa Prus-
 sia ad Poloniae Sceptrum accessit, et nunc pars est Con-

Urbis Situs.

Primaria
Civitas.

Granaria.

Vetus Ci-
vitas.

Sub Urbium.

Rhodanus.

Molendinum.

filii Prussiae publici, sed si Geographia rationem
inspicias, sita est in ultima Pomerania parte, quae
hodie Pomerelliam, quasi dictam minorem Pomeraniam
appellant, quae à Prussia Vistula fluvio dirimitur,
et hodie cum ipsa Prussia ad Poloniae Regnum perti-
net. Prussia enim ita proprie determinatur, ut in-
ter Vistulam Derranciam, Oyam et Memelam flu-
vios concludatur, et ab oriente respiciat Lithvani-
am, à Meridie Poloniam, à Septentrione Livoniam
et mare, et ab Occidua parte Pomeraniam Vistula
interfluente, sicut Gedanum in Pomeranica ripa con-
sistat. Circa Urbem solum est fertilissimum et ame-
nissimum, fluviorum et Camporum Commoditate
maxime conspicuum. Plagam orientalem ornat

Vistula flu-
vius.

fluvius Vistula, qui à Carpathicis montibus situm
trahens, majorem et minorem Poloniam intersectat,
inferius Prusiam à Pomerania dirimens, unus alveus
in lacum Habum versus orientem, Altero secundum
Septentrionem labens uno infra Gedanum milliari
in Mare Balticum effunditur, dictum est Mare

Mare Bal-
thiicum.

Balthiicum à Balthia peninsula septentrionali
maxima, nunc Scandia est, quae tria complectitur
Regna Aquilonaria, Daniam Sveciam et Norwe-
giam. Hoc mare à faucibus Orisfundensibus per-
petuo tractu, inter dicta Regna, et inter littora
Vandalica Pomeranica Pruthenica et Livonica
concluditur, Septentrionalibus Commerciis ma-
ximè accommodatum. Ad inferius ostium Istu-

Propugnaculū
Mindanum.

Laternia.

la propugnaculum ad servandam Maris custo-
diam, à Senatu Gedanensi constructum, et egregiè
communitum est, ubi et lucerna hyemali tempo-
re quae

re, quæ ex mari eminens conspicitur, Nautis si-
 gno proponitur, ne portum subeuntes incauti ad
 litus impingant. Ab ostio Vistula Insula Neringa, Neringia.
 quam Divus Casimirus pro maximis erga se meri-
 tis Gedanensibus dono dedit, versus orientem Vigin-
 ti circiter Miliaribus excurrit, piscatura, autu-
pio, Venatione per commoda, sicut à Septentrio-
 ne Mari Baltico, à meridie lacu qui ex eo resta-
 gnat, quem Habum appellamus, claudatur, in cu- Habus.
 jus adverso litore Territorium est Elbingen et
 Varmien et porro Prusie Ducatus. A meridie Ci-
 vitas habet amenissimos Campos, Montes plane
 nullos et Insulam, quæ inter Istulam et Nolla Insula minor
 sita est, ad Civitatis Dominium pertinentem, quam Werder.
 hodie minorem vocant, ad Differentiam majo- Insula major.
ris Insula Vicina, quæ à Vistula et Noyato fluvio
 includitur, frumento et re pecuaria fructuosissi-
 mam. Ad occidentem Urbs Montes respicit, o- Montana.
 blivo ad Septentrionem tractu, Villis et Pagis et
 aliis ædificiis cultos et egregie exornatos, qui pau-
 latim perpetuo dorso juxta Civitatem mare ver-
 sus protenduntur in quorum radicibus in ipso
 Urbis conspectu horti amenissimi pulcherrimis æ-
 dificiis instructi, instar Sub Urbiorum protrahunt,
 et omnem eum tractum, qui in Conallibus est, ex-
 ornant. Excurrit etiam ad occidentalem plagam
 ab utraq, Rhodani Ripa Suburbium, cui vulgus no- Schotlandia.
 men à Scotis ibi fortassis primurè habitantibus in-
 didit, cujus major pars ad ditionem Episcopi Ula-
 slavien pertinet, et hodie ob odorem lucri gratis-
 simum Hollandorum hospitio et diverticulis in Ci-

vitatis pene formam tam adificiorum magnitudi-
 ne, quam mercatorum et opificum frequentia red-
 actum est, cum insigni scilicet præjudicio et fatali de-
 trimento Civium Gedanensium, nec non in publici juris
 fraudem maximam, quo cautum est, ne intra
 quintum miliare prope Gedanum circum quævis
 Arx vel Civitas extruatur aut habeatur. Sed quia
 sacrificulis istis omnia nunc impune licent, ut pote
 quibus etiam Coelum Venale habetur, Gedanenses ha-
 ctenus in eam rem bona cum gratia Jus suum ob-
 piscopi præsertim invidi impotentiam consequi
 nequiverunt. Hæc de Situ Urbis et Vicino territo-
 rio dicta sufficiant.

Urbis primaria. Intus Urbs primaria egregis et splendidis adificiis
 Adificia. publicis et privatis passim exulta est, intra pau-
 cos sane annos, quibus Vicinis et longinquis naviga-
 tionibus in Septentrionem et occidentem, et maxi-
 ma plurimorum Commerciorum exercitatione
 ad eam amplitudinem, quæ nunc conspicua est,

Templum Pa- conscendit. Templum Dni Para Virgini Sacrum in
 rochiale Ma- Umbilico primaria Urbis situm est, adificiū splendore
 tianum. et magnitudine omnij sacro ornatu nulli Secun-
 dum. Inter cætera opus ibi conspicuum est, ad usum

Baptistarium. Sacri Baptistomatis, et Orichalci metallo eleganter et
 magnifice magno sumptu Splendidè fabricatum.

Templum D. In extrema Urbis parte versus Moslam Templum est
 Johannis. Divo Joanni consecratum, et sursum versus Mona-
 Monaster. Do- sterium Dominicanorum à Sventopolco Divo Nicolai
 minic. honori adjectum.

Prætorium. Prætorium vero non minimum
 est Civitatis Ornamentum, illa præsertim turri q-

Horologium conspicuum, quæ Horologium cum insigni opere Musico,
 Musit. quo o-

quo omnis generis Cantilenas Campanae artificiosè
 imitantur, constitutum est, quod merito miratu-
 lum Europa dixeris. Nec inde procul Basilica Regis
 Arturi cernitur splendide exornata, ubi Mercatores
 licita Conventicula exercent, et de omnis generis
 mercibus Conventiones, Sponsiones Contractus inire
 consueverunt, utile ab initis institutum, nisi quod
 non ita pridem nimis perpotationibus et aliis
 rebus indecentibus ceperat commaculari. Inve-
 teri Civitate Templo sunt constituta Divis Catha-
 rinae, Bartholomaeo, nec non Coenobia Divae Eliza-
 bethae, et Sancti Spiritus, et S. Jacobi, pro Nautis
 aegrotantibus. In Suburbio quae tertia Civitas cense-
 tur, Templum colitur DD. Petro et Paulo Apostolis
 dedicatum. Fuit item Monasterium ibidem
 S. S. Trinitatis nomine insignitum, quod ab ejus fra-
 ternitatis Monachis Anno MD. Spectabilis Sena-
 tus redemit, et in eo celebre Gymnasium erudi-
 endis pueris, Civium praesertim filiis, per commodum
 liberaliter constituit. Templum ibi nihilominus et
 Concionibus et ritibus sacris peragendis usurpatur,
 ibique duae sunt Cathedrae ex quarum altera Germa-
 nice ex altera Polonice Populus docetur, Permulti e-
 nim Poloni utriusque Sexus in hac Civitate conversan-
 tur, cum quod assidue merces ex Polonia, frumen-
 tum, tabulas ligneas, cineres, picem, ceram, et ali-
 as secundo flumine huc convehunt, tum quod plu-
 rimi ejus gentis huc confluent, qui eas operas ex-
 ercent, quae ad Negotiationes et Navigationes ex-
 pediendas sunt necessariae, praeter servos utriusque

Basilica Arturi.

Templo Ve- teris Civita- tis.

Sexus Domesticos, Civibus operas ex locato plerumq;
prestantes. In eo etiam suburbio, quos Hortos Lon-
gos vocari diximus, Templum Divae Barbarae Sa-
crum habetur. Omnium Templorum, excepto Cathe-
drali primariae Urbis, quod Rex Poloniae sibi reser-
vavit, patrocinium et gubernatio penes Senatum
consistunt. Religionem hodie Gedanenses profite-
tur eam, quae Augustanae Confessionis Doctrina q̄-
tinetur, complures annos jam tacita potius in-
dulgentia Regis Sigismundi Augusti, quam ulla
aperta concessione, ex Papatus idol^olatria ad verum
Dei cultum perducti. Ista Religio in omnib; tunc
Templis celebratur, Ergastulis saltem Monacho-
rum et Monialium exceptis, inter quae precipu-
um habetur Dominicanorum, quod vulgo nigrum,
et honestis hominibus merito vitandum vocat;
Leonum et Scortorum frequentia, qui turmatim
ad Religionis scil. Ergo circumhabitant, adeo ce-
lebre, ut jam pridem in proverbium abierit,
Scortum ad nigros Monachos, ut plurimum e-
nim Monasterio lupanar~~um~~ proximum est.

Quod Ergastulum praeter Cynoedorum gregem an-
tiquitus receptum, nunc etiam IESV Christi hostes
et sua ipsorum Religione merites conspurcarunt,
ac quoniam superioribus annis varia tentata fue-
runt, quibus artibus Pontificia Blasphemia in pri-
marium saltem hujus Civitatis Templum, quod Re-
gis est proprium, reduceretur Christus tamen Sal-
vator noster, rebus etiam angustissimis et difficil-
limis noluit hactenus Ecclesiam hanc suam genu-

ini sui Verbi predicatione fructuq, defraudari.
 Divino Regi Clarissimo Stephano, qui nunc rerum
 potitur, cujus auspiciis, quippe qui et ipse Pontificia
 Religionis more majorum est observantissimus, exi-
 stimabant Pontifici et Sacrificuli, facile se Reli-
 gionis mutationem aliquam consecuturos, eam
 Divinitus mentem indidit, ut publico et clarissi-
 mo diplomate, quod hactenus ab Antecessoribus Regi-
 bus nullis pactis, donis, muneribus, obsequiis obtine-
 ri potuerat, Usum et Riturum Augustana Confessi-
 onis liberum et securum in omnibus Templis
 confirmaret.

Restat ut de Reip: Statu, qualis est hodie, non-
 nihil ostendamus. Urbem partim optimates par-
 tim populus gubernant, Summum in Republica
 locum obtinet Burggravius, qui ab eo tempore, quo
 Civitas infidem et Clientelam Regum Polonia con-
 cessit, Regis vices obtinet in Causis iis, quae vim et san-
 guinem ac Capitalia Iudicia concernunt, is quotā,
 nis ab ipso Rege, ex octo Consularibus Viris, quos Sena-
 tus nominat, deligitur, ac nihilominus officio suo in
 Senatu obeundo aequè ut ceteri fungitur. Senatus
 more nostro constat octodecim Viris prudentibq
 | quāquam antiquitus viginti quatuor, et inter-
 dum plures conscripti fuerunt: sex quibus quatuor
 Proconsules, vel rethius, ut in literis antiquioribq
 legitur, Praeconsules, qui per Vices annuas singuli
 Rempublicam administrant et Consilii publici
 Praesides sunt, ita ut semper quilibet Successorem

Reipublica Status.

Burggravius.

Senatus.

suam habeant laboris et regiminis, ubi res postu-
let, soium. Ceteri Consules, vel Consiliarii, vel
Senatores appellantur. Hi res et rationes Civita-
tis tractant. Ex iis Quæstores, Prætores, ædiles,
Censores, et alii Magistratus, qui variarum rerum
curam gerunt, quotannis designantur. Ad Sena-
tum ab omnibus Iudiciis, omnibusq; Magistratibus
Civilibus, à Senatu porro ad Principem in causis
Civilibus est provocatio. Atque in veteri Civitate
peculiare Consilium est quing; Virorum, qui ibi
Iurisdictionem suam exercent, sed hi primario
Senatui subsunt, eiq; cognitiones suas submitunt.
Asidet etiam per vices ex illis unus Consilio
primario. Post Senatum Iurisdictionem exer-

Scabini.

cent Scabini in primaria et veteri Civitate. Hi
sunt Iudices rerum tam Capitalium quam Civilium
Controversiarum, utrobique numero duode-
cim constituti, quibus ex Senatu suo prætor præ-
ficiuntur. Scabini ex præscripto Iuris Culmenis
quo utimur in Iudicium numero sunt perpetui,
nisi quem mors subtraxerit, vel suffragia in
Senatum legerint: nam ex Scabinis Consules
vel Senatores adleguntur: vel infamia revo-
verit. Aliis enim modis quæcumq; sese abdicare,
non absq; pudoris Sugillatione factum memini-

Iudicium Cen-
sorum.

mus. Aliud præterea Iudicium est Censorum,
quod ad Executionem Iuris Civilis et Plebis cito-
rum constitutum est, cui præsent Senatores
duo, Cives quatuor. Ab his Iudicibus, uti à cæteris
provo-

provocatio est ad Senatum, non autem potro ad Regem. Sunt enim certa causa, in quibus merum Imperium habet Senatus, nec ob prerogativas specialiter indultas provocationem recipit. Primum in omnibus causis Criminalibus et injuriarum more Majorum nulla est provocatio, deinde in negotiis ad Legem Rhodiam et rem Nauticam pertinentibus, tertio in causis ad Executionem Plebiscitorum et Judicium Censorium spectantibus, tum in causis Colonorum et paganorum, qui Civitati hereditario Jure subsunt, deum etiam in controversiis Civilibus, quae summam duingentorum floren non attingunt. Et talis quidem est Aristocratio nostra Status. Ceterum quod ad Democratiam spectat, quoties res graves incidunt, quae universum Civitatis Statum vel Rempublicam concernunt, aut in quibus vel consultandis vel expediendis major aliqua difficultas versatur, quam Senatus sua solius Authoritate confici posse existimet, Ordines Civitatis in Consilium eunt, et quod ex re presenti videtur statuunt. Ordinum nomine censentur, Senatus Scabini et centum viri Civitatis primaria, quibus Seniores quatuor praecipuorum Contuberniorum, utpote Lanionum, Pistorum, Fabrorum et Sutorum intermixti sunt. Hos quoties vult Senatus convocat, sic ut rebus in Consilio propositis, tres Ordines, tres ferant Sententias, ita quidem ut centum viri, qui totius Populi plebisve vices obeunt,

Causa in quibus non licet appellare ad Regem.

Consilium Ordinum.

quatuor partibus distincti sint, qualibet autem
pars quaternos tribunos habeat, qui per Vices suffra-
gia colligant, si qua causa est, quam Senatus Scabi-
bini et Centum Viri simul approbant, id Decretum
est publicum, cui contradicere vel repugnare sub
poena Capitis fas non est. Si vel Senatus vel Scabi-
ni vel Centum viri Sententia non suffragentur,
ex Consilio communi nihil decerni potest. Ea nihilo-
minus adhibita moderatione in Centum viro-
rum ordine, ut si duo saltem quadrantes cum Sena-
tu et Scabinis in unam eandem Sententiam pe-
dibus eant, quantumvis dimidia pars illorum
dissideat, vel secessionem faciat, nihilominus De-
cretum illud publicum sanctum et ratum ab
omnibus habeatur. Insuper Ordinum distin-
ctio et Consiliorum ratio primum à Divo Legis-
mundo Rege constituta est, uti suo loco futurus
D. O. volente demonstrabitur. His ita premis-
sis illud etiam non abs re videtur addendum,
Urbem Gedanensem etiam Consilii Terrarum
Prusiae publici membrum esse, quamvis ex infimis,
tamen quod ipsa res sepius docuit, ad operam Pa-
triae prestandam non ex novissimis. Consilium il-
lud Prusiae optima ratione à majoribus institutum
est eo proposito, ut de Republica Pruthenica ra-
tionibus, bis in Anno Conventus haberetur, quod etiam
hodie durat more scilicet majorum, quantumvis ea
libertatis ratio saepius variis machinationibus in-
terpellari conserverit. Consilio praesidet Episco-
pus Varmien^{sis}, cui assident Episcopus Culmenfis, Tres
item

Consiliariaty
Prae

item Palatini, Culmen Mariaburgens et Pomera-
nia, Tres Castellani Culmen, Elbingens et Gedanens,
Succamerarii tres earundem Provinciarum, atq; haec
duo non Imperii sed dignitatis saltem sūt nomina. Ci-
vitates item tres majores, Thorunium, Elbinga et Ge-
danum. Hi sunt Consiliarii tam Terrarum Prussiae
quam Regni Polonia, et idem Jus habent in eligendo
Rege et in Regni Comitibus, quod habent Consiliarii
et Optimates Polonia. Praeterea sunt in Consilio
Prussiae minores Status, qui Nobilitatis vel Equestris
ordinis et minorum Civitatum Suffragio continentur.

Hec summam nunc et in genere saltem obiter
de exordio incrementis et universa Republica
Civitatis Gedanens dixerit sufficiat. Caetera suo lo-
co secundum ordinem historia melius erit comē-
morari. Sed priusquam ad reliqua pergamus, il-
lud quod ipsum etiam ad Republica formam p-
tinet, opere pretium erit, ut enumeremus Ma-
gistratus, hoc est Burggrabios Praesules Senato-
res et Scabios, quorum nomina extant ab annis
circiter ducentis, nam q; ultra eam memoriam
fuerint, nescimus, utpote hujus Urbis Rectores,
et Republica gestores, quorum nomina et memo-
riam obliterari, humanitas et Civium amor erga
moderatores suos nequaquam committat. Verum in
commemoratione Burggrabiorum illud interim a-
nimadvertendum venit, quoniam fit ratio, quod
ab initio ferme uni aliquot annorum Imperium
continue permisum fuerit, cum aperte Privilegi-
um disponat, in singulos annos novum eligendum

Burggrabii
unde antiqui-
tus plures per
annos officium
exercuerint.

esse. Et sane nostra aetate, si cui Magistratus hic continuatus esset, Civitas egrè admodum tulit, quasi Privilegii Verbis hoc modo derogaretur, cuius rei rationem hanc invenio, quod superioribus annis, quoties octo Viri Consulares à Senatu nominabantur, ex quibus uni quotannis Rex suas Vices committeret, is etiam inter ceteros nominaretur, qui anno præterito Magistratum gesserat, ita liberum erat Regi, vel eundem vel alium quem vellet eligere. Id posterioribus annis cum ad consequentias traheretur, ita provisum est, ut ne is qui intra biennium gessisset, inter ceteros nominaretur. Sed nunc Magistratum omnium nomina recensebimus. Hic sequuntur Nomina Magistratum, sed quia hæc alibi jam habentur, eo Lectorem remittimus.

De Magistratu Veteris Civitatis.

Duo tempore peculiaris Senatus Veteris Civitatis ceperit, pro certo nihil ausim affirmare, conjectura quantum assequi possum, id solum nunc adducam, donec aliqd certiq cognovero.

Anno 1455. Per Seditionem novus Senatus in Primaria Civitate creatus, anno sequenti mutatus est, ex Senatoribus prioris anni aliqui recepti, aliqui verò moti vel repudiati. Ex iis qui moti fuerant complures invenio deinde Consules sive Lenatores fuisse veteris Civitatis. Ex quo conjecturam facio, ante illud tempus solitos fuisse creati

16

ari Consules, tam ex veteri quam ex primaria
Civitate, et tum demum, vel non diu antea ob
Secessionem istam, novum in Veteri Civitate Con-
sulatum institutum. Nam et familiarum no-
mina, quae utrinque leguntur faciunt hoc verifi-
mile. Attedit illud etiam, quod eodem primum
tempore Scabini Veteris Civitatis fuisse leguntur
in publicis tabulis ac monumentis, Anno scilicet
1455. Vidi quidem in privatorum Libris adversa-
rius annotatum esse, nomina et Praeconsulum Pe-
tri Becker et Jordani Lobnister, ac Senatoris
Michaelis Lerner, ac Scabinorum Hermannii Gul-
ten et Henrici Bolber de Anno 1420. Verum ut
unius ego libri privati, cujus nequidem, autho-
rem video, auctoritatem publicis tabellis ante-
feram, adduci non possum, praesertim quod
alias in eo ipso libro manifesta tam nominum
quam temporum errata deprehenderim. Suc-
currit opinioni meae aliud argumentum, in pu-
blicis monumentis reperio, quod Anno 1444. Senato-
res dⁿⁱ Junger Stadt sub sigillo suo ad Senatum
primariae Civitatis testimonii causa resulerunt,
quod quidem Gerihardus non Brundon professus
fuerit, se debere Arnoldo Finkenberge Consuli
primariae Civitatis marcas decem et sexcentas.
Sigillum erat Angelus expansis alis, juxta pedes
inferius, utrinque habens duas Aquilas.
Hinc mihi conjectari libet, quod cum Junior Civitas
[dⁿⁱ Junger Stadt.] in perniciem primariae Civi-

tatis à Cruciferis sustentaretur, in eodem bello,
quo Cruciferi ab his partibus demum exulare et
abstinere jussi coactiq; sunt, illa paulatim desierit
et inde Magistratus tam Consularis quam Scabi-
nalis in veterem Civitatem translatus fuerit.
Enimvero nec ante tempus illud Consulum vel
Scabinorum veteris Civitatis, quantum ex publicis
documentis est, nec post tempus illud ejus generis
Magistratum Junioris quam vocant Civitatis ul-
la fit, quod ego sciam mentio. Et qui si fuissent au-
tem peculiare in veteri Civitate Consules vel
Scabini, utiq; cum Primariis Magistratibus mo-
re majorum publicati, vel eadem saltem opa,
qua postea fieri consuevit in tabulas publicas
relati fuissent, nisi per insignem injuriam id sp-
terminum existimare velimus, quod utiq; abo-
minor, et si quid expeditius in posterum compe-
re Civitatis Veteris honori per libenter conte-
dam. Verum his cujusq; prudentiori Judicio reli-
ctis illos nunc recensebo, quorum in tabulis et
monumentis publicis mentio nominatim habe-
tur. Videntur alibi commodius.

Anna

17

Amalium Civitatis Gedanen

LIBER SECVNDVS.

Post hæc quæ Summatim et generaliter de Statu Gedanen Urbis commemorata sunt, consequens esse videtur ut referamus, quid ab eo temporum progressu, quo Civitas cepit, deinceps publice et privatim egregium vel dignum memoria gestu actumve fuerit. Quoniam autem tum demum Gedanen res in lucem prodierunt, cum Cruciferi marisii fratres ordinis Theutonici Prusiam instare et subjugare, p̄ multos etiam labores bellicos, tandem magna potentia, totiq; viribus sapienter primum, deinde nimis avarè nimis superbe gubernare ceperunt, non abs re fuerit ordinis ejusdem initium et incrementa Summatim saltem: nec enim institutum est hujus loci pluribus omnia persequi: et breviter recensere, ac interim quasi per Satyræ res nostras suo qualibet loco intermiscere et annotare.

Anno Salutis 1190. cum Christiani Ptolemaidem obsiderent, in eo bello, quo Saladinus Aegypti Sultanus rerum Palæstinarum potius est, cepit ordo Marianorum fratrum Teutonicorum, quos deinde Cruciferos appellarunt, Auctore Friderico Duce Sveciæ Friderici Barbarossæ Imperatoris Filio, qui tum Castris præerat. Dedit hujus instituti Causam optimo Principi morbus, qui tum in Castris passim grassabatur dysenteria, qua plurimi quotidie absumebantur, multi etiam a hostibus aut

telis icti, aut in praeliis vulnerati miserissime,
ac sine aliorum commiseratione in castris vagaban-
tur. Ajunt Cives quosdam Lubecenses et Bremenfes
qui Navibus eò venerant, et comineatum suppor-
taverant, misericordia motos, velis Navium ex-
pansis, in littore quasi papiliones erexisse, et sub ea
tentoria Saucios et agrotos Milites recepisse et
quam diligenter poterint curasse. Idam rem con-
spicatus Princeps, cum ad animum revocaret exi-
stimaretq; magis haec in Milites officia Principi-
bus convenire, quam privatis hominibus, cogitans
insuper quo pacto Seminarium aliquod Germani
militis in Palestina retineretur, re cum ceteris
qui tum aderant Principibus deliberata, hunc or-
dinem Germanorum militum ex Nobilium ge-
nere delectum instituire decrevit, quorum im-
primis esset, ut curam pauperum in Terra San-
cta existentium agerent, alterum ut Terram
Sanctam et alios Christianorum fines armis tu-
tarentur. Conceditur illis ex Regis Hierosolymita-
ni Henrici largitione Hierosolymis Domus Hospi-
talis quae diva Maria vocabatur, unde ordinis
nomen accrevit, ut milites domus hospitalis San-
ctae Mariae in Hierusalem vocarentur. Henricus
Sextus Imperator, qui Patri Friderico agris suffoca-
to eodem anno successerat, et Celestinus Tertius
Pontifex, ordinem auctoritate sua confirmarunt,
et multis immunitatibus beneficiisque donarunt,
ac o-

ac opibus locupletarunt. Deditus est impri-
mis Ordo, ab iis Principibus, Incolis et Militibus,
qui in Terram Sanctam proficiscebantur. Insi-
gnia primum collata sunt Fratribus, pallium al-
bum cruce nigra insignitum, Clypeus item al-
bus nigra cruce ornatus. Inter alias prerogati-
vas donati sunt etiam beneficio creandorum E-
quitum, ut vocant auratorum, eorum dignitate i-
psis Regibus comparati. Initio ordinis Triginta
quinque, vel ut alii volunt Quadraginta Fratres
initiati sunt Viri pii et strenui, qui quoties ad arma
conclamatum esset, primi omnium in acie stabant,
cum ab armis otium esset, erga egrotos charita-
tis opera nihilo sepius exercebant.

Fratum in eum ordinem recipiendorum ini-
tior ritus hic erat, ut ejurarent prius, se Leges ejus
ordinis firmiter ac strenue conservaturos. Ejura-
rent etiam se homines esse liberos, Nobiles et Ger-
manos. Ejurarent item Uxorem se non habere, nec
cuquam Virgini vel Mulieri de coeundo matrimo-
nio fidem dedisse, et coelibem se vitam caste pu-
rej, absque ulla Scottatione victuros. Ejurarent eti-
am nullum unquam se votum fecisse, alterius cu-
jusvis ordinis suscipiendi causa. Ejurarent pra-
terea se nullo corporis laborare vitio, quo minus Of-
ficia sua et pignas ubi opus foret, obire possent. Tan-
dem Sacramentum rite darent se in omni deinceps
Vita non plus patri matri, vel amico et cognato
ullis morem gesturos, quam Magistri Imperio

Initiandi
Ritus.

audientes futuros. His omnibus Sacramento confirmatis, illi qui in ordinem recipi vult, hæc conditio Vita non adeo molliter exigenda proponitur hisce ferme solennibus Verbis. Si forte existimas in hoc ordine suscipiendo vitam te quietam et jucundam exacturum, vehementer te falli existimato: Vita enim nra propemodum ita ducitur, cum cibum capere voles, esuriendum erit, cum dormire voles vigilandum, cum à Somno vacabis nihilominus dormiendum, cum tibi mandabitur, hoc vel alio in periculis consistere, quod cum tua molestia vel discrimine capitis fiat, nihil contradicendum. Tuam ipsius voluntatem, animum et Sentus omnes Parentum et Cognatorum amorem proptus deponere, et totum te unis hujus ordinis legibus addicere te oportet. Hujus laboriosa Conversationis premium nullum aliud tibi propositum intelligito, præter panem et aquam, et vestem humilitatis indicem nec amplius tibi petere fas esto, nec amplius deberi memento. Quod si meliores aliquando res nostre habere se ceperint in Laborum Societate, una cum fratribus melioris Conditionis te futurum sperato. Quibus Conditionibus approbatus, frater qui recipitur, Solenni Sacramento se obstringit hisce verbis: Ego me vero dedico devoto et victimam immolo, anima, corpore, Sanguine et facultatibus, Deo et castissime Ejus Genitrici Maria, et signo hujus Ordinis, et Sancte Spondeo,

des, quod dicte Dive Matris Mariae servus sum
 futurus, et pro ea pugnaturus, quam diu vitam
 et spiritum traxero, ut me Deus juvet, et Crux
 sacro Sancta. Haec ides non absurdum fuerit
 obiter meminisse, ut intelligamus quatenus poste-
 rior hujus ordinis Status cum ortu suo conveniat,
 praesertim si Religionis sensum et affectionem
 ad calibis vitae sponsonem accuratius consideremus.

Primus ejus ordinis Magister, quem Magnum seu
 Generalem vocant, creatus est Henricus Valpodien-
 sis de Passenheim Anno Salutis 1191. eodem quo le-
 lestinus Papa Roma sedere, et Emericus Belefi-
 lius in Hungaria regnare cepit, Henrico Sexto Im-
 peratore, cum Casimirus Secundus rerum in Po-
 lonia potiebatur. Hic Magister primus varia et
 honesta ordini instituta, cum ad pietatis nor-
 mam, tum ad vitam recte ineunda rationem uti-
 lia praescripsit, quae primum sancte custodita
 deinde progressu temporis, decrecente pietate
 et accrescente potentia, paulatim in deturbi-
 nem abiierunt.

1191.

1.

Magister
Generalis.

Eodem Anno quo primus Magister creatus e-
 dit 15. Mensis Julii Ptolemaidem à Saladino Sul-
 tano Christiani receperunt. In eadem Urbe po-
 stea Henricus obiit Anno Salutis 1200. Nono Calen-
 dar' Novemb', cum ordini praeset jam annum
 decimum. Henrico substitutus est Ottho Carpen-
 sis, octogenarius, Vir pius et admodum Religiosus,
 cujus Regiminis Anno quarto novus ordo fratrum

1200.

11.

Magister
Generalis.

Gladiferorum in Livonia cepit, Auctore Aldber-
to Episcopo Rigensi, postquam ejus Antecessor Ber-
tholdus, et multi simul Christiani à Livonis Bar-
baris cæsi fuissent, Vestem albam, rubenti gladio,
cum Stella insignitam gerebant. Insigne enim
eorum hoc erat, gladius ruber quasi sanguine
tinctus capulo insistens, acie sursum versa, et a-
ciei Stella rubra subimposita in Clypeo albo.
Vita conditionem eandem cum Templariis insti-
tuebant. Indulgentia Pontificis Innocentiū, oēs.
quas in Livonia et circa Terras subigerent, pos-
sidebant. Horum virtute magna pars Livonia
subacta. Sed paulo post cum Cruciferi fratres Or-
dinis Theutonici in Prussia potentiores fierent, il-
li deposito Instituto suo, in eundem cum Marianis
ordinem coierunt. Præfuit Ottho Carpentis suo
muneri pacifice et religiose in annum usq; Sextū,
Ptolemaide post obitum, qui accidit Quarto No-
nas Junii Anno 1206. Sepultus. Hoc Magistro ce-
pit Ordo publicum Domus Hospitalis Sigillum u-
surpare, Asinum et insidentem Divam Virgi-
nem Mariam, cum puero in Ulnis sedente, et
Josephum Senem cum baculo pone gradientem.
Hujus Sigilli Usus et Auctoritas fuit, usq; ad tem-
pora Friderici Magistri Generalis.

1207.

III.

Magister
Generalis.

Otthoni succedit Anno 1207. Hermannus Bar-
batus ex Illustri Familia Ducum Holsatie, &
in oppugnatione Urbis Tripolitana lethaliter
vulneratus, paulo post Hierosolymis obiit XIII.
Calendar April. Anno 1210. cum quatuor Annos
fermè

ferme impasset, Ptolemaide sepultq.

Successorem habuit quartum Magistrum ma- 1V.
 gnum 1211. circiter initium Imperii Friderici se- Magister
 cundi, qui Barbarossa nepos fuit, N° 17. Lesti albi Generalis.
 Poloniae Regis, Hermannum de Salza nobilem
 Misnensem, Virum prudentem et eloquentia ac
 fortitudine militari pariter excellentem. Hoc
 imperante tandem sumpsit incrementum Or-
 do Teutonicus, ut duo millia Fratrum essent qui
 arma gestabant. Eiusdem prudentia et rerum
 gestarum gloria effectum est, ut ordo passim
 non in Germania solum, sed etiam in Italia, Apu-
 lia, Gallia, Ungaria et alibi Imperatoris, Pon-
 tificis ac Principum beneficio et pietate, qua ma-
 xime tum hominibus cordi erat, ad reprimen-
 dam barbarorum adversus Christianos poten-
 tiam, maximas opes et facultates acquireret,
 ac plurimis immunitatibus prerogativis, et Pri-
 vilegiis denuo augetur, demum etiam Principa-
 li dignitate ac insignibus Imperialibus et Regiis
 ornaretur. Hic Magister cum Palastina Christia-
 nis iterum erepta et in Barbarorum potestatem
 reversa fuisset, in Italiam inde navigavit, et Vere-
 tiis sedem ac Domicilium Magistrorum ejus ordi-
 nis constituit. Sed non diu post Palastina jactura
 non nihil Cruciferis compensata est, cum ad oc-
 cupandam Prussiam evocarent.

Fuerunt veteres Pruteni gens non Barbara ma- Pruteni.
 gis quam superstitiosa solem et lunam Deos
 primos credebant. Post eos tonitrua et fulge-

tra adorabant. Ideoq; Deos, qui tempestatibus
praesent constituebant, Percunum aëri, Po-
trympum aqua, Patollum igni praefectum, ce-
terum minutulos Deos praecellentes et emi-
nentissimas arbores inhabitare putabant, ex quibus
responsa Sciscitantibus reddi audiebantur.
Eo numero inter praecipuas quercum et Sam-
bucum habebant, ob id nec hujusmodi arbores
cadebant, sed Religiosè ut Numinum Domos
colebant. Serpentes ac colubros insana sup-
stitutione perinde ac Deorum famulos nunciosve
venerabantur, eos intra Domos nutriebant, e-
isq; ut Deus penatibus litabant, sacra sua ad-
venarum a ditio pollui, nec aliter quam huma-
na victima expiari constanter existimabant.
Hircus in sacrificiis utebantur maxime ob
fecundam animalis istius Naturam, dies Na-
talitios et funera pari modo celebrabant
mutuis scilicet. commensationibus et Compotatio-
nibus, tum lusu et cantu abiq; meroris liqui-
ficatione cum summa hilaritate ac gaudiis.
Ac ut alterius Vita Spem praese ferrent, illo
saltem ostenderunt, quod exutos Spiritu, ar-
matis vestitioq; ac magna Suppellectilis par-
te circumposita humabant, addito etiam
potu onelleo aut ex frumentis cocto in Va-
sis testaceis. In funebri epulo partem obsonii
potusve Vita functi manibus litabant. Agri-
culturam, rem pecuariam, Venationem et

piscationem maxime exercebant. Apium
 autem alendorum omnibus ferme et indu-
 stria et passim obvia facultas. Potus illis e-
 rat Zythum ex hordeo et mulsum ex aqua
 et melle, quod hydromeli vocamus, con-
 fectum, Servitiorum peculiare Studium et
 magna copia, Servum Mancum vel debilem
 vel Senem ad labores perferendos ineptum
 impune strangulare fas erat. Connubia hoc
 modo instituebant, ut quotquot et quamcumque
 pater familias puellam suscipienda prolis
 gratia iniret, sive ex Servitiis peculiaribus,
 sive alienis foret, sive ex liberis, eam secum
 suo detineret tugurio aleretque. Alieni ta-
 men Juris puellam, non nisi pretio quasi ere em-
 ptam, a quocumque deduci procreanda prole lice-
 bat. In universum Prutheni erga advenas libera-
 les erant, erga vicinos Lithuanos, Masovios, et Pome-
 ranos vehementer crudeles et inhumani, quorum
 odio relictis ferme rei familiaris paranda hone-
 stis rationibus latrocinio tantum et predationi-
 bus operam dabant, praesertim autem Masovios
 assiduo bello vexabant, et ob professionem Reli-
 gionis Christiana praeceteris infestabant. Qua
 res primum causam dedit Masovios Fratres Teu-
 thonicos in Prusiam evocandi.

Conradus enim Dux Masovia, cum a Prutenis 1222.
 gravius oppugnaretur, quam ut illis par esse
 posset, praesertim quod tum Polonia Regnum et

ejus Principes in partes essent distracti, audita
Teuthonicorum Militum fortitudine et virtute,
ad occupandam Terram Prutenorum eos invi-
tabat, concessa illis terra Culmensi, quæ est intra
Vistulam Mocram et Derranciam fluvios, ita ut
si quid armis præterea à Pruthenis occupassent, id
pro suo possiderent. Quamquam Poloni affirmant,
his legibus cum Cruciferis conventum fuisse, ut
postquam Prutenos domuissent, Culmen quidem
tractum Polonis redderent, cetera vero quæ à
barbaris cepissent, arbitrio bonorum virorum cum
Polonis partirentur. Ceterum vix est verisimile, ut
Cruciferi eo tempore, quo alioguin in universa Eu-
ropa opibus florebant, tam duris conditionibus
tantum periculum nullo alio præmio proposito
subire voluisse credantur, præsertim quod Conra-
dus ita tum afflictus et in angustias eas reda-
ctus erat, ut facile dimidia Regni sui parte ces-
sisset, modo à Pruthenis securus et incolumnis p-
staretur. Deinde nulla etiam unquam facta fuit
partitio provinciarum, quas à Pruthenis Crucife-
ri receperunt, verum ut Culmen Terram labo-
rum scilicet suorum Mercedem Polonis unquam ce-
dere voluerint, vel debuerint. Demum diversum
ostendunt Diplomata et Monumenta publica,
quibus tantum ut opinor merito tribuitur, ut eo
nescio quo vetusto libro, quem Cromerus nullo vel
Auctore vel auctoris dignitate adducit, fides il-
lis minimè derogari debeat.
Petrus de Suisborg donationem hanc his Verbis
descri-

22

describit. Legatione hac audita Dñs Conradus
Dux Polonia, prehabita matura deliberatione,
ut premisum est, de Consilio, voluntate unanimi
et Consensu expresso Uxoris sue Agathæ et Filiorum
suorum Boleslai Casimiri et Semoviti dedit dictis
fratribus domus Teuthonica, presentibus et futu-
ris, terram Culmen et Lubonia, et terram quam
possent favente Dño in posterum de manibus
infidelium expugnare, cum omni Iure et Utili-
tate, quibus ipse et Progenitores sui possederunt,
in perpetuum possidendam, nihil sibi Iuris aut p-
prietatis in ipsa reservans, sed renuncians omni
actioni Iuris vel facti, quæ sibi aut Uxori sue
vel Filiis sive Successoribus posset competere in e-
isdem. Et ut hæc Donatio firma esset et perpe-
tua, nec ab aliquo posset in posterum infirmari, de-
dit eis Cras Sigilli sui munimine roboratas. Acta
sunt hæc circa Annum Dñi 1226. in presentia Te-
stium subscriptorum scil. Güntheri Masoviensis,
Michælis Cujavia, Christiani Prussia Episcopi, Ar-
noldi Prepositi, Wilemi Decani, Pascoflai Senioris
et Junioris Comitum de Dirschavia, Joannis Cancel-
larii, Gregorii Vice-Cancellarii, et aliorum plurimum
Religiosorum et Secularium Virorum discretorum.
Ceterum Cruciferi cum terram Culmen acceptas-
sent, auxilia per totam Germaniam colligunt et
mediocri primum, sed virtutibus egregie instructo
Exercitu, Duce Fratre Conrado de Landsperg Prus-
siam ingrediuntur, expeditionibus deinceps frequen-
ter iteratis, donec universam tandem Prussiam
Subegerint.

Oliva.

Circa idem tempus, quod nonnulli scribunt a.
1224. factum, Pruteni Sambientes, irruptione
in Pomeraniam facta, Olivense Monasterium
vastarunt et igne concremarunt, captis Ab-
bate et Monachis omnibus cum illorum famu-
litio, quos cum luculenta praeda abductos mox
prope Gedanum cum ab irruptione in Oppidum
repellerentur in Livium conspectu crudeliter
trucidarunt.

1227. Anno deinceps 1227. Undecimo Calend. Febr.
Swantepolcus Dux Pomerania, Lubislai Filius,
Ecclesiam Beati Nicolai in Gedano à Capellano
suo Wilhelmo persuasus, pro commutatione aequè
bona vel meliori Fratribus Ordinis Predicato-
rum resignavit, quod hodie Monasterium Do-
minicanum vulgo nigrum appellari g̃sverit.

Monium
Dominicanorum.

Hic Swantepolcus cum haecenus beneficiis Po-
lonia Regum aequè uti Antecessores ferme oēs
Pomerania partem tenuisset, et pro Praefecto
saltem administrasset, ut Polonici Scriptores
ad referunt, hoc demum tempore insolentior
factus, eo maxime, quod tum gener ejus Uladislag
cognomento Sputator in Majori Polonia res novas
moliretur, et Regi suo Lesco albo palam rebella-
ret, ab eodem Lesco magnopere contendere cepit,
ut se Ducis seu Principis Pomerania nomine et ho-
nore dignaretur, Sempiternum id sibi, posterisq̃, ju-
ris esse juberet, ù tamen nihilominus Polonia Regū
authoritatem agnoscerent, quemadmodum ean-
dem dignitatem à Lesti Avo Boleslas Crivousto Bo-
gusla.

23

guislaum Gentilem Summa in Pomerania infe-
riori et Casubia obtinuisse referebat. Cum id Lesco
abnueret, Swantepolcus repulsam passus et ira
accensus ad defectionem spectare cepit, neq; pen-
sionem annuam de more Lesco misit. Lesco igitur
cum Consilium ejus non modo hominum Ser-
monibus, verum etiam re ipsa deprehendisset,
habita deliberatione omnibus communiter Proce-
ribus Comitibus indicit Gansanam, quae villa est
Tremesnensis Monasterii prope Ivenam in ma-
jori Polonia, ad tertium Idus Novemb, quae dies
Martini Sacra habetur, quasi de Republica ac
de componendis intestinis Ducum majoris Polo-
niae diffidiis acturus, re vera autem, ut Swante-
polcum praetextu Comitiorum evocatum, sine
armis et bello opprimeret, subolefecit hoc Swan-
tepolcus, et ultro in Lescum Regem insidias in-
tendit una cum Vladislao genero, quod ejus proq;
juxta ac suam rem agi, nec minus illius quam
suo periculo Comitibus illa institui diceret et ad
spem Summi Principatus adipiscendi eum in-
citaret. Convenere ad praestitutum locum atq;
diem Lesco Rex, Henricus Barbatas Dux Vratis-
laviens, Vladislai duo, Lasconogus et Sputator, de
quorum discordiis maxime agebatur, et alii Du-
ces ac Proceres Poloniae, solus Swantepolcus moras
nectebat, missisq; subinde, per speciem excusanda
mora sua, hominibus statum omnem Comitiorum
cognoscebat, et occasionem peragendi cogitabi

facinoris captabat. Cum triduo de pace int̄
Uladislaus actum atq; tractatum esset, ac Swen-
topolci adventus requireretur, quartāq; dies cu-
randis Corporibus daretur, ad Balneum se Lesco-
et Henricus contulere, ubi Swantepolcus cum ex-
pedita suorum manu adest, prope enim deli-
tuerat, et in diversoria ac tentoria proxima
irrumperis, obvios quoq; rei novitate attonitos
facile aut removet aut obtruncat, Lescum qua-
rit, ad balneum, ubi eum esse acceperat, prope
contendit. Interim exaudito tumultu certi-
or factus Lescus, de Hostili adventu Swanto-
polci, exilit, et equum nactus cum paucis fu-
gere capit, fugientem Swantepolcus cum ple-
risq; suorum persequitur, illum unum se potis-
simum petere, in uno illo capite, omnia sibi posi-
ta esse dictitans. Ubi effugere Lescus in sequen-
tium et prementium manus non potuit, con-
verso eqvo et revocatis fuga Comitibus, cum ali-
quandiu multis et bene armatis nudus penē cum
paucis restitisset, fortiter dimicans apud Marcia-
conam pagum occubuit. Sunt qui scribant, Re-
gem à Swantepolco balneo extractum et Eqvo
impositum, cursu citato abduci cepisse, cum au-
tem et Regis Comitibus insequerentur, et onus eqvū
impediret quo tardius fugeret, Regem, quem in-
pacatum abducere nequivat, à Swantepolco q̄-
sorum et insequentibus relictum esse. Ab eo
tempore Swantepolco pro Duce ac Dno Pomera-
nia

nia interioris gerere se capit.

Anno 1229. Magister Hermannus, quicumque Venetis degebat, primum Magistrum Provincialem Hermannum Baliken cum exercitu in Prussiam misit, atque is primus aperto Marte Prutenos invadere cepit, illorum Duce Pomezanien Pipino infecto et in Crucem acto.

1229.

Anno 1233. idem Magister Magnus Hermannus de Salza, quinto Calend. Januarii, Culmense Privilegium quod vocant, primum Culmensibus et Thorunen concessit, quod postea etiam eodem Jure ceteris Civitatibus communicatum est. Eius haec sunt praecipua et ut plurimum omnibus communia Capita. Ut perpetua libertas sit Civibus in suis Civitatibus Iudices ac Magistratus annuos eligendi. Ut Iudices in Civitatibus multam minorum excessuum sibi ferrent integra, majorum autem, cujus generis sunt homicidia, sanguinis effusio, et similia, partem tertiam. Ut Civitates bona sibi concessa, in Sylvis, pratis, agris, et agris cum omni utilitate in perpetuum libere possideant. Ut piscatio in Vistula cum omni utilitate, exceptis Insulis et Castoribus omnibus, sit libera. Ut in iisdem Civitatibus Jura Magdeburgensia in omnibus sententis in perpetuum observentur, hoc indulto, ut cum Reus aliquis Magdeburgi in sexaginta solidis puniri debeat, hic in triginta solidis Culmen moneta mulsetur. Eodem modo in culpis aliis Secun-

1233.

Culmense Privilegium

dum proportionem aequabilem observato. Ut si
quis dubitationis Scrupulus de Jure judicario vel e-
jus Sententia emergerit, de eo Sententia à Consu-
libus Civitatis Culmen requiratur. Ut omnes Cleri-
ci et Viri Religiosi, de quacunq; Religione fuerint,
absq; omni navulo in perpetuum, cum rebus, quas
secum habuerint, Vistulam traducantur. Ut Magi-
ster in Civitatibus nullas domos emere debeat, si
vero aliquis domum suam Magistro vel ordini con-
tulerit, intuitu pietatis, eam ad alios usus construere
non liceat, nisi ad quos civium aliquis Domum
suam construit, et eadem exinde Jura et Consue-
tudines observentur, quae quavis alii Civis de domi-
bus suis observabunt. Ut si qua forte Quæstio, contra
aliquem de bonis suis orta fuerit, si Possessor Vicinos
et alios conterraneos suos, quibus notum fuerit, rem
in totum ita se habere, et testimonium justæ pos-
sessionis habuerit, potius obtinere debeat Posses-
sor illa bona, quam is qui eum impetit, ab ipso ea-
dem bona alienet. Ut prædicti Civis ab omnibus
collectis injustis et hospitacionibus aliisq; Exacti-
onibus indebitis perpetuo sint immunes, et hoc ad o-
mnia bona ad ipsos pertinentia extendatur. Ut Ci-
ves bona sua Jure hereditatis Flamigialis, tam i-
psi, quam eorum heredes utriusq; Sexus, cum omni-
bus proventibus in perpetuum liberè possideant.
Ut omnes Civis ab omnibus expeditionibus sint
exempti præter Patriæ defensionem usq; ad Vistula
ossam et Gruvantziam. Ut una Moneta Culmen
fiat per totam Prusiam, et ut de puro et mun-
do ar-

25
do argento denariū fabricentur, ipsiq; denariū in
tanto valore perpetuo perseverent, ut eorum sexa-
ginta Solidi ponderent unam Marcam, et dicta
moneta non nisi semel in singulis decenniis renove-
tur, et quoties renovata fuerit, duodecim nummi
novi pro quatuordecim Veteribus acceptentur,
et ut unus quisq; hisce Nummis libere emat quam-
cunq; rem, quæ in foro Vernalis haberi consuevit. Ut
tota Prusica Terra, libera perpetuo sit ac immunis
ab omni penitus teloneorum Exactione.

Ex hoc quod diximus Privilegio ꝑ germanicè ad rem
appositè dicitur die Culmenis (Sant. West.) ortum
habuit Jus Culmenense, quod nihil à Magdeburgensi di-
stat, nisi quod Consules vel Iudices pro ratione di-
versarum Causarum constituerunt. Quod autem
postea Jure Culmensi constitutum vel consuetu-
dine potius longissima usurpatum fuit, ut Uxor o-
mnium bonorum Mariti Semisem perciperet,
hoc beneficium Mulieres Civitatis Culmen pro-
meruisse dicuntur, eo facto, quod cum Viris in alia
expeditione versantibus Svante polous ad Civita-
tem ex improvise copias admovisset, existimans Viris
vacuam haud difficulter posse capi, Mulieres inducis
Vestibus et armis Virorum a Deo strenuè Patriam
propugnarunt, ut hoste satis ferociter repulso Urbem
non Dominis minus, quam semet Viris conserva-
verint. Actum id fuisse Scribunt Anno 1243. Atq;
hoc tam egregiè edito facinore Mulieres primū
meruerunt, ut parem cum Viris portionem in oib;
bonis obtinerent. Alii hoc ipsum Jure Flamingen-

suum, jam antea receptum et introductum existimant, et ideo Juris flammigicalis in hereditatibus Mentionem in Privilegio Culmerfi facta.

1235.

Anno 1235. Olivense Monasterium iterum à Prutenis Warmienses in Pomeraniam erumpentibus vastatum et exustum est, sex Monachis, et triginta quatuor Militibus, quosibi Gedanen in presidio habebant, captis gladiis percussis, quod facinus longe celerius Barbari pegerunt, quam ut ex Civitate auxilium fieri poterit.

1237.

Privilegia
Hanseatica.

Anno 1237. Henricus Tertius Anglia Rex Civitatibus Federatis Anseaticis, Privilegium dedit, quod nunc quidem in monumentis publicis vetustissimum est, ut Mercatores de Gotlandia et heredes eorum in perpetuum salve et secure veniant in Angliam cum rebus et mercibus suis, et quas vicissim ex Terra Anglia emerint versus partes suas exportent, et ut iidem Mercatores et eorum heredes per totum Anglia Regnum de omni Theloneo et consuetudine ad Mercatores pertinente sint liberi et immunes, tam pro iis mercibus quas in Angliam importent, quam de illis, quas in Anglia emptas exportent: Scriptum Westmonasterii d. 20. Martii Anno 1237. Hoc ideo nunc refero, ut de rationibus Anseatica federationis liquidius Historia nobis constet. Quamvis enim tum temporis hac Civitas in federe non fuerit, tamen quod deinceps omnia priora

Privi-

Privilegia aequè ad novissimos ac vetustissimos pertinere ceperunt, non abs re est hæc nostris etiam annalibus commendari, præsertim quod plurimi sint inter ipsos federatos mercatores, qui ipsimet, quibus immunitatibus donati sint, ignorent. Hoc quidem quod jam allegavi Privilegium ex vetustissimis hodie habetur ut dixi, sed non est dubium, quin antiquiora sint ejus Societatis in Anglia Regno Privilegia. Cujus Opinionis hoc mihi maximum argumentum est, quod idem Rex Henricus in Confirmatione sua super Privilegiis nostris ita scribit. Concedimus Mercatibus Regni Alemannici, illis videlicet, qui habent domum in Civitate nostra London, quæ Gylde halla Teutonorum vulgariter nuncupatur, quod eos universos et singulos manutenebimus, et servabimus, per totum Regnum nostrum in omnibus eisdem libertatibus et liberis consuetudinibus, quibus ipsi nostris et progenitorum nostrorum temporibus usi sunt et gavisi, ipsosq; extra hujusmodi libertates et liberis consuetudines non trahemus, nec trahi aliquatenus permittemus. Ex quibus verbis aperte colligitur mercatores hosce Alemannos etiam ante hunc Henricum tertium libertates habuisse et consuetudines peculiare.

Anno sequenti 1230. Gladiferi Livonien Auctore Gladiferi
 et Svasore Magistro suo Volgvino cum Cruciferis uniti
 Marianis conjuncti sunt, et in eorum ordinem 1230.
 adoptati. Itaq; cum eodem Anno Volgvinus supremum diem clausisset, missus est in Livoniam Alex-

mannus Balick Provincialis Prusie Magister,
ut ibi praeesset, atq; is hoc modo utramq; Provin-
ciam pro Magistro gubernavit. Hic est qui Ple-
scoviam Urbem et Arcem à Russis et eorum Du-
ce Gerspoldo per deditioem recepit, sed non diu
retinuit. Alexander enim Dux Novogardia pau-
lo post Anno 1244. Plescoviam à Fratribus ite-
rum bello vindicavit, septuaginta fratribus p-
ter ceteros milites trucidatis. Hermanno Bal-
cken in Officio Provinciali Prusie successit Pop-
po ab Osterman, in Livonia Henricus Heimburgerps.

Anno 1240. diem suum obiit Magister Ma-
gnus Hermannus de Salza, cum gubernationi
praefuisset annos circiter triginta, et ejus auspici-
is res ordinis in Prussia non exiguum incremen-
tum sumpsissent. Obiit in Apulia Nono Calendas
Augusti, sepultus est Barleti. Hoc Magistro con-
dita sunt Civitates in Prussia praecipue, Anno
1231. Torunium, Anno insequenti Culma, 1233. Ma-
ria Insula, Sedes Episcopatus Pomesaniensis, Anno
1237. Elbinga, Balga etiam Arx Prutenis erepta
et munita fuit Anno 1239. cujus adjumento Vicina
deinde Regiones sunt occupatae.

V. Magister Hermannus successit Quintus Magister Magnus
Gnialis. Conradus Landtgravius Turingiae et Hassiae,
cognomento Sanctus, Frater Ludovici, qui Diva
Elizabetha Maritus fuit, Imperante adhuc Fri-
derico Secundo, cum in Polonia interregnum es-
set, quo per Annos quindecim de Imperio certan-
tum est, inter Henricum Silesiae et Conradum
Mazov

Marovia Duces.

Hic Magistro Swante polcus universam Pomeraniam et Casubios, quorum Metropolim Gedanium tenebat, impotenti dominatu occupaverat, cum jam antea Regem Polonia Lescum obtruncasset, Poloniam vastasset, preda abegisset, eaq; omnia impune perpetrasset, ac Polonis inter se varie certantibus, ipse interim non pro libitu magis quam feliciter omnia peragebat. Verum ubi Cruciferos Teutonicos tot Victorias brevi a Prutenis reportasse, usq; subactis tot Civitates et Arces unam post aliam tanquam indicia Servitutis extruxisse animadvertit, non immerito potentiam illorum sibi formidolosam aliquando futuram censebat. Metuebat vero, ne illi plane Victis et subactis Prutenis, suas etiam Provincias invaderent, et eodem ad se Jure, quo ipse fuisset adeptus, revocarent. Qua propter partim sui munificendi causa, partim ne Cruciferi nimium emergerent, clam nuntius ad Prutenos missus demonstrat, quo in Statu res illorum sint, quam iniquè et violenter ab adversis subjugentur, trucidentur, et in perpetuam Servitutem redigantur, monet ut libertatem respiciant, jugum excutiant, sese patriamq; et liberos ab ea tyrannide vindicent, pollicetur operam et auxilium, si se Auctorem Regni velint. Pruteni ad hoc quod cupiebant, facili persuaderi poterant, praesertim quod Cruciferorum Exercitus passim in praesidia distributus non facile congregari poterat, nisi Arces et Oppida, detra-

etis inde praesidiis manifestissimo periculo vel-
lent exponere. Moliuntur cum caeteris defectio-
nem etiam ii, qui jam subacti erant, jam in
Cruciferorum Verba juraverant, jam Christi
fidem professi fuerant. Itaque Exercitu collecto
subito irruunt, omnia ubique devastant, uno im-
petu quacunq; à tractu Varmienſi ad Mare usq;
spectant Oppida, Villas, Arces, quot es impetu
poterant, diruunt, praeter Balgam et Elbin-
gam. Deinde in terram Culmenſem progressum
Swantepolcum Ducem eligunt, qui non grava-
te munus hoc suscipit, mox ad expeditionem
strenue se parat, Arcebus prius suis quas in Ri-
pa Vistula tenebat, praesidio communitis. Cruci-
feri Prutenorum defectione et irruptione co-
gnita Torunii et Culmae Naves aliquot expediunt,
militibus et commeatu onustas, quae Elbingen-
sibus et Balgensibus Suppetias ferant. Has Swan-
tepolous in flumine nactus, Milites Germanos
omnes ad unum trucidare jubet, Commeatum
in Arcebus suas infert, Naves exurit, totum deinde
flumen ita infestum reddit, ut nemo se naviga-
tioni credere amplius auderet. Eodem furore
neglectis Pontificiis interminationibus in Pome-
saniam et Terram Culmenſem procedit, agros va-
stat, Oppida et Castella diripit, ac incendit, sic ut
in eo tractu praeter Thorunium Culmam et Re-
dam Cruciferis nihil à Vastatione reliquum es-
set, circiter quing; Millibus Militum, pluribq;
eti-

etiam Subditorum trucidatis. Erant illi nihilominus in omnem occasionem intenti, si quam vicissem inferre calamitatem possent, quoad facultatem et vires majores nantiscerentur, aperto Marte hostem aggrediendi, Habebat Swantepolcus Arcem Swartoviciana in ripa fluvii citeriore infra Swesam Oppidum sitam et egregie munitam, in qua Thesuros suos asservabat. Hanc Fratres viginti octo Duce Theodorico de Bermheim Marschallo, s. Prætorii Prefecto, memorabili facinore, et insigni audacia, noctu scalis admotis occupant, quingvainta armatos, qui in Præsidio erant ex improviso opprimunt, reliquum Incolarum vulgus promiscue trucidant, Thesuros asportant, Arci Theodoricus ex suis nonnullos præsidio relinquit, plures postea submittit, ipse re bene gesta Culnam revertitur. Accidit hoc facinus A. 1243. die 3. Mensis Decemb. Swantepolcus re comperta, vehementer perturbatus, adducto quæ secum trahebat exercitu Arcem obsidet, quinq; septimanis continuis acriter oppugnat, sed frustra, ubi res non procedit, relicta aliquanta ad obsidionem manū, cum majori copiarum parte in agrum Culmen populabundus regreditur. Occurrit illi idem Theodoricus cum auxiliariis copiis Casimiri s. eratq; Conradi Ducis Masovia Filij non genti eo congressu ex Swantepolcianis coesi, ceteri infugam conjecti. Swantepolcus ipse vix egrè elapsus ad obsidionem Arcis Swartoviciana

1243.

se recepit. Insequitur Theodoricus, cui in itinere occurrit Primislaus ex Sorore Nepos, quem ille maternis fortunis omnibus expoliaverat. Swantepolus fortunam nimis tum adversam expertus, obsidione soluta in Casubios se recipit. Theodoricus reparata Arce quibus in locis oppugnationis impetu concussa fuerat, in Swantepolci Provincias ducit, Naclum et alia ejus oppida deditione capit, inde populabundus in Casubios excurrit, Olivense Monasterium diripit, agrum Gedanensium circum quam vastat, et Civitati jam exitium, nisi sese dederet, minabatur. Swantepolus in has angustias redactus pacem suppliciter petit, et intercedente Romani Pontificis Legato, cujus interdicta dudum spreverat, eam impetrat, Swartoviciam Arcem Cruciferis relinquit, ipse sua recipit, amicitiam et Societatem cum Cruciferis perpetuo colendam paratus accipit, eamque in rem Nestorinum filium dat obsidem, verum ea fides non diuturna fuit, nondum enim Anno elapso Swantepolus cum Barbaris Sociis iterum eruptione in Culmen et Thorunen agrum facit, praedas abducit, et circiter Sexcentos fratres trucidat. Sic ut postea in Culmensi et Pomesanien ditionibus per complures annos continuos eventibus vario bellatum utrinque fuerit, de quibus omnibus cum Transflumen ferme gesta sint, nec ad institutum Nostrum magnopere pertineant, dicere nunc consulto praetermittimus. Illud ta-

29

men unicum, quod ex ludicro quasi ad rem
seriam aliquando processit, non omitemus.
Diverterat Swante polcus animi causa in Vil-
lam quandam, in agro Pomeraniensibus co-
mitibus prandium instruebat. Erat in eo Comi-
tatu Miles manu aliquo promptus sed qui
fratres Marianos in tantum metueret, ut ad
illorum mentionem totus perhorrescere consue-
visset. Non ignorabat hoc Swante polcus, itaque cupi-
ens prandentibus ludum exhibere, unum ex ser-
vis clam ablegat, qui nonnihil secundum vicinos
montes exspatiaret, et cum animadvertisset pran-
dium jam incipere, de improvise rediret utque
adventum hostium Marianorum trepide qua-
si nunciaret. Caeteris hoc constitutum esse cla-
indicat, ut scirent rem serio non agi, sed con-
sternationem timidi Militis perspicerent ac
viderent. Vix dum prandium inceperat Nuncius
revertitur, qui Marianos vere adventantes pro-
spexerat, et alto clamore significat, hostes fratres
adesse moret, unumquemque sibi prospicere, tum
ille timidus continuo prosilit, et vita fuga con-
sulit, caeteri primum effuse ridere, mox ubi nun-
cius rem seriam esse obtestaretur, et ipsi fugam
circumspicere, sed jam irruunt Mariani, conster-
natos adoriuntur et obvios quosque prosternunt
ac trucidant. Effugit Swante polcus cum uno
saltem Comite ad flumen, Comes penes ipsum
a ferro confoditur, ipse in flumen se propiciens
nando periculum evadit. Ita et ludicris, quod

est in proverbis facile seria possunt interdum
exoriri.

Anno 1246. Magister Provincialis creatus est
Henricus de Weida, Poppone in Germaniam pro-
fecto, qui et ipse cum Swantepolo varie dimica-
vit. Ex eo certe tempore, in tantum vires Pruteni
repperunt, ut undiq; vastatis et dirutis Cruci-
ferorum Munitionibus, pene se in libertatem vindi-
caverint, fortiter ac feliciter ut plurimum ge-
rente rem Swantepolo, nisi Principes nonnulli
Germania, inter quos Marthio Brandeburgensis,
Episcopus Mersburgens et Henricus Comes Swartbur-
gicus Cruciferis auxiliis venissent, cum non conte-
mendo peditum et Equitum Exercitu, per quos
denno Pruteni, qui rebellaverant, subacti ad of-
ficium redierunt. Hi Principes una cum Le-
gato Pontificio Jacobo Archidiacono Leodien-
pacem tandem et concordiam inter Swantepol-
cum et Prutenos ad fidem conversos ac Cruci-
feros Anno 1252. in Arce Christburgensi constitu-
erunt firmam ac perpetuam. Perspiciebant
enim Principes, quod Cruciferi nimis acerbè de-
dititius Prutenis imperassent, nec obscure pro se
ferebat Swantepolus se merito patrocinium mi-
serorum contra fratrum Tyrannideam suscepis-
se. Pax hisce legibus composita est, eaj; libertas
Prutenis ad Christianismum conversis perpetuo
data: Ut liceret illis quacunq; bona, quacunq; pos-
sensiones, eodem Jure quo Christiani utuntur in
Prussia possidere: Ut fas illis esset, de bonis fu-
is, u-

is, uti vellent testari ac disponere: Ut Matrimonium illis cum Christianis externis libera essent, et vicisim, ut illorum filii nulla servitutis infamia adstricti, liberam haberent facultatem, ubicumq; locorum vellent domicilium constituendi: Ut Nobilium Gentilium filii Jus haberent aureorum annulorum, et in Equitum Ordinem cooptarentur: Ut Prutenis conversis liceret Polonico jam, quo asserisissent, non autem Culmensi Jure uti. His ita compositis et consignatis Swante polcus deinceps pervit, Provinciis ejus interim secure legentibus, et Pruteni subacti, facilioribus Dominis uti ceperunt, Cruciferis autem multa gerendorum bellorum difficultates amputata. Pacatis enim Culmensi Pomezaniensi et Natangensi Provinciis ad subjugandos Sambiensis deinceps animum adjecerunt.

Anno 1253. A Festo Paschatis usq; in finem Mensis Julii tanta fuit in universa Prussia et Pomerania, praesertim circa territorium Gedanen' pluvia, die noctuq; ferme continuata, ut plurimis in locis homines degere commeari ambulare nequiverint, frumentum in agris ubiq; praesertim in locis declivioribus et suffocatum et vi agrorum radicatas erutum fuerit. Ex quo factum ut auctis agris etiam Vistula totam fere Pomeraniam inundaverit, cum ingenti strage et calamitate hominum, jumentorum et agrorum. Tempore hujus Magistri Magni Conradi, Livonia

1253.

rebus praefuit Anno 1247. Theodoricus non
Groninger Anno deinceps 1250. Andreas de Stülke,
Landt. Eodem Magistro adhuc superstitite Ludo-
vicus Rex Francorum lilia quatuor aurea in-
signibus Ordinis ex singulari animi affectione
adiecit.

VI. Ma-
gister Gualis.

Eodem quem diximus Anno 1253. Cum Magi-
ster Magnus Conradus Landtgravius, nono Ca-
lendas Augusti, duodecimo Regiminis Anno, in-
fata concessisset, qui Martburgi in Haspia con-
ditus est, in ejus locum sextus sublegitur Pop-
po de Osternan, qui antea Magister Prussia
Provincialis fuerat, cum in Polonia regnaret
Boleslaus pudicus et Romanum Imperium ge-
reret Conradus Quartus.

Hoc Magistro deinceps Cruciferi cum Sambi-
ensibus Prutenis strenue rem egerant. Crucife-
ris auxiliis venit Otthocarus Bohemice Rex cum
non nullis aliis Principibus post bellum cum Unge-
rid Rege Bela confectum. Re feliciter cum Sam-
biensibus gesta, arcem Regionemontanam Cru-
ciferi extraxerunt, et in Otthocari Regis hono-
rem nomen illud indiderunt, ubi nunc Du-
cum Prussia Sedes est, sub Poppone Magister
Prussia Provincialis fuit Gerhardus Hirtzber-
gensis, cui successit Hermannus de Grumbach,
Vir acer et inhumanus. Is Elbinga fratres ali-
quos Cruciferos vivos igne concremavit, eo
quod cum Prutenis Apostatis Consilia contulis-
se crederentur. In Livonia tum Magistri
fue-

fuerunt Anno 1256. Eberhardus Comes de
Seine Anno 1250. Ioannes de Sargenhusen qui
postea Magister Magnus S. Generalis in Prut-
fia creatus e.

Pax inter Prutenos dedititios et Cruciferos 9- 1260.

firmata octavum jam annum durabat, Cruci-
feris rursus ad crudelitatem declinantibus,
et immaniter imperitantibus, tum Pruteni
passim rebellionem et vindictam deorsum circu-
spicere, nec solum publice dominatum impoten-
tem abominari, sed privatim etiam ex insidiis
fratres, qui cum aliqua potestate essent, petere.
Cujus rei ex ceteris unum exemplum tam in-
signis perfidia quam ultionis egregia referre
libet. Arti Lentzenburgensi in Natungen Terri-
torio Praefectus erat frater Volradus Wunder-
lich, is de perfidia subditorum suorum certi-
or factus, cum non facile crederet, etenim ma-
suetè et leviter illis imperabat, nihilominus pe-
riculum illorum fidei prius facere constituit,
quam severius in eos animadverteret. Convivi-
um itaq; splendidius instruit, Primates illoru
more suo invitata, accumbentes lautè excipit, lar-
giter etiam propinat, in omnes nihilominus
motus intentus, et ut à vi securior esset, armis
sub veste munitus. Pruteni ubi immodica in-
gurgitatio audaciam et licentiam augebat, ex
composito lucernas alii extinguunt, Volradum
alii pugionibus strictim petunt, sic ut ictus per
Vestem adacti in lorica subsisterent. Ubi Per vis

accurrentibus Lucterna ex integro sunt accen-
sa, conqueitur Volradus de eorum perfidia,
qui se vulnerare, fortassis etiam trucidare volu-
issent, ostendit Vestem multis locis perforatam,
rogat omnes an ipsi conjunctione tanti Sceleris
sint affines aut conscii, vel quoniam Auctores!
omnibus sanctè negantibus, denuò rogat, qua-
nam pena dignum existiment, qui talia in se
clam et furtivè perpetrasset? Respondent illi
subdolè, quod scirent Authores in ea multi-
tudine et turba ignorari, qui talia perpetras-
set, eum ignis Supplicio dignum esse. Volradus
nihil tum amplius ea de re Verborum facit, hor-
tatur ad hilaritatem, convotationes repetit, be-
ne potos in multam noctem domum dimittit.
Aliquanto post cum exactius explorasset illorum
Consilia, rursum et eos qui nuper adfuerant, et a-
lios insuper plures ejusdem perfidia Satellites
invitat, ubi inebriatos videt cautius sibi prospicit,
ubi verò animadvertit, prioris facinoris exem-
plo lucernas extinguere, mox secedit, quodq; jam
antea clam omnia preparaverat, fenestris et
januis fortiter oclusis igne injecto domicilium
simul et hospites exurit. Atq; hoc pacto ipsorum
met Sententiam, quâ tali Supplicio proditores
condemnaverant, adversus ipsos exequitur. Ce-
terum ea Prutenorum Rebellio tanta fuit, ut annis
LXV ferme continuis deinde laboratū
sit, donec ad officium oēs reducerentur, vel pe-
nitq; extirparentur.

Anno

Anno 1264. Poppo Magister Generalis Senio de-
 fatigatus, sic ut ad res amplius gerendas ineptus es-
 set, principatui sponte renunciavit, cum unde-
 cim annos praefuisset, et privatam vitam elegerit.
 Proinde quod nonnulli scribunt, inter quos etiam
 Cromerus, eum hoc Anno à Tartaris ad Ligniti-
 am coesum esse, illi vehementer errant, cum
 quod secundum veriorem Historiam pugna cum
 Tartaris diu ante ejus mortem, nimirum Anno
 1241. commissa est, tum quod Poppo, cum Provincia-
 lis Magisterii administratione ornisa semel in Ger-
 maniam transisset, ibidem reliquum vitae tempus
 peregit, nec in Prusiam reversus est, sed ad summum
 Imperium vocatus Prusiam itidem ut Livoniam
 per Provinciales Magistros gubernavit.

Popponem in Summo Magistratu obsecundo secutus **VII.**
 est Septimus Magister Hanno, vel Joannes San- **Magister**
 gershusianus, qui et Livonia praefuerat, subcu- **gnalis.**
 jus Regimine Cruciferi admodum rem feliciter
 gesserunt. Hermannus de Grumbach Magi-
 strum Prussia Provinciale, cui propter crudeli-
 tatem Magistratus abrogatus erat, secutus est in
 administratione Helmericus de Reichenberg, cum
 tres annos gubernasset, in acie à Prutenis Natangis
 prope Luboviam cecidit, Successorem habuit septimum
 Provinciale Ludovicum de Baldersheim.

Livonia praerat Anno 1261. Burchardus de Horn-
 hausen, d. deinceps 1264. Georgig von Eickstad.
 Hannone Sangerhusienti Magistro Generali, supra
 1200 Anno Sexagesimo Sexto, supremum diem obiit
 Swantepolus Dux citerioris Pomerania et Casubio-

rum, de quo plura superius commemorata sunt, cum
etatis annum aegeret nonagesimum et septimum,
moriturus filiis suis quam optime prospicere et cau-
tiores eos reddere volens, ne temere intestinis bellis
cum ordine Teutonicorum fratrum sese implicarent,
ita affatus eos dicitur. Si existimatis Charissimi Filii,
me pro Paterno erga vos amore, optime rebus consul-
tum velle, aut etiam longo rerum usu tot jam an-
nos edoctum, posse vobis, quod ex re vestra maxime
fit, consulere, audite quae praecepta mea, quae vo-
bis morituros do, vivens ipse mihi dare non pote-
ram. Equidem vobis relinquo Principatum per se
quidem satis firmum et amplum, si eo animo es-
setis, ut unum ex vobis imperantem ceteri ferre
possent. Verum quoniam quisque Vestrum partem
sui Domini gerere mavult, in duabus rebus Sa-
lutem et dignitatem omnium vestrorum. (mihi
credite.) sit existimabitis, Unum est, ut contoides
sitis, quod quod difficile est inter multos, Ita
nihil ad conservandam omnium Majestatem
et potentiam efficacius.

Hanc quam volo concordiam in eo maxime fi-
tam putarem, eaque mea est sententia potior, ut ma-
ximus vestrum natu Republicam gubernet, cete-
ri et laborum Socii sint et ejus auctoritatem se-
quantur. Alterum quod vos exhorter hoc est, ut cum
Ordinis Teutonici fratribus Marianis amicitiam
et Societatem perpetuo colatis, idque meo potissi-
mum adducti exemplo. Equidem per complu-
res annos cum illis bellum gessi, non virtute so-
lum et aperto Marte, sed variis etiam artibus
et insidiis. Et quamquam saepe Victor fui, re ipsa
tamen

53

tamen expertus sum, me ab eo tempore, quò cum illis bellum incipi, et fortuna et opibus, et dititione et Vicinorum favore et amicitia paulatim fuisse destitutum. Eum vero quò bono Vicino est optabilius, quò odio Vicinorum perniciosius. Ego his post habitis Cruciferos Vicinos hostiliter sum persecutus, summis utiq; viribus quibus nihil profeci, tandem hoc Jensi, nihil me valuisse adversus eos, quibus DEVS ipse et multi Reges ac Principes Religionis causa sunt auxilio Subsidiq;. Quocirca magno meo malo et non parva Subditorum et opum jactura detrimentq; tandem sapere fidemq; colere didici. Quod ne Vobis etiam usu veniat per amanter vos hortor, ut Vicinos Cruciferos Dei Servos reverenter colatis ametis et omni benevolentia amplectamini, inter vosmet ipsos autem fraternam concordiam perpetuo conservetis. Hoc ut opinor modo bonis Vicinis ex commodo vestro utemini, et Principatum vobis sine traditum integrum ad filios quoq; vestros per manum qua accepistis, transmittetis. Hac Swante polous filios suos tam paterne et fideliter quam sapienter moriturus admonuit. Verum illi vel Naturæ Vitio vel dominandi cupiditate ducti, neutrum Parentis præceptum diu memoria conservarunt. Maximus enim natu Nestwinus vel Mescingus Cruciferorum potentiam maximè suspectam habens, cum Prutenis iterum deficientibus Societatem coluit, et iis adjuvantibus Culmen et Pomezanien agorum crudelissime vastavit. Verum non satis feliciter hæc illi populatio cecit, vix dum enim citra Vistulã

redierat, cum illum Magister Provincialis Ludovicus de Ballersheim collectis subito copiis acerrimè insectatus est, Pomerelliam omnem secundum Vistulam usq; ad agrum Gedanensè crudeliter depopulatus. Nestwinus ipse in Angustias redactus pacem suppliciter petiit et impetravit hac Conditione, ut damnnum Ordinis territorio illatū luculenter resarcire cogeretur. His rebus vix dū compositis, etiam inter fratres discordia de principatu exorta est. Evanguam enim ex Patris testamento Nestwinus in Dominatu præcelleret. Frater tamen Vartislaus regnandi cupidus et Studio Procerum quorundem adjectus fratrem cepit et in Carcerem conjecit. Verum id factum adeo displicuit omnibus Bonis et honestis Viris, qui omnino æquum censebant Parentis Voluntatem inter filios sanctè conservari, ut continuo Seditio populariter excitatā Nestwinum ex carcere vi eriperent, Vartislaum autem profligarent. Vartislaus cum suorum spe se planè destitutum, nec à fratre satis tutum cerneret, ad Soverum suum Otthonem Marchionem Brandeburgensè confugit, ejus opem implorat, petit se contra fratris injurias defendi, pollicetur impensas belli se restitutum, ejusq; rei Gedanensè Civitatem et Arcem pignus futurum, ut pote quæ Vartislaus Jure hereditario obtinerat. Civitatem autem Gedanensè Vartislaus jam restauraverat antea à Patre subversam, nec quoad ille vixit penitus reedificatam. Marchio Conditionem accipit, copias celeriter collectis cum Vartislaus per Pomeraniam quam tutissimis potest itinerari-

neribus, Gedanum usq; pervenit, Arcem et Civita-
 tem tradente Vartislas in potestatem redigit. Hoc
 comperto Mestwinus nihil cuactatus omnem reli-
 quam fratris ditionem, excepto agro Gedanen-
 si per deditorem capit, deinde cum se Marchioni
 imparem agnosceret, auxilium Boleslai Palatini
 Calisien-^{si} Consobrini sui, cui cum eodem Marchione
 bellum et inimicitia intercedebant, implorat,
 eumq; ad opprimendum communem hostem in Pome-
 raniam invitat. Quod presens^{is} Marchio Vartislaui
 Stipendia Exercitus importune efflagitat, nisi Mi-
 litibus satisfaciatur, non obscure Civitatis depraedati-
 onem comminatur. Vartislaus hoc etiam Solatio
 destitutus, cum alibi nusquam esset auxili-
 us, nec deteriora à fratre quam Socero expecta-
 ret, omnibus jam ditionibus exutus, Elbingam ad
 fratres Marianos confugit, eorum ordini se su-
 aq; res et ditiones omnes, vel saltem Jus suum de,
 ac nominatim agrum Gedanen, quem fraude sibi
 à Socero ereptum querebatur, dedit ac addidit, sed
 paulò post antequam Cruciferi quidgm moveret,
 ipse animi ut videtur dolore consumptus interit.
 Hoc primum Jus est, quod Cruciferi aliquantò post
 in Gedanenses habere se prætenderunt. Ceterum
 Mestwinus et Boleslaus acriter Marchionem
 in Arce Gedanen oppugnantes, arcem tandem
 deditore ceperunt, quam Civitas ipsa consecuta
 est. Marchio Involuntatem sibi suisq; pactus, ubi
 Vartislaum mortuum comperit, citra Provincia
 detrimentum ad sua reversus est, Boleslaus, quòd

illi Sumptus belli per Nestwinum refunderentur,
arce et Civitatem Gedanensē hypotheca loco per
aliquot annos pacificè tenuit, ac per sua gentis
homines rexit. Post aliquot annos, Boleslaus jam
diem functo, Nestwinus Arcem dolo interceptit,
et iisdem artibus ad Civitatem capiendam ac-
cessit, sed exclusus à Civibus, paulo post cum duobus
Millibus Militum per insidias et proditionem
noctua Civitatem ingressus, magnam edidit caedem,
et hoc modo Civibus partim interfectis, partim se-
se dedentibus Gedano potifus est, et deinceps pro-
ad vixit, in Arce Gedanensē habuit domicilium. Haec
inter filios Swantepolci post Patris mortem acta
sunt, iis annis, quibus Magister Generalis Hango
Sangerhusiensis, et ejus Successor Hartmannus
Comes in Helderungen Prussiae praefuerunt. Quae
unum in Locum ideo congerere volui, ut et Histo-
riae series magis appositè constaret, et quoniam an-
nales Prutenici hac in parte cum ceteris, qui hujus
Historia mentionem faciunt, in annorum serie
longè latèq; dissentiant, quod exactam temporis
rationem in rebus tam vetustis superstitiosè ni-
mis investigare super vacaneum sum arbitratq;

Interim Livonia praerant Anno 1267. Werne-
rus von Breidhusen Anno 1269. Conradus von
Manderu Anno 1272. Otho von Rodenstein Anno
1274. Andreas quidam, cujus Cognomen et famili-
am Vetustus, vel potius res ingloriè acta obliteravit.

Magistro Magno Hannoni Sangerhusio, qui
in annum duodecimum Ordini praefuit, et Treveris
mortu-

35

mortuus ac sepultus est, successit A^o 1275. Octa-
vus Hartmannus Comes in Helderungen, cuius
Vices in Prussia gesserunt Provinciales Magistri
Theodoricus von Gatterslewen, et eò mortuò
Conradus von Feuchtwangen Prussia et Livonia
simul Promagister dictus est, cum autem exa-
ctò annò utrumq; munus gravius animadvertet-
ret, quam ut ei ferendo unus sufficeret, Pruteni-
cam administrationem resignavit, cui successit
Mangoldus de Steinburgia quo Promagistro An-
no 1200. Arx Marienburgè primum exstructa
est eo loci, ubi hodie sita est. Mangoldo successit
Conradus von Fierber Senior.

1200.

In Livonia tum præerant rebus Cruciferorum an-
no 1275. Walterus von Nordede, anno 1278. Erne-
stus von Rasborg, Anno 1279. Conradus von Feucht-
wangen, anno deinceps 1281. Witikindus / vulgo
Vildecken von Schusborg.

Theodoricus de Gatterslewen Provinciam adhuc
administrante, Cruciferi ejus auspiciis ex auxilio
Marchionis Misnensis Theodorici, magnâ poti-
ti sunt Victoriâ in Prutenos Natangen et Var-
mien, Ducibus illorum acerrimis et fortissimis
unò ferme tempore truncidatis, quibus cum per
multos jam annos fortiter sed sæpius infeliciter g-
+ fluxerant. Hercules montem Natangorum Impera-
tor erat, qui magnitudine animi et rerum ge-
starum felicitate Cruciferorum res vehemen-
ter attriverat, tandem insigni prælio victus, et
ejus militibus pene ad internecionem deletis, in
fugam actus, paucis comitantibus, aliquantisper

in Sylvis delituit, ubi sociis aliquando ob Victum con-
quirendum in ferarum Venationem dimissis, forte
fortuna per Commendatorem Cristburgen, cui no-
men erat Henrico non Schonberg, et Fratrem Hel-
wigum non Goltbat, qui et ipsi eò Venationis stu-
dio cum Equitibus aliquot delati erant, canum pro-
currentium investigatione solus in spelunca re-
pertus, agnitus, et mox ad arborem suspensus è,
gladiò in super propriò per pectus transfixò. Var-
mienfium duxerat Glappo Vir impiger et ma-
na promptus. Is à Stenone domestico quodam
admodum familiari Cruciferis est proditus. Ob-
sidebat Glappo paucis admodum Militibus Arcem
in agro Sambienti, quæ sita erat non procul eo loco,
ubi nunc est Brandeburgum, et ipsa non magno
presidio tenebatur. Hac occasione Steno proditor
arcepta, ut nescio quas injurias à Glappone acce-
ptas ulcisceretur, clam ad Commendatorem Re-
giomontanum evolat, docet Glapponem cum exi-
guis Copiis Arcem oppugnare, et parva manu faci-
le opprimi posse. Commendator re intellecta, arma-
tis continuo fratribus et Militibus, quos in presi-
dio habebat, adjunctis etiam Civium nonnullis, fe-
liciter magis quam prudenter proditori fidem
habens, intempesta nocte Glapponem de improvise
opprimit, Milites ejus majorem partem, prius-
quam ad arma venire possent, cedit, ceteris fuga-
tis, Glapponem ipsum Vivum capit et secum addu-
ctum, in adverso colle, qui contra Civitatem Re-
giomontanam est, in Crucem agit, unde collis iste
hodie nomen retinet, ut Glapponis mons | vul-
go Clap-

go Clappenbery: / nuncupetur. His ita Ducibus
quorum fiducia res tum Prutenica tota stare
videbatur hunc in modum caesis, non magno de-
inceps labore Natangi et Varmienses subacti in
Cruiferorum ditionem concesserunt.

Circa annum supra Millesimum Ducentum Octuagesi-
mum. Tertium dispidium cepit inter ordinem
et Nestwinum Ducem Pomeranid, Swante pol-
cifilium, eo quod Nestwini fratres proter Var-
tislauum de quo diximus Samborius et Rati-
borius se suam ordini addixissent /: nam propter
Nestwini potentiam et ambitionem non suffi-
ciebant ipsis facultates ad vitam pro dignitate
tuendam: / eorum pacto in ordinem concessissent. Id
quod Nestwinus plane iniquo ferebat animo, p-
sertim quod Mariani reliquas ditiones, sibi qui-
dem a Nestwini fratribus addictas donatasque, sed
adhuc a Nestwino possessas, audaciter peterent, nec
multum abfuit, quin ad arma veniretur. Erat tu
in Prussia Pontificis Romani Legatus Philippus Epi-
scopus Formianus, ad quem utraq pars compositio-
nis gratia peruenit, ita tum quidem rem transegit,
ut Nestwinus Ordini eam ditionem concederet ac
resignaret, cujus caput hodie est mexas Arx et Op- +
pidum ab Ordine postea communitum. Eorum pa-
cto tum amicitia utring conservata. Annus Salu-
tis supra 1283. XIV. Calendy Septemb defuncto Hart-
manno Comite Helderungensi, cum Octo Annos cu
Imperio fuisset, et Venetus diem suum obisset, in
ejus locum sublectus est novus Ordinis Generalis IX.
Magister Burcardus non Swenden, imperante Magister
Gnalis.

Polonis Lesco Nigro, et Romanis Rudolpho Comite
Habsburgensi. Hoc eodem anno finitum est tandem
aliquando bellum cum Prutenis et universa Prus-
sia, intra Quingenta Quatuor Annos à Cruigeris
vel dormita vel pacata, Exinde Arma in Lithvani-
am transportata, dubiò diu et ancipiti Martis
periculò pugnatum, quò omnia non est instituti
nostri commemorare, Burcardus cum sept^m An-
nos profuisset, et pacata jam Prussia videretur,
cum exercitu Quadraginta Millium in Palesti-
nam traiecit, ad defendendam Ptolomaidem
contra Sarracenos. Utrum re infectà Rhodum ex
fuga rediit, ubi mortuus et humatus est. Ego etate
Livoniam gubernavit Anno 1287. Conradus non
Hertogenstem, Anno 1289. Boltho non Hogenbach

X.
Magister
Gralis.

Anno supra Millesimum Ducentesimum
Nonagesimo Burcardo Magistro Magno successit
Decimus Conradus non Feuchtwangen, cuius Vices
in Prussia gessit Conradus non Tierberg Junior. In
Livonia Anno 1294. Henricus non Durnbshagen a.
1296. Bruno quidam, cuius cognomen ad nos non
pervenit. Conradus cum annos septem imperas-
set Praga defunctus et in Drogewitz sepultus est.

Hoc circiter tempore Mestwinus Pomerania Dux,
qui sine liberis decedens Primislas Polonia maio-
ris Duci / fuit is Rex postea / Pomeraniam legaverat,
inter homines esse desiit. Primislas Pomerania ac-
cessionem maxime invidabant Marchiones Bran-
deburgenses, quoniam ille Sororem illorum Biel-
sam in Matrimonio haberet, adeò ut illorum ope-
rà per sicarios ex insidiis, cum bacchanalia age-

37

ret, ex cubitoribus Vino Lemnoꝝ commendatis,
interfectus dicatur. Rem gestam hisce verbis
Cromerus describit. Premisit recens Rex designa-
tus, quoniam Crutigerorū Prusensium Vicinitatē
suspectam habebant, et moliri eos jam non nihil
de adipiscendo Gdano | quod ipsi propter portus
commoditatem ac transmarina commercia
fructuosius multo, quam tunc erat, fieri à se posse
intelligebant: | Quin potius ad Pomerania totius
dominatum aspirare senserat, murire Gdanum
ortus est. Tamen præclaros autem conatus ejus mors
immatura præcidit, septimo vel octavo Regni su-
scepti Mense. mortis ejus auctores Marchiones
Brandeburgensē fuisse existimantur, qui veteribus
odius incitati, et potentiam vicini et inimici
Principis, novæ Regni et Pomerania accessione au-
ctam veriti, cum eum per dolum de medio tolle-
re statuisent, locum atq; tempus ad peragendū
facinus idoneum nacti sunt, cum ille festum Re-
ipublicæ curis atq; negotiis animum apud Rogot-
num Polonicum in Vicinia Marchie Branden-
burgensē relaxaret, quod continentibus eo loco Sylva
in eundas Venationes præbebant, tempore etiam
ad invitante, quò vulgi more ex prisca liberali-
um s. Bacchanaliorum Superstitione majore li-
centia genis indulgetur, ut igitur ibi cum fe-
curum et incautum opprimerent, Otholungus E-
lector Marchis, cum Othone altero et Joanne,
Conradi fratris filius, ex Constantia Premisli Sorore
susceptis, et valida suorum manu nocturno

+
itinere per Sylvas et avia profecti, diluulo e-
jus dici, qui Cinerum est, armati locum circum-
dant, rati omnibus, qui circa Regem erant, longâ vi-
giliâ et Crapulâ Vidianâ sopitis, nihil sibi negoti-
fore in peragendo Scelere. Expergefactus tamen pri-
mo tumultu Premislans, ac subitâ et inopinatâ re
consternatus, cum paucis, qui evigilarent, in hostes ad
se venientes, nesciens quinam quâque multi essent, infi-
luit, et multis strenuis fortisq; viri operibus in eos edi-
tis, cum unus omnium & eliscominus eminensq; pete-
retur, obrûptus cecidit, ubi diffugiunt Poloni, attol-
lunt Semiraniorem Regem Saxones, et e quo impo-
nunt, ut eum secum abducerent, sed cum agita-
tionem nullam ferre posse videretur, pugioni-
bus inmaniter confossum reliquere. Volunt non-
nulli, quem admodum Dlugosfas memorat, farem
bas quosdam et Halencios |: Equestres ea sunt
apud Polonos Familia: / cædis Premislisi non ad-
jutores, conscios certè quidem fuisse, quod ^{et} Lepo-
rem eum vindicem scelerum, et inhonestas pa-
randa rei familiaris rationes refrenantem non
ferrent, mansisq; patrati sceleris notam in his Fami-
liis, ut neq; rubris Vestibus uti, neq; inter Equestres
homines in acie consistere eis liceret, usq; ad id præ-
lium, quo Casimirus Secundus Rex cum Russis con-
flavit. Hac Cromerq.

Conrado Magistro Magno Anno Domini 1297. quo
Anno Imperator Adolphus Comes Russonensis a Suc-
cessore Alberto Primo victus et in acie cæsus est,
inturbulento admodum Regum Polonorum Re-
gimine, vel Interrege potius Seditioso, succes-
sit Got-

XI.

Magister
Gnaly

Sit Gottfridus Comes de Hohenloch Magnus Prus-
 sia Magister Undecimus, Hic promagistrum in
 Prussia constituit Mangoldum (vulgo Meinike) /
 Luerfurtensem ex Comitibus de Helderungen, Vi-
 rum Consilio aequo ac manu promptum, qui multa
 prudenter ac fortiter gessit per annos Undecim,
 quibus officio Provinciali praesuit. Hujus Nativitas,
 ut hoc etiam obiter addamus, plane stupenda fu-
 it, et merito inter rarissima mundi miracula,
 nec enim usquam tale quid auditum est, reponen-
 da. Nobilis quaedam Matrona in eo Comitatu Luer-
 furtensi trigeminos filios uno partu ediderat. Id
 comitissa Mangoldi hujus Mater palam dicere, se
 esse praeter Naturam, ex uno marito semel tres
 nasci filios, eam mulierem dubio procul cum tri-
 bus Viris contraxisse, atque hunc in modum honesta
 isti Matrona vel ex invidia vel ex inscitia, cum
 per rerum naturam ^{ge} trigeminos nasci posse jam
 dudum exemplis compertum sit, infamiam in-
 ussisse ferunt. Tum illa multis diebus Comitissa, qua
 tum uterum et ipsa gerebat, imprecata dicitur, fa-
 cerent Di omnes ad ostendendam suam innocentiam
 per trigeminos ederet. Nec imprecationi defuit e-
 ventus. Comitissa, cum pariendi tempus advenis-
 set, Novem edidit filios, sanos et vivos omnes, miracu-
 lo rei perterrita, ne ipsa dedecus suum, uti puta-
 bat, proderet, et Matronarum fabula fieret, u-
 num ex infantibus sibi deligit educandum, reli-
 quos in sacro confectos obstetrici, quam fidam sibi
 dictoq; audientem fore iurejurando et magnis

pollicitationibus addegerat, committit in profluente suffocandos. Dum ad fluvium Mulier pergit, forte fortuna Comes Pater ex Venatione rediens solus fit obvius, quærit quid in Sacco portet, illa pene exanimata timore muliebri tamen mendacium ex tempore fingit, esse fetus luporum ait, quos ex mandato Domine in profluentem velit abjicere. Comes aliud quiddam ex Mulieris stupore suspicatus Saccum inspicit, infantes reperit, unde gentium hi sint Severius exquirat. Mulier ubi mendacium locum amplius superesse non videt, rem oem de partu et Consilio Comitissa prodit. Comes ipsam dimittit, ac districtè mandat, ut ad Dominam revertatur, et ei modis omnibus persuadeat, se jussa perpetrasse. Alii scribunt ipsum gladio mulierem confodisse et in fluvium projecisse, cum ut tanti sceleris administram justa afficeret poena, tum ut res infantium deinceps esset occultior. Ut ut sit, Comes clam pueros enutriti curat, quos subinde solus inspiciebat, ex oris forma et corporis lineamentis, magnam filiorum inter se similitudinem deprehendit. Elapso Anno septimo, omnes eodem Vestitu, quò filium domesticum clàm exornat, et inter convivandum cum Amicis unà cum illo mixtim introduci jubet, quærit ex Comitissa, quis inter illos hactenus domi pro filio solus sit habitus, et unde illi tam repente tot fratres extiterint. Illa statim, conscientia teste rem intelligit, neque sane in ea animi perturbatione suum ab expositis discernere poterat, mox veniam facti petit, Monasterium deinceps ingressa penitentem

nitentiam egit quoad vixit. Pueri liberaliter e-
 ducati, omnes viri effecti sunt prudentes, et cele-
 bres, ex quibus unus fuit hic Mangoldus, de quo
 nunc loquimur, Pro magister, qui ex rei gesta for-
 tuna nomen sortitus intelligitur, Saxonum enim
 lingua Mangolt vocatur in Ansburiis. ita ca-
 num et laporum fetus nuncupantur. Hic
 Mangoldus primus Vistulam et Rogatum fluvios
 aggeribus inclusit, unde factum est, ut Insula ad
 ripas tum primum coli coeperint ac habitari.
 Mangoldo Everfurtensi successit est Provincia
 Magister Ludovicus de Seipen, is anno nondum
 exacto decessit, alii substituunt ejus loco Marti-
 num Goliensem cognomento ~~Wunder~~ Zagt. Is Suc-
 cessorem habuit Helwigum de Goltpach, qui et
 ipse unum saltem annum praefuit. Cui successit
 est Conradus Sack qui Sexennis Prusiam admini-
 stravit. In Livonia tum vices gesserunt A. 1298.
 Gotfridus cujus cognomen et familia intercidit
 et a. 1307. Conrady von Docke.

Anno supra 1303. Edvardus quem primum vo- 1303.
 cant Anglia Rex Privilegia et immunitates concessit Privilegia
 Mercatoribus Alemannicis, ut Mercatores cum re- Hanse in
 bus et mercibus suis sint in protectione et tutela Angliã.
 Regis Anglia, in toto ejus Regno, et ab omni exactio- vid. infra ad
 ne murorum pontium et Cibariorum habeantur ann. 1318.
 et praestentur immunes, ut liceat Mercatoribus
 nostris emere vel mercari liberè, tam cum Indi-
 genis et Incolis Regni, quàm cum alienigenis et extra-
 neis quibus cunq, ut liberum sit Mercatoribus Mer-

res ubique locorum emptas, five intra five ex-
tra Angliæ Regnum, ibidem in Regno vendere et
distrahere, vel suo arbitratu ex Regno exportare,
quocumque locorum velint, exceptis hostibus noto-
riis et manifestis, excepto etiam vino, quod semel
in Angliam importatum absque licentia speciali
non liceat exportari; ut ubicumque in Angliæ Re-
gno Mercatoribus liceat hospitium capere et
ibi morari, ^{cum} rebus et Mercibus suis, quamdiu vo-
luerint. Ut omnes Mercatorum Contractus cum
quibuscumque hominibus, cujuscumque Nationis, super quo-
cumque Mercium genere, validi censeantur, modo
acta intervenierit. Ut si super quopiam Contra-
ctu disceptatio oriatur, secundum loci consuetu-
dinem ubi contractum est res dijudicetur. Ut
Rex nostratum Merces, nulla de causa, nullos
necessitatis casu, detineat vel usurpet, nisi sta-
tim soluto pretio, quo Mercatores aliis homini-
bus ejusmodi Merces absque incommodo suo ven-
dere vellent; ut neque superiori, neque alio quovis ca-
su, Rex vel ejus officiales ac ministri Merces Ale-
mannorum cuiusvis pretio vel appretiationi vel
estimationi subiciant. Ut omnium injuriarum,
excepto crimine Capitali, quæ Mercatores No-
strates cum quibusvis aliis hominibus concernunt,
cognitio partim ipsis Mercatoribus, partim aliis ho-
minibus probis et legalibus in eo loco ubi res agi-
tur committatur. Ut in civilibus causis Rex specia-
lem Judicem administranda justitia gratia Lon-
dini constituat, quoties Mercatores cum aliis litē
habe-

habebunt, si fortassis ordinarii Iudices celerem
justitiam non administrarent. Ut in causis Merca-
torum inter se invicem oriundis, Mercatorum in-
ter se secundum leges et Constitutiones suas fiat
cognitio.

Anno 1307. Robertus Comes Flandria Privilegia 1307.
federatis Civitatibus Romani Imperii à Prede - Privilegia
cessoribus Margaretha et Guidone filio a.º 1252. Hansæ in
data renovavit confirmavit et auxit in locis di- Flandriã.
tionis sua, videlicet, ut liceat illis cum quibus-
cunq; hominibus Incolis vel exteris super quacunq;
Inerte, quocunq; Contractus genere contrahere, ex-
cepto Cambis et Usuraria conventionione, merces
etiam quocunq; locorum velint citra impedimen-
tum aliquod expõtere vel evahere terra mariq;
ut nulla telonea nova, nullaq; custodia impo-
nantur in Mercatores et eorum bona, quocunq;
necessitatis casu, nisi ex eorundem Voluntate et
Consensu. Ut quoties bellum ortum fuerit flandris
cum Romanorum Imperatore, vel alis quopiam,
cui Civitates subsunt, Mercatoribus cum bonis et mer-
cibus suis salvo Conductus detur, et Securitas p-
stetur, ut extraditionem securi et illasi profi-
ciscantur, nec à quovis detineantur, vel impedi-
antur. Ut Mercatoribus liberum sit in quocunq;
Flandria Comitatus loco commorari, Curiam et
Conventionem publicam habere, quoties voluerint,
et secundum Leges suas, omnes inter se controver-
sias, lites et injurias cognoscere, judicare et discer-
nere, nec quisquam Magistratus Flandrensis eos

in hoc Jure Jus impediatur vel multam dicat aut exigat, exceptis Causis Capitalibus, quarum in Corpore et Vitam est animadversio: Ut bona illorum naufranga, quae fluctibus extracta fuerint, non fisco cedant, sed suis restituantur. Ut qui ob debitum convenit pecuniâ deficiente meritis suis quolibetque Creditori satisfacere possit, Ut Naves et Merces jam in portu stantes, dum ventus saltem expectatur, non detineantur vel pignorent, nisi ob recens aliquod factum. Ut si quis casu seu dolo et vi ledatur et occidatur in Navi, vel in aqua in Navi cadat, non ideo Naves et Merces, nec ii qui in Nave sunt detineantur.

Eodem Anno Joannes Dux Burgundiae et Brabantiae plenius etiam curavit Nostratibus Mercatoribus in eo articulo, qui de bello incidenti dicit, rursurum ut cum suis belli tempore Merces Nostratium et Naves, aequè ut ipsi Mercatores, in toto Dominatu Burgundiae Brabantiae et Flandriae, tuto conversentur eant et redeant, nec à quopiam impediantur, vel damno quopiam afficiantur. Biennio post, idem quoniam diximus Robertus Flandriae Comes Privilegia Civitatum demum confirmavit et multis in capitibus adauxit, ac Residentiam Brugensem cum novis immunitatibus secundum ejus loci rationem instauravit. Mercatores enim propter Brugensium injurias inde se moverant, et Ardenburgum concesserant, unde Robertus eos hoc beneficio revocavit et Emporium restauravit. Eodem Anno 1309. Gottfridus Magister Magnus, cum decennium praefuisset, in Prussiam venit et Elbinga Conventu Fratrum habito Magistratu se propter Senium abdicavit.

In cu

XII
Magister
Gratias

In cuius locum subiectus est Sigfridus non Feucht-
wangen Magister Generalis Duodecimus. Conrado
Provinciali in Prussia successit Henricus Plocensis ul-
timus, quem officio mutato Sigfridus Commerdato-
rem Magnum |: alii Comitern Magnum sed perperam
dicunt: | quasi dicas Praefectum Praetorio nuncupavit
ad quod usq; tempus Prussia per Magistros Provinciales
gubernata fuerat Annos 77. Hic enim Sigfridus Primus
Sedem seu domicilium Magistri Magni Venetis Ma-
rieburgum in Prusiam transtulit.

Hic Sigfridus non tantum armis rem Cruciferorum
augere, sed legibus etiam publicis stabilire conatus
est. Eas quoniam et memoratu digna sunt, et quasi
fontes earum legum, quibus etiam hodie plerisque sal-
tem in Prussia vivitur, summatione hic recensere
constituit imprimis, ne quis Iudaeus, Magus, in canta-
tor, Stellis, vel Ethnicus cuiuscumq; Sectae in ditioni-
bus Ordinis tolerarentur, neve pro ingratissimis reci-
perentur. Receptatoribus eandem quam illis poena
irrogavit. Ut tantisper, quoad ipse Monetae cude-
ret, Boemici grossi in Mercimoniis exercerentur,
quorum triginta uni Marcae Pruthenica respon-
derent: Ut qui Prutenos in famulatu vel Servitio ha-
berent, iuberent ac cogere eos feriatis diebus Sa-
cris interesse, et fidei Christianae initiari, nec Genti-
li Prutenorum lingua ferme cum illis colloquerent,
sed quantum omnino possent, Germanice abveface-
rent: Ne quis Prutenus Barbarus in quacumq; Provin-
cia, Castro, Oppido, vel pago, ad ullum publicum onung
admitteretur, neve quis illorum Cauponam vel Ta-
bernarn exerceret, sed ut omnes illi agros tantum co-
lerent, et rei pecuariae operam darent, ut Servorum

et Ancillarum Merces pro Servientium Conditione
circumscriberetur: Ut Domino fas esset Servum fugiti-
vum quocumq; locorum persequi, et ubicumq; deprehen-
sum, clavo per aurem trajecto affigere et Domum re-
ducere; Ut Domini Servis, quos ante conditum tempus
sine illorum culpa dimisissent vel expulissent, inte-
gram mercedem solvere tenerentur. Ut omnes qui si-
ne labore in otio et desidia viverent, vel mendicato
victum quaererent, finibus exterminarentur. Ut ii,
qui Cerevitiā cogunt, eam ipsimet venderent, nec
per Caupones aut Tabernarios venditionem exerce-
rent. Ut res omnes, quae vendibiles sunt, in foro publico ve-
num exponerent, neve clandestinā vel furtiva Com-
mercationes fierent, nec ulli ^{pro} pōla annonam oner-
arent: Ut leges Sumptuariae in Nuptiis, Conspiciis Natali-
tiis, epulis, firmiter ab omnibus observarentur. Ut
omnes Opifices Operas suas, suo quilibet peculiari char-
ractere insignirent, quo cuilibet appareret quid ma-
teriale vel perperam essent operati: Ut mulota pecunia-
ria, quae à Corporibus et Collegiis Opificum exiguntur,
non in Commercationes et Symbola converterentur,
sed ex iis arma et bella ^{instrumenta} uniuscuiq; Contubernio in U-
sum publicum compararentur. Ut diebus feriatis
contractus prophani non coirent, neve Commer-
cationes nec publicè nec privatim fierent, et quae
facta fuissent pro irritis haberentur. Ut neq; Nobiles,
neq; pagani Mercaturam exercebant, neq; Cerevi-
tiam cogere Venalem, sed sua quisq; conditione
rem familiarem faceret. Ut agros desertos ne-
mo coleret citra ejus qui fundi Dominus sit con-
sensum:

sensum. Ut Servos et colonos fugitivos nemo recipe-
 ret aleret aut occultaret: Ut pecudes agro colē-
 do, vel rei familiari tuenda destinatas, nullius
 debiti colore vel pretextu detinerentur vel pigno-
 ri caperentur seu ducerentur: Ut nemo Sylvam ex-
 cinderet vendendorum lignorum Causa, nisi agrum
 eodem loco culturus. Ut cuiq̄ liceret de damno in-
 iuria dato rectè resarciendo, ad arbitros viros
 bonos à quocunq̄ Iudice provocare. Ut singulis An-
 nis fines inspicerentur regerentur ac designaren-
 tur, et qui corrupti vel moti fuissent restitue-
 rentur. Ut nemo aleā vel Chartis luderet,
 aut ludentes receptaret, etiam minimo lucro pro-
 posito: Ut tutores priusquam administrationem
 suscipiant bona pupillaria solenniter conscriberent,
 et pupillis cum ad tutelam suam perverissent,
 ex conscripto et bonorum Virorum arbitris rati-
 ones redderent. Ut Sculteti Pagorum Stato die
 Parochiales Censui exigerent, et Contumaces abiq̄
 provocatione punirent; Ut omnes Sculteti qua-
 ternos Mansos liberos possiderent, ac vicissim equum
 et Virum Militarem armis instructum suis sum-
 ptibus, suo Domino ad operas suas et Expeditionem
 bellicam subministrarent. Ut Episcopi tertio quoq̄
 anno professionem susciperent ad convertendos
 Ethnicos et Paganos Prutenos, et ad Ecclesiarum
 Statum instaurandum, utq̄ iis omnes tam Cives qm̄
 Rustici contra Rebelles et Contumaces quoties
 opus esset operam ferrent; ut in omnibus Civitatibus
 oppidis et pagis Constitutioes publicae quotannis

promulgarent.)

Hujus Magistri Sigfridi tempore Cruciferi, cum
Prusiam omnem obtinerent, ad eam Pomerania
partem, q̄ in ripa Vistula citeriori sita ē, animum
adjicere capunt, eo interim p̄textu, quod heredi-
tas filiorū Svante polci ad ordinem spectaret. Itaq̄
mortuo Nestwino, q̄ jam antea ab illis se redē-
merat, oēm eum tractum ab Agro Stolpensi ad
Vistulam usq̄, excepto Gedano, occuparunt et Dux
suo subjecerunt, quanq̄m interim et Poloni & Mar-
chiones Brandeburgen̄ Valdemary et Joānes Pome-
relliam impeterent, et utriq̄ infestis armis, eam
sibi vendicarent, Vladislag Lotticiq̄ Polony impi-
mis, q̄ Pomerelliam Premisto Antecessori legatam,
eod̄ ad se Jure p̄tinere volebat. At Civitatem q̄
Gedanensē Marchiones p̄ deditiōnem jam occu-
pabant, Arcem Regis Vladislai Lottici noīe Bo-
gusfa Juxta Pomerellia Terrestris tenebat, cum
p̄sidio Nblitis Pomeranice. Is verity ne obsessi
extrema pati cogerent, neve aut molestia diu-
turna obsidionis fracti, aut largitiōne corrupti
Arcem hosti dederent, maximis itineribz ad Re-
gem excurrit, reptumq̄ Sandomiria de Statu rer̄
ac p̄iculo Gedanensē Arcis edocet et auxilia ob-
nixē petit. Pollicet Vladislag brevise eis ad fu-
turum, d. q̄ tardis id fore judicabat Bogusfa, qm̄
p̄sens necessitas postulabat, p̄ tempore q̄silium U-
ladislav suggerit, ut Cruciferorū opa ad defendendā
Arcem tantisp̄ uteret, quoad ipse bellum comode
administrare possit. App̄bat Consilium Vladislav
et in

et in continenti Bogusfa cum Mandatis Regius ad
 Sigfridum Prae. Magistrum efficitur, Dato g^oo illo,
 commemorat Polonos et mixe Vladislai majoris in Cru-
 ciferos beneficia, p^ois unam illam graam postu-
 lat, ut Arcem Gedanens^{is} adversus Saxones defende-
 lam suscipiant, non inmemorem nec ingraturam er-
 ga ipsos futurum Vladislaum. Prolixe illi oia
 polliciti g^ostituunt cum Bogusfa, ut dimidiam
 Arcem ipsi tenerent, et annum integrum suis
 sumptibus defenderent, deinceps vero post exactum
 annum, quaecunq^{ue} impendia fecissent, ea Vladislaus
 expensa referrent, neq^{ue} prius Arce decederent, q^{uam}
 exoluta illa sibi eent, Damnos vero, si qua acce-
 perant, r^{atio} nulla duceret. His igit^{ur} g^oditionibus
 in Arcem recepti magnam vim comeat^{us} impor-
 tant, ac Munera domiciliaq^{ue} cum Pomeranis, quae
 admodum g^ogenerat, partiti, q^{ui} satis habebant
 defendere munitionem, sed crebris etm erupti-
 onibus hostem lacefebant, ita ut is in Oppidum se
 recipere cogeretur, et ad extremum instante hye-
 me obsidionem solveret, relictoq^{ue} Oppidanis ali-
 quanto p^{ro}sidio domum discederet. Verum Oppi-
 dum quoq^{ue} q^{ui} ita multo post expugnatum, et p^{ro}-
 sidium infectum e, ac de auctoribus defectioris
 Sumptum Supplicium. Marchione hunc in mo-
 dum abacto, Cruciferi impensas belli sibi resti-
 tui postulant. Cum Bogusfa quod daret q^{ui} haberet,
 Vladislaus etm alibi eent occupatq^{ue}, Cruciferi plu-
 res armatos in Arcem ad se recipiunt et cum supi-
 ores se ee Pomeranis jam animadverterent, ite-

rum de refundendis impensis multo quam antea
ferocius instant, ad extremum totam sibi arcem
vendicant, et primores Nobilitatis Pomeranice ipsamque
Præfectum Arcis Boguslam in Carcerem conjiciunt.
Eva necessitate adducta Bogusla nova pacta cum
ipsis init, nimirum ut totam ipsam Arcem conceder-
ret, ipsi vero eam Vladislao ad primam ejus petiti-
onem redderent, cum is belli impensas eis exsol-
visset. Ea erat Summa Centum Millium Mar-
carum, latis quos vocant grossis Boemiacis exsolvendis,
Vladislaus Rex ubi rem gestam accepit, penite-
re cepit illum prioris Consilii, voluit tamen prin-
cipium ea de re transigere, et hanc ob causam cum
Sigfrido loco et die predictis convenit. Commemoravit ma-
jorum suorum beneficia in ordinem collata, ex-
probrat deinde ingratitude et perfidiam in ere-
pta Arce Gedanensium, et avaritiam in postulandis
impensis. Monet ut sincerè secum agat, et rem
omnem ad arbitrium bonorum virorum rejiciat. Magister
Sigfridus vehementer isthac exprobratione commotus, suam
manu sibi injuriam fieri ostendit, Arcem Geda-
nensium eis se servasse, quod ipsi met defendere non pote-
rant, nunc impensis etiam Regem ex pacto debitis
defraudare se velle, exprobrat vicissim inopiam rei
pecuniaria, quod scilicet tantum Rex tantillum pecunie
exsolvere negret. Sic per Summam utriusque offensionem
abrupto colloquio, re infecta discedit. Cruciferi quoque
cum Marchionibus pactum ineunt, ut quicquid Marchiones
in Pomerellia occupassent, suo Jure sibi retinerent,
Cruciferos a. in accendendis Dirisavia Gedano et Swiece

oppi-

Oppidis, q̄ p̄sidio Regio tenebant, ò impedirent.
 Tand̄ et̄m Venditio talis in̄cessit, qua Mariani
 totam Pomerelliam à Marchione Valdemaro,
 quanq̄m iste in eā parum Juris haberet, cen-
 sis Millib. Marcis ~~lato~~ grossor̄ emerunt, sive ea
 venditio vera sive simulata fuit, de^{qu} multi dubi-
 tant, Summa isthac certè Cruciferor̄ impensas in
 Arcem Gedanens̄ factas vel uno num̄o adæquat.
 Et extant eij̄ Venditionis Lr̄e, q̄ Scripta s̄t in Vigi-
 lia Beati Jacobi Apli a.º supra 1311. pacto ut eunq̄
 q̄vento, Gedanum in ipsis mundanis Dñicis q̄ diti-
 one capit ac diripit, Atq̄ inde in eum locum, u-
 bi hodie sita ē, meliorib. auspiciis transfert̄. Dir-
 slaviam, quod Arx nec militibz nec com̄eatu satis
 ēēt munita, Prefecto Casimiro sub prandii spe-
 cie p̄ dolum in Castris detento, continuo de-
 dita ē. Swece p̄ vim expugnata. Hoc utiq̄ mo-
 do Cruciferi Pomerelliam Universam in̄ptatem
 redegerunt, et deinceps mordicq̄ sua defenderunt.

Sigfridy Magr̄ Pr̄. Gulis, cum ferme tri-
 ennium imparset, diem suum obiit Marienbur-
 gi, Sepultq̄ in Kolmensehe, Hunc Sigfridum Mecho-
 vita et eij̄ quasi authoritatem secutq̄ Cromerq̄, eo-
 rumq̄ imp̄bitatis et crudelitatis genere com̄en-
 lant, quod in expeditione illa de qua dixi-
 mus quotidie plurib. furib. et restib. in equum im-
 positis, rovere solity fuerit, cibum priḡ ò capturum,
 qm̄ des illos restes in Polonis furib. suspendendis
 expendisset, qua in re potuerunt isti scriptores ut
 afolet fieri nationis ergo ò nihil affectib. tribue-

1211.

re, Polonorum certe Sigfridus iste hostis quod negari
potest fuit acerrimus. Verum quod de funesta il-
lig morte scribunt, quasi malus demon illum in-
gnem gesserit, et mirabili more cremaverit, a-
pud alios adhuc Auctores, quibus fides haberi merito
debeat, nusquam relatum invenio, nisi quod hoc etiam,
ut cetera ex affectu Scribentium officiosi posse
existimaverim.

1311.

III. Magr
Gnialis.

Successorem habuit Sigfridus noster Carolus Bes-
fart Nobilis Trevirensis tertium decimum Or-
dinis Magni Gnalem. Is Reipub. fuit imperante
Henrico Septimo et Rege Poloniae Vladislao
Cubitali annis tredecim, difficilia gessit bella
cum Lituaniis. Romam evocatus coram Ponti-
fice maximo Joanne 22. ut ipsi dixerunt cau-
sam ordinis sui dixit ac vicit, adversus Archie-
piscopum Regensem et eorum Affectas Polonos, eo
maxime modo, quod Italica lingua dicitur ac Ger-
manica peritum esset. Romam reversus Vienna in
Austria rebus humanis exemptus est.

1314.

Tertio quo Carolus Magr Gnalis creatus est anno, pestis
Prusiam vehementissime vexavit, passim a Colo-
nos ad Necem rapuit, sic ut agris desertis et in-
cultis, sequentibus annis maxima fuerit sive res
quae ad victum pertinent penuria, caritas et fames inter
pauperes et tenuioris fortune homines tanta, quam
tam vix ulla secula meminerunt, et nisi pluri-
oni Scriptores quos sequimur, quibus ea privatim etiam
et diligenter annotarent, in eandem rem simul con-
sentirent, plane fidem nec adhiberem ipse nec

aliis ut crederent pervadere vellem, scribunt enim
 hoies extrema fame coactos fures Sententiam
 passos ex patibulo detractos, et recens sepulta ca-
 davera mox effosa comedisse, sapig etiam alterum
 ab altero, fame ad eam crudelitatem impellen-
 te, frucidatum et devoratum esse; Exemplum ef-
 fecto famis et inedia omnium mixe abominandum.
 At duravit ea fames p Prusiam et Livoniam
 integro triennio, quo spatio multi mortales fa-
 me pierunt. Mirum vero dictu e, quanta demde
 subsecuta fuerit annona vilitas, adeo ut memo-
 ria pditum sit, Lustrum frumenti post famem
 eam tribus Marcis vendibilem fuisse, cum infra
 me modig unq Octodecim Marcis fuerit comparatq.

Anno supra 1315. Joannes Dux Lotharingie et 1315
 Brabantia Mercatoribz Anse Teutonice in ditio- Privilegia
 nibz suis hac indulsit Privilegia, ut liberrimum Hanse in Lo-
 sit Mercatoribus p oia ditionis eglora terra mariq, tharingia
 cum Mercibz et rebz et Comitibz ibid comorari, ire, et Braban-
 redire, res suas vel per se vel per famulos suos tra-
 ctare qtrahere, emere, vendere, merces importare,
 et exportare p arbitris, abiq cujvis impedimento,
 sic tamen ut p principalis in oppido Antverpiensi
 qverent. Ut pter vectigalia qsveta, et utriusq re-
 cepta | q in singulas merces eod Privilegio nomi-
 natim describunt; | nulla nova nullo unquam co-
 lore instituant onera seu vectigalia in ppetuum.
 Ut qcumq Exactiones qstituent in quavis subdi-
 to et Incolat merces, ear mercium emptar
 exportat Mercatoribz nois sit libera, exactio-

nem a venditor solvat, absq; emptoris ullo damno
vel p̄judicio. Ut ponderatores Mercium q̄junctionem
ex potestate Scabinor̄ Antverpiens̄ et Mercator̄ No-
stratum arbitrio q̄stituant, at utrisq; parent, et ca-
su quo officium non fecerint utrorumq; arbitrio
puniantur. Ut si qua dissensio vel injuria Mercatori
cuiquam cum Antverpiensi, vel plurib; cum plurib;
incedat res q̄junctionem tam à Mercatorib; quam
à Scabinis dijudicetur, et conjuncto suffragio
multa vel poena dicat; Ut quoties Mercato-
res Merces in Flandria et Brabantia emptas
evexerint, nullum amplig teloneum, nullam
exactionem in omni huj; Principis Dominio, no-
minatim, nec Bruggelt, Vestgelt, Kagitegelt, West-
gelt, vel aliqd aliud dare cogant, p̄ter eam, qua
semel ex huj; Privilegii p̄scripto soluta ē, eaq; so-
luta in eo loco ubi Merces empta sunt, de cetero p̄-
totum Principis Dominium Mercatores liberifint
et irruenes, ut si in Principis ditione vel Dominio
mercatores spoliati fuerint, Princeps Damnum
spoliato resarcire bona fide teneat. Ut si quod
bellum à quocunq; ingruat Princeps Mercatorib;
nostris mature denunciet, et eos qui volent abire, ad
fines usq; sua ditionis ultimos, cum reb; Mercati-
b; et comitib; suis securos p̄stat ac indemnes. Ut
liberum Mercatorib; sit Collegium q̄stituere, Con-
sulem eligere, Conventiones suas agere quoties vo-
luerint, irregitis Scabinis et ceteris Mḡtib; ad
ordinandum, disponendum, corrigendum et
punendum q̄cunq; genera delictor̄ vel excessum,
in con-

46

in contractibus et mercaturis inter factis vel commis-
missis, exceptis delictis quae vitam et Membra mutila-
tionem quae cernunt. Ut libera sit Mercatoribus potestas e-
ligendi ad Voluntatem suam Consellorum seu Fac-
tellarum ligatores seu factores, portitores, et la-
boratores quoscunque, quibus indiquerint, qui super pre-
stando ipsis fideli Servitio Suraamentum eis solen-
niter prestabunt, Mercedem autem constitu-
tam sine aliqua rixa accipient, et si quis labora-
torum illorum in officio delinquet, puniatur ex ordi-
natione Mercatorum inter ipsos hactenus observata; ut
liberum sit Mercatoribus et eorum famulis emere,
habere et exportare quoscunque genera armorum et arma
gerere per Voluntatem suam in omni Principis ditione et
Dominio, absque cuiuscunque calumnia. Si quis autem
armis abusus fuerit vel stringendo vel percussiendo
vel vulnerando, res uti supra dictum est, tam Scabi-
nosus quam Mercator aequa potestate et arbitrio iudi-
cetur et puniatur. Ut Mercatores Alemanni, quoscunque
Antverpiae commorati per quovis tempore fuerint, Vinum
Cerevisiam et quoscunque potus seu potationis species ma-
luerint infra eorum hospitia, per se Sociis et familiari-
bus libere habere possint, absque accisa quacunque prestan-
da vel solvenda, dummodo extraneis non vendant
portiones; ut eis liberum sit in oppido Antverpiae
Cerevisiam et alia Victualia vendere, cogere, pa-
rare pinere per voluntatem suam, solvendo Accisam de-
bitam rationabilem, et hactenus solvi consuetam.
Ut omnes vino obligationes Cambiorum vel aliorum tractuum,
cum quoscunque hominibus tuis vel absque tuis celebrare

et exigere liceat: Ut si bona vel Merces Nostrati-
um, veniendo Antverpiam, vel Antverpia rede-
undo, in Hollandia Zelandia, vel alibi fuerint
arrestata, teneat Princeps p^r Lrās et Nuncios suos
Consilium, favorem et auxilium p^rstare bona fi-
de, ad res et merces restituendas et libere dimit-
tendas. Promissa oīa et singula p^rut superiq^{ue} s^{unt}
q^{ue} scripta, inq^{ue} Princeps in eo Diplomate, p^r Nobis
et heredib^{us} vel Successorib^{us} N^{ost}ris Nos firmiter et
fidelit^{er} observaturos, dictis Mercatorib^{us} p^rmittim^{us}
bona fide et Juramento ad Sancta & E^{van}gelia,
iustactis sup^{er} hoc p^rstito, et s^{unt} q^{ue} gra facturos vel ven-
turos p^r hos seu p^r alium vel alios, directē vel indi-
rectē aliqua l^{ib}erā vel ingenio, de Jure quolibet, vel
de facto. Et ad p^romissa oīa et singula fidelit^{er} et
inviolabilit^{er} observanda, Nos et Successores N^{ost}ros,
et oīa bona n^{ost}ra et Successor^{um} N^{ost}ror^{um} mobilia et
immobilia, p^rsentia et futura, ubicunq^{ue} et in q^{ui}bus-
cunq^{ue} existentia eor^{um} Mercatorib^{us} obligam^{us} effica-
citer, et expresse Nos et Successores N^{ost}ros Jurisdicti-
oni Sedis Ap^{osto}licae, nec s^{unt} cujuslibet alteriq^{ue} Ecclesi-
astica vel Mundana quoad hoc plenariē suppo-
nentes. Datum in Festo Beator^{um} Simonis et Jude
Apostolor^{um} aⁿo M^{ille} CCC^o LV.

1318.

Privilegia Han-
sa in Angliā.

Triennio post etiam, in Anglia Edward^{us} 2. in Con-
firmatōe Privilegior^{um} Henrici Avi sui Mansioni
seu Residentia Londinensi s^{unt} nihil addidit, videlicet,
quod Mercatores Nostrates et eor^{um} Successores p^r di-
ctam domum Stalhoff habituri, in p^rpetuum in-
tra Regnum et p^ratē Regiam has habeant li-
berta-

97

bertates, quod ipsi aut eorū bona seu mercimonia
q̄ aliquo debito, de quo fidejussores aut Principa-
les debitores ē extiterint, nec p̄ aliqua transgres-
sione facta vel fienda, p̄ alios, qm̄ p̄ ipsos ē ar-
restent, nec gravent. Et quod Nos, ait Rex vel ha-
redes Nri, sup̄ ipsos et eorū bona vel mercimonia
Costumam novam indebitam ē ponemq, quodq,
ipsi p̄ totum Regnum Nrum de bonis et Mercimonia
suis a portagio, paragio et muragio in
ppetuum sint quieti. Ita tamen ut aliquem, q̄
de Gilda ipsorū Aula p̄ dicta ē existat, nec eij bo-
na seu mercimonia de Gilda sua ē advocent
ullo modo. Datum apud Vindosoriam p̄ manū
nrām VII. Decemb̄ A.º Regni II. Hic ē Edwar-
dus q̄ ab Uxore Isabella Gallicana Regno pulsus,
a suis captus et a custodibz in Carcere trucidatus
ē. A.º 1326.

1326.

XIV.

Magr

Gnalis.

In Caroli locum sufficit dicitur Magr
Gnalis Wernerg de Orselen, vir pius et Religioni
vehement̄ deditus, q̄ fratres secundis jam rebz
lascivientes, sapig ad meliorem vitam hortaba-
tur, sed parum proficiebat. Erat ex fratribz unus
nondum in militiam ab Scity Joannes de Bien-
dorff vel Gündorff, homo maliciosus et impurissi-
ma libidini deditus, is quoties in expeditionem
vel in oppidorū aut Arcium p̄sidia fratres mit-
terent, enixē sollicitabat Magrum, ut ipse quo-
que mitteret sperans futurum, ut eo majorem
haberet libidinum exercendarū occasionem. Wer-
nerg q̄ sciebat hōiem lupanari qm̄ bello aptis-

rem eē, semp eiq̄ petitioni adversabat, p̄tendens
interim equum sibi d̄ sup̄eē, quem ipsi ad expedi-
tionem daret. Ille in Marchiam ad amicos mit-
tit, equos duos generosos impetrat, q̄b̄ ad Magistrum
adductis denuo petit, ut se cum ceteris in expedi-
tionem q̄scribat. Recusat iterum Magr, et me-
liḡ ē inqt, se domi manere et in Choro psallere,
qm̄ Militia p̄textu libidines sectari, ac q̄tinuo
Equos illi iussit adimi. Quam ob Caam Vir oium
Sceleratissimq̄ eo furoris p̄cesit, ut Wernerum
Sacello suo post preces privatas unice egredien-
tem in ipsis forib̄, nihil tale suspicantem pugi-
one in pect̄q̄ adacto obtruncaverit. Accidit hoc
facin̄ in Vigilia Beata Elizabetha a. 1320. cum
Triennium Wernerq̄ Magistrum egisset. Latrone
istum canum latratu ceteris p̄ditum Pontifex
Ioannes 22. ad p̄petuos Carceres q̄demnavit, in
q̄b̄ vitam aqua et pane saltem sustentaret.

Hoc Magistro Livonia p̄eē capit Eberhardq̄
non Monheim, cuj̄ auspiciis Regentis Civitas in
fidem et p̄tatem Ordinis q̄cessit a. 1330. Impante
adhuc Werner Lithvani Prusiam Ulteriorem ho-
stilib̄ excursionib̄ fadisime devastabant, tem-
plis passim exustis, Monasteriis direptis et ma-
gnā vi hominum utriq̄, sexq̄ in Servitutem abdu-
ctā. Accidit tum unum et alterum exemplum,
quod quamvis ad annales nost̄ p̄prie d̄ ptineat
tamen p̄ rei memoriam d̄ absurdum fuerit
paucis cōmemorare. In̄ captivas Virgines quat̄
formosissimam quamq̄ Lithvanor̄ Primores, quos

Bojaros vocant, in p̄dam et libidinem sibi de-
 ligebant, una erat genere v̄bli ceteris forma
 p̄stantior, de qua in p̄tatem redigenda duo Prin-
 cipes vehement̄ q̄tendebant, adeo ut nisi alteru-
 triq̄ nece alter cupiditatem explere ō posse vi-
 deret̄. Hoc q̄templans Imperator Exercitus tū
 Praefectq̄ David, q̄ Gedimini Magni Ducis Lithva-
 nia Praefectq̄ erat Praetoris, et indignum ratq̄,
 unig muliercula Cāa viros duos re militari cla-
 rissimos in semet ipsos servire, ex templo litis
 arbitrium ad se revocat, ubi illi q̄sentissent, mox
 Virginem acinace mediam dissecat ac jubet
 ut uterq̄, corporis eiq̄ tam vehement̄ deside-
 rati semissem accipiat, et à q̄tentione muliebri
 desistat.

Altera erat Virgo Religiosa è Monrio raptā, quā
 unq̄ ex primoribq̄ Barbaror̄ in Pradam abduxe-
 rat, eamq̄, cum nec precibq̄ nec minis puella ani-
 mum ad libidinem suam expugnare posset, jam
 violent̄ comprimere conabat̄. Illa cum violentia
 resistere neq̄ret, barbar̄ tamen precibq̄ et ficti-
 tis blandimentis exorat, ut pudicitia sua par-
 ceret, quam ipsa Deo dedicasset, se eam vicissim
 remuneraturam aliis tam insigni dono, ut meri-
 to se mortalium oīum ubiq̄ Gentium felicissi-
 mum p̄dicare possit. Dverenti q̄ hoc muneris
 eēt tam p̄olari, respondet illa, artem eē, q̄m
 si ab ea disceret, nullis illum armis, nullo ferro,
 nullo telo ladi aut vulnerari posse. Barbarq̄ quā,
 q̄m oīno q̄stituisset libidini satisfacere, tamen

ut artem illam una cum Virgine possideret, tan-
tisp cunctat et libertatem illi p mittit, si se ar-
tem eam doceat, Virgo q mortem quam stuprum
pati mallet, pauca st ingst verba mystica, q by
restam p clara g ficit, atq ades in me ipsa potes
piculum facere, mox in genua p cumbens seq
Cruce notans, Domine Deus, ingst, in manus tuas
commendo Spiritum meum. Divis verbis a Bar-
baro o intellectis, Virgo ad eum g versa et ex por-
recta ad ictum Cervicis nunc, ingst, feri quam
fortissime, et artis experimentum p sentissimum
videbis. Ille rem ita ee existimans sublato gla-
dio caput eod ictu Virginis abscidit, et tum de-
num animadvertit, se spe sua delusum, et Vir-
ginem ignominia pudoris, quem a sua libidine
salvum servare negret, mortem p tulisse, di-
gnum certe exemplum, quod p Lucretia Ro-
mana celebret, quod illa vim jam passa semet
ipsam interfecit, hac pudicitia g servata raptu-
rem ipsum sua manu a libidine se vindicare in-
duxit.

1328.
XV.
Magr
Gulis.

Wernero ad eum quem diximus modum nefar-
rie trucidato, quinto decimo Magr Gulis succes-
sit Lotharig Dux Brunsvicens, Vir o ming pieta-
tis quam justitie amans, cuj rei insigne et di-
gnum memoratu exemplum ab initio sui Re-
giminis edidit hujusmodi. In oppido Salfeld
q stitutus erat Iudex, frater q dam ordinis,
ut o nulli volunt, in cuj Iudicio Ca a q dam de
bonor possessione ventilabat ins Cavem satis

locu-

49

Locupletem et Viduam planè inopem. Civis qui
¶ fas et nefas Viduam bonis spoliare volebat, U-
xorem habebat juvenoulam et venustam, quoniam
Judicis obsequio et libidini diu p̄bebat, ut secun-
dum se Jus diceret, eamq̄ ob causam ille, ut ad Sa-
tietatem mulieris uteret̄ Consuetudine, Senten-
tiam hactenq̄ progaverat. Vidua filia erat
unica Virgo eximie formosa, cujus pudicitia Ju-
dex, quem prioris libidinis Satietas jam cepe-
rat, cum hanc q̄ speyisset, insidiari cepit, clam
ad se Matrem vocat, Casu victoriam et insup
munera luculenta p̄mittit, si morem sibi
gerat et filia copiam faciat. Illa tantum
Scelus abominari, quod nefas est in Deum et
impium in liberos filiam à Matre p̄stitui, i-
taq̄ Judicis postulatum planè repudiare, il-
lò et̄m adjectò, malle se non solum ob calu-
mnam et injuriam eà causa cadere, sed et̄m
oibz insup bonis exui, quam hanc filia pudoris
maculam inxere. Iudex agrè ferens, eà se
spe falsum, Sententiam q̄ lixe ōminq̄ cor-
ruptè quam injustè p̄nunciat, vidua non ita
diu post, quamq̄m rebz jam deploratis, bonorū
tamen Virorū auxiliò rem tam indignam ad
Lotharium defert, q̄ re accuratig cognità et
severig exploratà, Civem q̄ Uxoris pudiciti-
am sponte p̄stituerat quadrifariam con-
cidi jussit, Judicem vero iniquissimum, equis
in diversum actis concerp̄i, quali supplicio pri-
mò oim Tully Hostillig Romanorū Rex Metu

Suffetium Reipublicae Proditorem affectu legit
Adulteram Stigmate in faciem impresso notavit,
Vidua Insuperum restituit et semissem omnium bonorum
Condemnati Civis adiecit. Exemplum omnibus p[ro]fe-
cto Iudiciis, q[ui] vel amori vel aliis affectionibus
dare q[uo]d q[ui]s venerunt, memoria p[ro]petuo q[ui]servand[um].

Hoc Magistro Cruciferi bello à Polonis ac Liv-
thuanis petiti adeo fortiter sese Bohemis auxili-
antibus defenderunt, ut o[mn]i solum sua egregie tuta-
rentur, sed Lujaviam etiam subigerent, et majorem
Poloniam effuse devastarent, obtinebat tunc Stol-
pensem Ducatum Marchio Brandeburgensis, et e-
ius ditioni Baronem h[ab]entem satis ferocem p[ro]fecit.
Is cum p[ro]fecto Gedanen[si] Arcis p[ro] Colonos quosdam
fugitivos in tutelam receptos inimicitias exerce-
bat, adeo hostili, ut Colonorum loco Cives Gedanen-
ses capere conaret. D[omi]ne animadversa Cruciferi,
q[ui] o[mn]i ming erant quam ille feroces et animosi, Co-
pis tumultuarie collectis, Stolpensem Praefectum,
q[ui] bellum apparare iam dicebat, opprimere prius
volebant, quam ipse ad arma venire posset, Arcem
et Oppidum Stolpense impriso adoriunt, sed e-
ventu o[mn]i satis p[ro]spo. Ille enim vires majores q[ui]-
traxerat, quam illi in tanta celeritate fieri po-
tuisse existimarent. Ita fusi fugatiq[ue] Cruciferi
infecta re domum redeunt. Hac victoria elato
Praefecto Stolpen[si], majores etiam spiritus fumere,
neq[ue] solum hostes in fugam q[ui]jectos ferociter p[ro]seq[ui],
sed cum universis etiam copiis Cruciferor[um] ditione[m]
invadere, utiq[ue] ferro et flamma devastare ce-
pit. Cru-

pit. Cruciferi o magis tanto Provincia detrimēto
 to quam adversi prelii infamia comoti, vires qua
 mixe prosunt recolligunt, civibus ut plurimum Ge-
 danens et eiq territorii Colonis armatis Copias quam
 celerrime cogunt, et jam victi Victores triumphan-
 tes majoribus animis quam viribus demum laceperunt,
 Egredientes infugam ejiciunt, Ducem ipsum ca-
 ptum obtuncant, Stolpensem Civitatem una cu
 fugientibus mixtim ingressi mox etiam Arcem de-
 fensoribus vacuam occupant. Et hoc quidem modo
 ab eorum tempore Stolpensis Ducatus in Cruciferorum
 potatem transiit, quem deinceps o fortiter manre-
 tinuerunt, quam audacter occupaverant.

1333. Lothario rebus humanis exempto,
 cum 1333. p. 1333. et Regiomonti sepulto, Succes-
 sit Sexto decimo loco Theodorico Comes Oldenburgens,
 jam octogenarius, eod a., quo Polonis Casimiro Ma-
 gno p. 1333. capit, Impatore Ludovico Bavaro. Hic
 Theodorico Arcem Marienburgensem domicilii se-
 dem Muris turribus et fossa communivit, et Templum
 ibi Diva Virginis extruxit. Hic etiam primus in Ci-
 vitatibus Corpora vel Collegia Opificum ita g.stitu-
 it, ut Altaria et Sacerdotes alere cogere. Primum
 etiam Rogatum fluvium in aditu Civitatis Maria-
 burgeri ponte g.stravit. Id etiam Arcem Gedanens
 et Swecens communivit.

1333.
 XVI.
 Magr.
 Gualt.

Hoc tempore in Pra. primum Moneta argentea
 cudi capit hac occasione. Civis qd Thorunen Ber-
 nardy Schilling triginta Centenarios argenti ex fo-
 dinis de Niclasdotz lucratus fuerat. Is p. missa et

Prima mo-
 neta argen-
 tea in Pra.

Auctoritate Magnitri, quoniam Prussia tum tem-
 poris ~~Prussiae~~ grossis Bohemicis et Polonicis cum ma-
 gno suo detrimento utebat, monete generis sive Solidos
 excudit, quos ab Auctoris nomine Schilingos vocarunt,
 in uno latere Clypeus erat cruce transversa insignitus,
 cum hac inscriptione: Moneta Dominorum Prae, in
 altero latere Crux, in cuius Umbilico clypeus aequalis
 insignitus cum inscriptione: Frater Theodoricus
 Magister Galis, Talis Solidus valebat sex denarius, sic
 ut Sexaginta Solidi Marcam Pruthenicam consti-
 tuerent.

Idem Magister Theodoricus Cujavia egressus, in majori
 Polonia oppida multa expugnavit, multisque
 Polonos devicit, sic ut eorum septem millia u-
 no proelio ceciderint. Ceterum cum omnia isthaec bel-
 la pro Pomeraniam plerumque inter Polonos et Cru-
 ciferos gererentur, Casimirus Secundus, quem etiam
 magnum vocant, pacis magis quam belli cupi-
 dus, arbitratorum Iudicium, quam Martis periculum
 expiri maluit. Compromissum est utrinque de Pome-
 rania controversia in Joannem Bohemiae et Carolum
 Hungariae Reges, qui decreverunt, ut Cruciferi Pome-
 raniam Regis beneficio retinerent, Neuforsensem
 etiam Arcem in Cujavia supra fluvium sitam, eorum
 iure, quo Culmensis et Thorunen(sis) agrum posside-
 rent, cetera quae ex Polonia occupassent Regi re-
 stituerent. Sed haec transactio non fuit diuturna,
 donec tandem Theodorico defuncto, cum novem an-
 nos impasset, (obit autem nonagenarius Thoru-
 nis et Marienburgi conditus est) in eius locum a. 1342

Ludol-

Ludolphus Toring decimus septimus Magr Gnilis, gene-
 nere Saxo sublectus est, cuius gubernationis A.º Secundo,
 tandem de tota isthac Pomerania controversia inter Po-
 lonos et Cruciferos ita transactum est, ut Casimirus
 publica Regni authoritate incedente, Iure omni quod-
 cumq; a Majoribus suis Polonia Principibus haberet in
 Pomerania Culmensi ac Michaloviensi ditione, sese
 posteroribus suis Iurejurando inposito, et Lraº monu-
 menti signatis abdicaret. Vicisim Cruciferi
 Cujaviam et Dobrinensem ditionem Regi liberam
 relinquerent, Atq; hoc modo pax iterum cum Po-
 lonis confirmata est, q; duravit usq; ad Jagellonem
 et Vltimum Jungingensem. Ludolphus pace cum
 Polonis inita et totiq; Pomerellia Possessione
 jam confirmata, Civitatem Gedanensium moenibus ac
 fossa communiare cepit, primus lapis muri instruendi
 est factus die Mercurii ante Snicam Latare Anno
 1343. et biduo post primus lapis fundamenti Tem-
 pli Mariani positus. Itaq; Ludolphus eorundem A.º prima
 dedit Gedanensibus Privilegia, q; postea Henricus
 Kaiprodiens A.º 1378. multo reddidit illustriora
 et inter cetera de portorio Maritimo p Civita-
 tem in Usq; suos perpetuos percipiendo, sed utriusq;
 diplomata temporis injuria pierunt, nec ad
 etatem Noam pervenerunt. Exinde Civitas com-
 mercio tam Polonicis quam transmarinis getig
 uti, et paulatim ad florem suum extendere ce-
 pit. Hujus Magistri tempore Livonia pccē cepit
 A.º 1341. Burcardo De Dreslensium.
 Ludolphus cum triennio Ngtum gefisset, diem su-

um obiit Engelsburgi et in Maria Insula q̄dicit̄ ē.
Alii scribunt eum ex merore et dolore red̄ in Lithva-
nia infeliciter gestar̄ mente motum fuisse, et in
furorem incidisse, quā de Cāa officio fuerit exau-
ctoratq̄ et titulo Comendatoris in Engelsburgo la-
stro q̄clusq̄, ubi vitam finiverit.

XVIII.
Magr
Galis.

Succesit Heinrich Desmariensis ex Nbli Pomer-
nor̄ familia p̄gnatq̄ Magr̄ Sum̄ decimq̄ octaq̄
a. ultimo Ludovici Bavari Imperatoris, pacem
cum Polonis religiose coluit, Lithuanos interim a-
deo fortiter bello aggressq̄, ut uno plis sane cruen-
to ad Strebam fluvium viginti Millia Lithuanos
et Russor̄ auxiliarium caeciderit, Rege Russor̄
Harmando simul trucidato. Eij Regiminis a. Pri-
mo Olivense Monrium intestino incendio adeo
exustum ē, ut p̄ter muros nihil sup̄eēt, Magi-
stri tamen Henrici opa brevi post restauratum,
Episcopis p̄re. viritim adjurantibq̄.

Hic Heinrich Monetam cudit, grossum latam va-
lore grossi Boemici, in cuj̄ altera parte liliata
crucis insigne cum hac inscriptione cernebatur,
Heim. III. Mag. Gen. Dn̄. Prus. in altera parte
insignia Magistri gentilitia cum hac inscripti-
one: Honor Magistri justitiam diligit. Livonia
Fuit huj̄ Magistri tempore a. 1347. Costving
non Eock.

XIX.
Magr
Galis.

Heinrich Desmariens̄ cum annos Sex Magistratū
gerisset, officio semet̄ abdicavit, in cuj̄ locum
suffectq̄ ē a. Casimiri 19. Caroli autem Quarti Im-
peratoris sexti, Heinrich Kniprodiensis decimq̄ nonq̄
Vir gra-

Vir gravis pius et iustus, q̄ studia pacis imp̄e colu-
it. Hoc impante Præ. Statq̄ longè fuit florentissimq̄.
Instituit Mariaburgi Collegium Doctor, q̄ de qualibet
re Consulentiq̄ Ins diceret, sancivit illud etm̄ no-
minatim, ut q̄libet q̄ Sententiam ferret eij̄ rādem
vel ex iure Scripto vel naturali æq̄tate vel Hi-
storiar̄ p̄batar̄ exemplo expressè allegaret, alio-
qn̄ Id dicere ò deberet. Hic Henricq̄ primq̄ leges
Vestiarias tulit, et in singulis Civitatibq̄ adorem q̄-
stituit, quā singulis Annis in festivitate Penteco-
stes aves lignea balistis dejiciunt. Instituit etm̄ ut
q̄ Somibq̄ defunctor̄ Velum Album suspenderet,
quem morem in hunc usq̄ diem servamq̄.

Eod̄ a.º quo Mytum Eniprodien̄ inivit, eo die, q̄ri Tempestas
iniquis.
Cruois exaltationi Sup̄stitione Pontificia dicatq̄
E, tanta fuit in Mari Balthico et Vicinis littori-
bq̄ tempestas, Ventis in̄ sese vehement̄ dimitan-
tibq̄, ut in Portu Gedanen̄ Sexaginta simul Naves
perierint, et triginta septem eminentiores turri-
cula Templor̄ dejecta sint.

A.º insequenti Civitatem alia Calamitas appressit, 1352.
pestilentia nimirum, quā p̄ hyemem in Civitate
saltem Gedanen̄ ultra tredecim Hom̄um mil-
lia q̄sumpta dicunt. Quamquam ea lues p̄ to-
tam fermē Prusiam pari s̄vitia passim gras-
sata fuerit. Nam et Thorunni quater mille et
Trecenti, Elbinge circiter sex millia, Regiomon-
ti Octo millia perierunt. Ex fratrum Collegio Cen-
tum Septemdecim tum̄ interierunt.
Hoc exanthlatō piculō q̄ etq̄ Civitatis Statq̄ fuit ad

annum usq; Millium Trecentimum Sexagesi-
mum, quò pene ultimum exordium, ex eo p̄sertim
loco, unde minime timebat, ḡciliatum erat, nisi
Deus et Magistratq; prudentia melig; p̄spexissent,
Kinstodg enim Lithvang captq; fuerat à Magi-
stro kniprodis, et in Arce Marienburgensi negli-
gent̄ adseruatq; auxilio cujdam Lithvani p̄mu-
tatis Vestib; erat, et cum in Masovia aliquan-
diu latitasset, et om̄a auxilia comparasset, eod̄
quo dixim; anno cum Russis, q; sub fide publicae Ge-
danum Commercior; Ca'a ad Mundinas comnea-
bant, Consilium inuit Civitatis opprimenda. Mit-
tunt Gedanum octingenti Russi cum Scaphis plu-
rimis, qui tenendi Consili; gr̄a plures solito
merces ois generis advehebant. Res ita ḡvene-
rat ut ad diem londictum Russi in Civitate tu-
multum excitarent, et armati in Cives irruerent,
quosquos possent inr̄ficerent, Kinstodg cum Copiis quas
navib; deportaturq; erat, opportunè ad Urbem ades-
set, ac irruptione facta Socis succurreret. Russor;
multitudo p̄ se Civib; suspecta fuit, mox quòd et in
arma ex Scaphis exp̄tari animadversum fuerat,
ḡjurãois rumor increbuit. Ex Russis ò nulli capti,
et ad Negtum adducti, ḡtinuo adhibita ḡstione
rem detegunt, ḡclamat; ad arma, porte claudunt,
Russi quosq; loco cuiquam obrig fuit cœsi et truci-
dati, q; cœdi sup fuerant capti, et cum facinor; ḡfi-
terent; cum cæteris publico supplicio affecti. Kinsto-
dg ubi rem ante statum diem p̄ditam accepit,
Consilio deinceps suo tam desestando et infe-
lici

lici destitit. Sunt q addunt, et m̄ plurimos Polonos, q
 et ipsi Gedanum specie mundinar' libere advenerant,
 p̄ditionis hujy q̄scior' fuisse; et eos priores tumultu
 ḡtante, cum agrinatione discursantes subinde Cra-
 coviara ingeminantes quasi Symbolum p̄clamaret,
 unde factum ut lites p̄ditionem subee' suspicantes ar-
 mis arreptis Polonos ad unum oes, quotquot in eo
 fervore nancisci possent, trucidaverint. Ea q̄, Ca' fuis-
 se dicit, ut Russos conatq̄ ante q̄distam diem ex-
 plorarent. Nonnulli scribunt kinstodum voti compo-
 tem factum Civitatem primo impetu diripuisse, et Co-
 mendatorem et m̄ Joannem Collyn ex Arce Civibus
 subvenientem captum et abductum ee', Magrum a.
 Ciprodiu invenisse et Comendatorem cum cete-
 ris captivis, oemq̄ simul p̄dam recuperasse, kinsto-
 do p̄fligato. In eo pleriq̄ q̄sentiant, ex hoc ipso fa-
 cto Gedanensium mundinas diei dominici, q̄ q̄ntq̄ e'
 mensis Augusti, primum fuisse solenniter institutas
 et kiprodiu Privilegio q̄ firmatas: Ita qd, ut extra-
 neis o' nisi p̄ triduum liceret cum q̄bvis hoibz com-
 merciali, triduo a. exacto, o' nisi cum Civibz Comer-
 cium facere liceret.

Mundina Ge-
danenses So-
crini.

Eod' a. Gedani Nauta qdam Gerardy Berentbaum
 latro publico Summo Supplicio affecto e', q̄ manu
 sua septingentos quoad vixit hoies interemerat, neq̄
 tamen casos, vel raro, et o' nisi necessitatis Ca' spo-
 liaverat: Rogatq̄, cur tot hoies obtruncasset, vide-
 bat enim o' rapina aut pecunie Ca' Caedes p̄petras-
 se, quando qd plerumq̄ res o' rapuerat, illud sal-
 tem respondit, libuisse sibi videre q̄ facies un' se -

ctis futura q̄ viventes tam pulchri et hilares tamq̄
decoro q̄spectu fuerunt. Damnatus ē ad Rotam supplici-
um, sic ut brachiis et tibus q̄fractis rota virg impone-
ret, in qua magnos cruciatus in tertium ~~essy~~ die
p̄ferens, tandem infelicem animam absq̄ ulla poenit-
tudinis significacione exhalavit.

Henricus Kniprodiens Prusiam feliciter domi fo-
risq̄ gubernavit annos unum et triginta, Lithua-
nos vehementer afflixit, Samogethiam longe lateq̄
devastavit. Obiit Marienburgi die Joannis Bapti-
ste a. supra 1382. ac ibid̄ in Templo Diva Anna
humatus ē.

Emporia Præ. Eo imperante tria sunt Emporia q̄stituta, unum
Thoruni q̄ Polonis, alterum Elbinga q̄ mediter-
raneis Prutenis, tertium in Monte Regio q̄ Lithua-
nis, ex his locis ~~deinceps~~ deinceps Gedanum Merces ex-
portabant. Hic Magr Pring itid̄ Moneta genus
cudit, quod Marca Pruthenica Sextantem vale-
bat, vulgo Scotos nuncupabant, quindecim denariis
estimatos, sicut Marca viginti quatuor Scotis si-
ve sexaginta solidis censereq̄. Aureq̄ ungaricq̄ duo-
decim Scotis, sive triginta solidis, Rhenanq̄ octo Sco-
tis, ita quinq̄ Marca Pruthenica Marcam Ar-
genti puri q̄ficiabant, si q̄s Aurifaber eam mone-
tam ad opas suas refundisset eiq̄ poena erat ut
manq̄ ad opas deinceps inutilis redderet.

Livoniam tum gubernarunt a. scil. 1360. Arn-
holdy deon Vithinghone, et cum scuti Gvilelmq̄
Frymersen et Lobbe van Ulsen, in certo anno nu-
mero. H. octuagesimo primo p̄t Mille trecentos
a Na-

à Nato Christo, quod refert Crantzius, in Lubeca certq
 agebatq Conventq Urbium omnium de Societate quam
 Hansam dixerunt. Ubi Brunsvicensis jam p annos octo
 ab ea Societate disclusi, nec in ulla mercator Societate
 ac communione intq vel foris admissi, cum reconcilia-
 ri poscerent de feruissima tumultuosa, in qua Sena-
 tq sui partem occiderant, partem eiecerant Urbe pu-
 blicam poenitentiam et Satisfactionem pegerunt.
 Ivi ad hoc communitatis noie missi sunt, iussa fece-
 re hac formula: Nudis pedibz nudo capite Cereos
 de Ecclesia Beata Maria in Praetorium publice
 cunctis spectantibz detulere, et genubz nixi veni-
 am sua Communitatis noie postularunt ac merue-
 runt. Ex quo tempore denuo admissi sunt in Com-
 munionem Hansae, hoc e ad participationem Privi-
 legior, q in quatuor Emporiis, in Flandria Brugis,
 in Anglia Londini, in Norvegia Bergis, in Russia
 Novogardiae pmissa st olim Mercatoribz ab retro
 Principibz ac Terrar Gubernatoribz, universis eoz
 communionis participibz. Hec Crantzij.

Henricum Kniprodiensem secutq e vicesimq Ma- 1382.
 gister Gulis Conradq Löbner de petra rubea a. XX.
 Sni supra mille trecentos octuagesimo Secundo, Magr
 7 annq fuit ultimq Ludovici Ungarie et Po- Gulis.
 lonie Regis, q Hebrigin filiam reliqt, quintq
 a. Venceslai Imperatoris. Circa quod tempq extru-
 ctum e Mononium Carthusianum Paradysum Monasterium
 Mariae quod vocant, quatuor circiter Milliaribz Carthusianum.
 à Gedano distans, Auctore Joanne Rusinio Epvite
 Nbli tribz pagis in Monasterii Usum Jure heredi-

tario collatis. Templum a. e. g. Monni Joannes
Tiergart Civis Gedaren^{is} suis Sumptibus ^qstruxit.

Conradus p. annos Novem q. b. g. ordini ^qfuit ^qtinuo
cum Lithuanis bello fuit occupatus, pace interim do-
mi ^qservata. Obiit Mariaburgi ac pone Antecesso-
rem in eod. Templo ^qdicitur ^qest.

Successit ei Conradus de Wallenrod Magr Vicesi-
mus primus homo impius crudelis et ambitiosus, q.
nihil minus quam Religionem et pacem cura ha-
bebat, neminem prius quam Religiosos hoies oderat
infestabatq. Hic primus fuit, q. Lris suis nomen
more Principum ^qscripsit, primus itid, q. Civitates
q. b. g. unq. poterat detrimentis et ^qjudicis affe-
cit, et plurimis Exactionibus Civium res et fa-
cultates expilavit. Polonos Lithuanos Curlan-
dos q. ra. libertates a majoribus ^qcessas, in nume-
rum Civium assumi imperavit, et ex iis nova Sub-
urbia passim quasi Colonias excitavit, q. et ce-
teris labor mercedem ^qripent, et quorum ad-
ministrulo Civitates facilius opprimere valeret.
Acquisam triennem imposuit o. solum in fun-
dos, res mobiles, q. b. g. esui ac potui st, d. et in ho-
minum tam Servos et Duos et universa fa-
milias, quam jumentorum, pecudum, galli-
nar, anser et lanum capita, eamq. Severissi-
me exegit, q. ra. rabe biennis insignem pe-
cunia vim ex Subditor visceribus corrasit. Ter-
tio enim a. Civitates et Nobilitas Pra, conjura-
tione facta, tam immodicam exactionem pla-
ne repudiaverunt, ac palam detrectarunt, pe-
na Ca-

XXI
Magr
Graur.

55
na Capitis in eos, quoniam deinceps vel metu vel gra-
tia Accisam eam penderent, instituta. At in tan-
tum homo impietatis Dei et honestatis vis aequi-
ptinax contemptor, rapinis et avaritie deditus
fuit, ut ne Templis quod et Religiosis Domibus parce-
ret, quoniam eorum etiam pecunia et pia denaria immode-
ratis Exactionum oneribus exhaustire instituisset.
Gedani quod Templum primarium Divo virginis
annuatim Centum aureos Rhenanos pendere, coa-
ctum fuit, Divo Joannis Octoginta, Divo Cathari-
nae Quadringenta, Divo Barbara decem, et eorum mo-
do cetera quod sua cuiusque facultate, sicut in universa
Prussia nullum est Templum, nullum Monasterium
quantumvis exiguum et inops, cui non ad minimum
aureorum Sex annuorum pensio fuerit imposita. Atque
haec et aliae similes Exactiones etiam postea subse-
cutae, quarum hic fuit prima Architectura, prima fue-
runt causa odiorum et Simultatum inter Cruciferos
et Subditos, quae postea crescentibus in dies oneribus
eis tandem erupunt, ut excussio a Subditis Iugo, i-
psi potiore sua ditionis amiserint, quod in se-
quentibus Deo volente latius explicabit. Verum in
his rebus difficultatibus interim dum quod libere re-
gnat Tyrannus, aliquod tamen Solatium Gedane-
sibus obvenit ex longinquo. Trecentae enim Naves
ex Gallis, Anglia et Belgis appulerunt in summa
Regionum illarum caritate frumentum petentes,
et pro eo magnam auri vim apportantes, de fru-
mentum, quod penes lives fuit, et ex pinguis
comparari potuit, statim est dividendum. La-

sta una Novem marcas tum valebat. Id cum oibz
navibz ÷ sufficeret, Cruciferi ex suis reconditoris
reliquas impleverunt, sic tamen ut quarta pretii
parte carioris quam Cives frumentum suum diven-
derent, Et Lartam duodenis Marcis distraherent.
Ego magna vis auri comparata, q̄ paulo post
in Monetam auream q̄flata ē, valore auri Rhe-
nani, in cujz uno latere effigiatus erat magnus
Magister totq̄ armatus in dextra gladium in si-
nistra Clypeum cum suis Gentilitiis insignibz ge-
stans cum hac inscriptione. Conradus III. Magi-
ster Generalis, in altero latere Crux duplex in
quaternis apicibz liliata cum inscriptione. Mo-
neta Nova Aurea Dominos Prae. Idem hic Ma-
gister Wallenrodig vel clericos odio, vel etm
sive sua sive illos impietate ductus, ÷ Religio-
nis cultu neglecto, Leandrum quendam Albanum
ex Gallia cum haeresos infamia q̄fligatum in ho-
nore habuit, subditisq̄ libere permisit, eiq̄ doctrinam
amplecti. Inter caetera dogmata vel paradoxa
quod noie per Ecclesiasticam ut vocant Cen-
suram condemnatus dicebat, haec erant, for-
tassis infusa, sed ad detegendam clericos et
Monachos avaritiam et ignaviam, non plane
nihil accommodata. Eos qui clericos Monachos
et Moniales alerent, aeterni supplicii reos ee,
quandogdem alerent hoies otiosos, et desidie
saltem deditos cond̄ Dei p̄scriptum, q̄ hoiem ad
labores sufferendos ÷ ad otium agendum post la-
psum destinasset: Eos Principes Duces et alios qui
suis

56

fuis impensis Monasteria omnium Scelerum et libidi-
num ergastula quae didicissent esse posse salutis aeternae
participes fieri, quamdiu Monasteria ista illos
impietatis indicia et receptacula in rebus huma-
nis invenirent. Omnes Clericos et Monachos esse
haereticos perfidos, et a fide Christiana remotis-
simos, quia nec votum nec praescriptum implerent,
nec ipsi facerent ea, quae alios facere docerent ac
juberent. Omnes eos qui Calibaturn perciperent esse
diaboli mancipia, quoniam conjugalis contre-
tudinis usum abhorrerent, quem Deus inter
homines sancte colendum discrete constituit. O-
mnium hominum vitam fidem et salutis conditi-
onem apud Deum aequalem esse, nullo vel Laici
vel Clerici discrimine: Missas, Conciones, Je-
junia, Ferias, Conciones, peccatorum Confessi-
ones auriculares nulli momenti esse rugas
ab hominibus excogitatas, nihil ad aeternam
Salutem ex opere operato conferentes: Haec et
alia plura, quae sunt etiam extra normam,
quaeque ad institutum nostrum non pertinent,
Leander tunc in Prussia locutus passim et
semel Gedani pro Suggesta propalari disse-
ruit. De quibus summi Univerſitatis Judicium es-
to. Sane Magister ipse suam hoc modo vi-
rulentiam adversum Clericos et Monachos
ostendere voluit, uti aliqvando in Univer-
sum subditos suos acerbissimo odio prosequere-
batur, aequo omnino irreligiosus ac crude-
lis. Quibus utique rebus malum aliquando

fuisset exitum sortiturus, nisi D^eM^s illi ma-
turius vitam ademisset. At hic quidem huc usq[ue]
ab ortu hujus Ordinis ad florentissimum ejus Sta-
tum jam pervenimus, cujus Summa potentia, quã
tum inde deorsum labi coeperit, mox ea quæ se-
quuntur et Judicium et initium demonstrabunt.

Finis Libri Secundi.

Anna //

57

Annalium Civitatis Gedanens Liber Tertius.

Hoc Tyranno Valerodis exortu humanis sublato,
cum quatuor annos crudeli impasset, Vicesimo Secun-
do Magr Gnilis electus & Conradus de Jungingen a.
decimo Jagellonis, Imperatore adhuc Venceslao, homo
pug sobrig et mansuetus, sicut vulgò Cruciferi nihil
jam aliud quam Regna et bellum spirantes cum Mo-
nacho quam Magistro agendo aptiorem esse dicti-
tarent, ac aliquando in canandum ex primori-
bus ò nulli Morionem subornarent, q Magrum ca-
nantem Monialem salutaret. Ille vero ò igno-
rans à qbus Morio suppositus est, quod facile Prin-
ceps erat frater ejus Ulrichus, Non habes inqt hæc
ò Morio ex te ipso, sed tamen hoc facto, eos q tam
st. belli cupidi post mortem meam tantum ha-
bituros, quanto ferendo ipsi pares ò erant. Pre-
videbat Vir acutus et itiq modestus, fieri ò posse,
qa ista Cruciferorū Petulantia et dominandi
insatiabilis libido aliquando in exitum ipsi fu-
nestum esset evasura. Etenim eo proposito in Rus-
siam initis erant evocati, ut Prutenos Gentiles
ad fidem qverterent, et eorū direptiones à Chri-
stianorū Provinciis cohiberent, in hoc multi Chri-
stiani Principes facultates qntulerant, multi
privati sanguinem suum impenderant. Verum
illi victis et subactis Prutemis ò solum deinceps ò
reverunt, d. etm Vicinos Christianos Pomeranos, Po-

1395.
X XII.
Magr
Gnilis.

lonos, Lithuanos, Impii dilatandi libidine vehe-
mentissime afflixerunt, Subditos a. acerbitissime
tractarunt. Eaj de Ca^a Magnam hunc oderant,
quod bellum, quo in Polonos ardebant, o^o maturaret.

Eod^o quo Magni hic lect^o e^o a^o Senato^o Gedanensin
Sveciam ablegavit Hermannum non D^o Hallen
Senatorem Virum fortem et industrium, ad tute-
lam et custodiam Artis et Civitatis Stockholmen-
sis, q^o res hoc cepit initis. Albert^o ex familia Du-
cum Megapolensium Suecia Rex, nimis duriter et
avarie nimis Sueonib^o impabat, nullum erat genus
emunctionis pecuniar^o, quod ille o^o in Subditos ex-
cogitaret, o^o tam suo comodo quam imp^o Consili-
arior^o compendio, quos ut plurimum peregrinos se-
cum adduxerat, q^o cum possent sua Marsupia in-
farcire et maxima onera suis cognatis transmit-
tere, nihil q^o curabant, an Rex glorios^o an in-
famis remaneret. Ubi tandem talium hominum tyran-
nide ita evacuatum e^o Regnum, quod antea for-
tunatissimum fuerat, ut nusquam alicuj^o auri vel
argenti Vestigium appareret, cogebat Rex into-
lerabiles Exactiones Subditis imponere, Ita fa-
ctum ut in^o Regem et Subditos odium sit ena-
tum. Et aliq^o Procer^o, q^o by externos hominum domi-
natus omne displicebat, novas res moliebant, ac
in Regis proutem Consilia coire o^o desinebant.
Margaretham demum Waldemari filiam, q^o Da-
nic Norvegia^o Regnum tum o^o prudens nimis q^o in fe-
liciter gerebat, ad capessendum tertium Regnum
solicitabant. Eo tandem deventum e^o ut Albert^o

cum Mar-

cum Margaretha bello decertaret. Albertus cum pe-
 cunia ad captum bellum indigeret, Insulam Got-
 landiam Regni Svecici partem Fratribus Ordinis
 Teuthonici in Prussia per viginti Millibus Duplo Ducator
 oppignoravit, d. Sueones Summum dedere exi-
 stimantes, tam per claram Insulam a suo Corpore
 avulsam esse, facta per singula Civium Capita Con-
 tribuere, ipsam paulo post Rege capto redemerunt.
 Bellum a. ab Alberto captum adversus Reginam
 Margaretham hunc habuit exitum, ut filio com-
 misso, Rex cum Erico filio caperet, et in Arcem
 Bahusen, quae est inter Westrogottos et Norwegianos
 limitanea, deportatus, deinde in Arce Lintholm
 in terra Schonungianorum per septennium
 arcte custodia manciparet. Megapolenses dñi
 sui Vicem commiserantes, quantum poterant effe-
 cerunt, ut Maritima Civitates federata sese in-
 ponerent. Eo res tandem pervenit, ut ex federatis
 Septem Civitates, Lubeca, Stralsundum, Gripswal-
 dum, Thorunium, Elbinga, Gedanum et Revalia
 cum Regina Margaretha de liberatione Alberti et
 Erici agere inciperent. Fuit eam ad rem Gedanen-
 sium Legatus Lubertus Zuck Senator, post mul-
 tam rerum tractationem et verborum altercationem tan-
 dem hisce Legibus convenit. Ut Civitates Reginae fi-
 dem facerent ac sponderent, quod intra trienni-
 um Rex ad Reginae Voluntatem esse vel alio quovis
 modo se redimeret. Ni id faceret, tumi memora-
 ta Urbes ipsum Regem cum filio in manum redde-
 rent Regina sine dolo. Probarit conditionem Alber-

ty, d. ut securitas etiam esset Civitatibus fidem datu-
ris, Rex Louis et sigillo suo roboravit, Urbem Stockhol-
mam cum Arce sua, q̄ sola in fide Regis manserant,
in manu Civitatum futuram; Eâ lege, ut nisi infra
triennium partis q̄ ditionibus Rex satisfaceret, illa
Arcem et Urbem Regina traderent. Habebant a-
Civitates in ea formula arbitrium, ut nisi paritum
fuisset, Regem cum filio sisterent, aut 60000. Mar-
cat̄ argenti p̄solverent, aut Arcem cum Urbe in
manu Regina traderent. Sic igit̄ inr̄ Civitates q̄ ve-
nerat, ut Lubecenses Capitaneum unum, Gedanen-
ses alterum cum mediocri p̄sidio Stockholmia
haberent, Urbis et Arce obtinenda Causa. Extant in
Archivis Lœ et obligaves, q̄ inr̄ Reginam Regem
et Civitates in has q̄ ditiones scripta s̄t. Extant e-
tiam Juramentor̄ formula, q̄ by isti duo Capitei
obligant, ut Arcem et Urbem Commissam in p̄tate
Civitatum q̄servent, Juramentum itid̄, quo Stock-
holmenses isid̄ Capiteis fidelitatem jurent. Exi-
ty rei isfuit, quod, cum exacto triennis Regis fi-
lii jam prid̄ in facta q̄cessisset, et Alberty spem
œm Regni recuperandi abjecisset, Civitates exacto
consento Stockholmam Regina tradiderunt. Rex
certè ò tam facilem inivisset de tanto Regno trans-
actionem, si aut fid̄ in Regni Proceribus reperisset,
aut filium, quem pro loco Regem destinaverat,
diutius Sup̄stitem habuisset.

Anseatici fœ-
deris historia. At quoniam in hunc locum incidimus et ad hoc
tempq̄ p̄venimus, quò Gedanum certo non solum
in numero federatar̄ Civitatum, sed etiam ex illar̄
soci-

Principis habitabit, si abs re fuerit eij Societatis Ori-
 ginem et conditionem paucis explicare. Auctores st.
 q scribunt, Confederationem eam, q Hansa Teuto-
 nica dicitur, incepisse primum a. Salutis 1369. Sunt
 etiam q meminerunt a. 1366. Lubeca fuisse Civitatem
 illar q ventum, cui inq fuerit Senator Albertus de
 Balne Gedanens, cujus nomen etiam nunc in Senator
 Norw² Cathalogo recenset. Quod si verum e facile q-
 jecturam facimq, hanc Civitatem jam tum ino p-
 pias fuisse, et res major curam gessisse, quam ut
 secundum Crantzii Nugas Patres q scripti Cultellis
 p tabulam pjectis in Symbolum colluderent. E-
 dem existimo paucas primum numero Civitates et
 psertim Vandalicas, quar noie censent, Lubeca,
 Wismaria, Rostochium, Stralsundum, Grypswal-
 dum, Hamburga maritima, et mediterranea
 Luxemburga, q diu post accessisse videt, adversq
 vim pyratar in hanc Societatem coivisse, deinde
 paulatim Socior accessionem factam ee. Nam et hoc
 Seculo, pro ista q nunc scribimq gesta st, paucas admodum
 in federe fuisse ex raribz instituta adversq Pyratas
 expeditionis paulo post liquebit. Functiq in Comentarior
 Chronologia sua libro 10. his verbis eij Federis men-
 tionem facit, et in Annum 1369. rem qjicit. Civitates, in-
 q, Germania plerq, q Navigacionem in Mari exercet,
 uno federe st colligata, q qfederaco Germanice di-
 cit, die fust. habent a Regno Anglia et Gallia ma-
 gna Privilegia, de qbq liber singularis apud Mercatores
 earum Civitatum in pretio habet, in quo oia illos Privi-
 legia qventq et tota qscripta st. Ea tanta st potentia

Adde Jovii
 Testimoniū
 Lib. 1. histor.
 p. 24.

cum enim ultra Septuaginta esse dicantur, ut magnis Monar-
 chis esse metuenda, ubi ipsa, quod raro fit in tanta horum
 perfidia, sibi ipsis fideles et quocumque esse vellent, In his potest
 Lubecum excellit, quibus proximi dicuntur esse Dantiscum,
 qui et Gedanum dicuntur, Haec ille. Sed Vetustiorum esse Con-
 federacionem illam, vel ex eo apparet, quod extant Privi-
 legiorum Libere Federatis Civitibus à Comitibus Flandriae data
 Anno Salutis 1252. Similiter, quod supra etiam attingimus Henricus
 Tertius Angliae Rex Germanicis Civitibus Privilegia dedit
 Anno 1237. Atque is etiam meminit Libertatum, quos Civitates ab
 eorum Progenitoribus adeptae fuerint. Ipsum quoque nomen Mer-
 catorum de Ansa Germanica seu Teutonica: ansam ego dictam
 antumo à maris Vicinitate, quae dicitur an der Bree. primum
 legitur in Charta Civitatis Londinensis de portu Bishopsgate,
 tempore Eberhardi primi Anno 1383. Deinde in Privilegio Richar-
 di Secundi, quod scriptum est Anno 1392. cum in antiquioribus Li-
 teris dicerentur Mercatores de Alemania vel de Gotlandia.
 Societas isthaec Federata Civitum quatuor hodie constat
 membris, Quadrantes vulgo vocantur, quorum Capita sunt Lube-
 ca, Gedanum, Colonia Ayrrippina et Brunsvicum, quibus
 singulis suae Civitates attribuantur.

Quadrans Lubecensis sive Vandaliensis.

Lubeca.	Hamburgum.
Brema.	Luneburgum.
Rostochium.	Gripswaldum.
Stralsundum.	Colberga.
Wismaria.	Kiel.
Stade.	Soltwedel.
Buxtehude.	Stendel.
Stetinum.	Berlinum.

Sargardia.	Frankfurt ad Oderam.
Anclam.	Vratislavia.
Goldau.	Brandeburgum.

Olzern.

Quadrans Gedanensive Prutenicget Livonicg.

Gedanum.	Braunsberga.
Culma.	Riga.
Torunium.	Dorpta.
Elbinga.	Revalia.
Regiomontum.	Wyzy Gotlandie.

Calmaria.

Quadrans Colonienfisive Westfalicus.

Colonia Agrippina.	Embdena.
Osenbruggum.	Wesalia.
Postum.	Duisburgum.
Minda.	Staveren.
Schlusa Flandrie.	Rennunda.
Hervord.	Arnem.
Badelboruum.	Campen.
Lemmegom.	Bolswerden.
Dortmunda.	Bonna.
Monasterium.	Hammne.
Noviomagum.	Emericum.
Daventria.	Venlo.
Zuthphania.	Elborck.
Schwolle.	Lampen.
Harleerwick.	Lippe.
Groninga.	Werborck.

Dilefelt.

Quadrans Brunswicensive Saxonitg.

Brunsvicum .
Magdeburgum .
Gottinga .
Hildeshemum .
Goslaria .

Embeter .
Hannover .
Hammelen .
Northem .
Hala Saxonum .

Ascherslebium .

Haec quae enumeravimus Civitates in fœdere fuerunt tum
cum auctoritate et opibus Societas Anseatica spectaret,
multae vero demum accesserunt, et etiamnum hodie
sunt, quae multum momenti ad conservandam hanc tam lau-
dabilem et spectatam Rempublicam afferunt, Habent a
federata Civitates in Anglia solum et Gallia certas
et peculiare Libertates, Privilegia, prerogativas, et immu-
nitates in omni Commerciorum genere existentes, dispersim etiam
in Hispaniis, Portugallia, Flandria, Brabantia, Norve-
gia, Dania, Suecia et Russia, ad quas conservandas et
certum in exercendis commercii Ordinem disponendum
in exteris Regnis et Provinciis quatuor instituta sunt Em-
poria, cum Mercatorum Senatu et Collegio suis quibus infi-
guntur peculiariter ornata. Et Londense quod Anglica-
num gerit in duplici Clypeo, cuius superior pars alba in-
ferior rubra est, Aquilam duplicem nigram, expan-
sis alis et pedibus, auream Coronam superius clausam, et cruce
in superiori Corona parte inter utrumque Caput eminen-
te, sub Caputibus circa duplex collum circumdata.
Brugense Flandricum, quod nunc Antverpia domi-
cilium habet infigne gerit itidem Aquilam bicipitem,
in duplici Campo, dextra parte nigra inflavo vel au-
reo, sinistra flava in nigro superioris campi delineat,
in ipso a pectoris Umbilico, Stella sex radiis decorata

61

et eodē modo diversis colore et campo distinguit sicut
radii nigri in flava et flavi in nigra pectoris *supfi-*
cie sint dispositi. Bergense Norvagicum *h* se fert itidē
in duplici Clypeo, et in flavo *q* vel aures *p* latere dex-
tro, duplicis Agle partem dimidiam nigri coloris,
in rubeo a. *q* latere sinistro piscem Dorsch erectum,
Corona aurea capiti piscis imposita. Novogrodiense Rus-
sicum in duplici Clypeo, cuius dextra pars flava sinistra
punicea vel cerulea ē, habet in flava *supficie* bicipi-
tis Agle partem dimidiam nigram, in altera clava
quasi argenteam vel albam in sublimē erectam.

Hujus Societatis federe olim universa Germanica
nationis et vicinā Provincias ad mare adjacentiū
emolumenta et comoditates gēstiterunt. Nimirum
quod ~~hac~~ rade latrocinia, rapina, vis publica, tam
mari quam terra se cohibita, latrones et pyrata
exterminati, quod itinera publica et Navigatiōes in
eam securitatem asserata, ut oīa oīum gentium
Comercia libera eēnt, et Germanis mīe fructuosa, q̄
hujus federis instituto in Civitatibz Agle auctoritas et
Jurisdictio ḡservet, et Seditiōnum via ac semina int̄-
cipiant, quodq; earundē Civitatum auctoritate ac intercessi-
one vel oppressis operum ferentium, vel injuriis et vi-
olentiis sese opponentium, multa quandoq; bella int̄
Reges et Principes sopita vel p̄venta. Has potissimū
ab laas à Regibz et Principibz externis ha Civitates tot
egregia Privilegia, immunitates, exemptiones à Vectiga-
libz et oneribz publicis, Jus item incolatq; et domicilii,
Unde Emporios Residentie sumpserunt originem, et q̄-
secuta. Atq; ex hoc fundamento seu primordiis p̄cipue

Livittes maritima primum exedificata, deinde ad am-
plitudinem etiam posteris ^{et} ignotam pervenerunt, ac in
statu florentissimo ultra trecentos annos cum laude
et rerum omnium affluentia permanserunt, et in eo quasi for-
tuna afflatu ferriè ^{et} senulerunt, n. v. cum postea
à Majoribus Vestigiis deviantes, ^{et} eadè ^{et} cordis semina
foverent, nec eadè quo illi ^{et} libertates suas et comò-
da publica fuerent, inde factum, ut etiam auctoritas
illorū minus, libertates ^{et} vellit et comòda proprii vel int-
verti ab aliis cepint. Hinc Emporium Novogrodiens in
Rusia et simul cum eo saluberrima ^{et} stitutes ob int-
dicta cum Barbaris Comercia ^{et} ciderunt. Barbaro
Impator ipse Livoniam Germaniae Provinciam
partim cepit, partim crudeliter igne ferroq; devasta-
vit, quosdam ex federatis Livittibus à suo corpore a-
vulsit et in suam servitutem redegit, postq; interior
maritimos ad rem mari gerendam ^{et} ades ineptos
occupavit. Hinc Emporium Anglicanum vacillan-
te Livittum ^{et} cordia et quorundam utilitatem potius
privatam quam publicam Sectantibus, Anglorū invi-
diā et ambitione ^{et} memoria penè corruit. Illis
interim q; huic malo occurrere nō debent cum
Anglis clandestinas ^{et} spiratores exercentibus, et illos
partes defendentibus, sic ut ea comòda q; Livittibus olim
suo Jure competebant, nunc Angli Gens ad remptas
et nefas atq;rendam omnium avidissima, aperte i-
psum propriant. Hinc in Danica Regno tanta Privilegi-
orū omnium ^{et} vulsio et onerū inusitatorū orta ^{et} tinuas. Hinc
in Belgio p complures jam annos terra mariq; atro-
ciora impune exercita, bella intestina temere ex-
cita-

citata, Comertia ferme oia sublata. Hinc ex ipsis Civi-
 tatis e nulla in respectu ceterarū aperto Marte circum-
 venta et oppugnata. Sexcenta st incomoda, q̄ hanc
 Civitatum discordiam q̄ sequant̄, q̄ dolenda st potiq̄
 qm̄ hoc loco pluribz comemoranda. Equq̄ opinor nisi
 Civitates ea, q̄bz adhuc Respublica magis qm̄ priva-
 tum lucrum ē cordi, tand̄ aliquando respererint
 et ad major̄ vestigia reverterint, q̄ cordiam int̄
 se firmam q̄ glutinaverint, eas a. quat̄ privatis
 cupiditatibz Respublicam discerpi vident a sese
 excluderint, et pro alienis habuerint, imo ad pfidos
 et feditragos relegaverint. Verendum ē p̄fecto, ne
 paulo post totum hoc quantulum sup̄ ē vel auctori-
 tatis vel roboris, p̄ q̄ temptum et ludibrium extra-
 neor̄ penitus evertat̄. At q̄ longē satiq̄ eēt paucar̄ api-
 um fida int̄ se societas fuoris exclusis, quam tanta
 multitudinis q̄ p̄ se magis oneri qm̄ honoris fide-
 des incerta et in varias partes distracta comūnis.
 Eiq̄ certe generis injuria et molestia, quales nunc st
 oium m̄x̄a, primam huic Societati Caam dedunt.
 Ades ō ē deperandum, qm̄ in posterum aliq̄ saltem
 ob vim et injuriam p̄pellendam de renovando
 federe et Societate magis stabilienda tand̄ ami-
 num sint adjectura. Federis hujz, ut a diverticu-
 lo redeamz, antiq̄ta hęc ferme capita st q̄stituta.
 Una q̄libet Civitas suo Principi, suo Regi, juxta Sub-
 jectionis et fides jurata legem ac q̄ditionem in rebz
 justis oibz ac legitimis pareto. Quoties Civitatibz pri-
 mariis ex Vandalicis visum fuerit, ob Respublice
 Caas q̄ventum indicere, cetera pareto, Nuntios mit-

tunto, quod ex majoris partis auctoritate decretum fu-
erit, ratum esto, rem decretam sumis viribus oēs exe-
quant. In eosq; seorsum fecerint pena mulctare ceteris ar-
bitrium esto. si qualis vel si qua discordia int̄ federa-
to^{rum} fuerit, ceteros cognitionem et Iudicium dis-
fidentes patiuntor, nec ad aliud forum q̄volanto, nec
alteriq; cuiusvis Regis auxilium desideranto. Ne federa-
tarū Civitatum lites quempiam ex federatis alibi cu-
jusvis debiti causa detineant, in q̄ p̄trahant, vel res pigno-
ri capiant, sed unumquemq; coram sua Civitatis Regu
q̄veniant. Itinera publica terra mariq; oēs, p̄ viribus
q̄ suis et p̄ sua q̄ Jurisdictione tuta securaq; p̄stanto.
Latrones et pyratas summa vi p̄sequuntor, res ab iisd̄ rece-
ptas suis restituntor. Si q̄s federatorū Legatus ad q̄ven-
tum publicum missus, in itinere p̄ vim et insidias inci-
piat, injuriis afficiat, vel rebus suis spoliat, communis
oium causa, auxilium et dispendium esto. Si qua ex fa-
deratis Civitas, q̄ se Iuri parituram ostendit, nihilominus
ab adversariis hostili incursione vel oppugnatione vim pa-
tiat, aut bello vel latrociniis infestet, cetera oēs et vi-
cine cum proximis p̄ modo facultatum vim passam
comēatu ope auxilio, et si ita opus fuerit, armis juvan-
to, ejusq; defensionem legitimam communiter suscipiū-
to, hostem v. talem ex suis q̄ finibus arcto, nec hospitium
aut receptaculum p̄betor. Homines otiosi, q̄ nec opas faciunt,
nec mercaturas exercent, nec alio quopiam honesto mo-
re rem acquirere noscunt, mendicantes itiq; Validi, Ci-
vitatibus oibus exterminantor. In q̄tuberniorū corpora ne-
minem Opifices recipiuntor, nisi ex federata Civitate Na-
tum, neminem item, q̄ quovis modo operam vel Mi-
niste-

nisterium, ad ledendam vel oppugnandam civitatem
 federatam locasset aut habitaverit, quae testimonium
 ante acta vita, quatenus ab aliquo est gestet, est attulerit, sedi-
 tiosos et publice pacis turbatores ac hoies noxios ex u-
 na Civitate y fugos in alia quapiam ne recipito, neve oc-
 cultato, d. finibz eicito vel pena legitima afficito, vel
 Magtui prioris Civittis postulanti exhibeto. Si qua in Civi-
 tate foederata Magtuz p Seditionem loco motuz fuerit, e-
 y Civittis Legati vel Inrunciu in gressum gntiu publi-
 ci ne admittuntor, Civitas ipsa federe excluditor, ne-
 ve federis beneficio Cives fruuntor, priggim loco moti
 dignitati sua restituantz. Si qua Civittum aliud quod-
 piam fady cum aliis Civittibz Principibz vel comunista-
 tibz habeat, quod huic est adverset, hoc illi federe nihil
 derogatum esto.

Hoc Magro Conrado Insulari Gotthia variis cladi-
 by et direptionibz Gedanenfes terra mariqz afficiebat.
 Ea de Caâ Conuiferi a. 1397. Classem quatuor Millium
 Militum expediunt et Insulam vi occupant ac p do-
 nes merito Supplicio afficiunt. Qua de re ita scribit
 Crantzig: Fratres Teuthonica long p Prusiam, q ha-
 teng terrestrem egere militiam, nunc etm exply
 Navalern facere expeditionem in Gotlandiam, qd
 Cives Urbium Pra. 17 tum ordini parebant, qver exent fi-
 eri crebras mari incursiones ab Vitallanis, q eam In-
 sulam a Rege Alberto tenebant. Mortuo n. Erico filio,
 Alberty Rex ut diximz post habuisse visq e Regnum, d.
 fratres tum expeditis Navibz ac Militibz Insulam in-
 gressi facile expulere gregarios suisq deinde junxere
 ditionibz, feliciter redeuntes, quum reliqsent ibi Mi-

1397.

litum necessarium *Insidium*. Albertus a. Rex, ubi com-
pit, assumpsit de Rostochio *Dismariaj*, Proconfulat, Vi-
ros marini Juris o' inscios, navigavit in Prusiam, querebat
sui Juris captam Insulam, eamq' sibi deprecans restitui,
aut si magno ibi ordinis comodo eam putabit, incole-
re, solvant juste pretium estimationis, et se illis promit-
tente suo sibi Jure possideant, serventq'. Fratres a. pte-
derunt, Insulam publicis hostib' inessam, cum jam in
Jure Regis o' eet, seq' ab illis Jure Gentium bello cepisse,
et nunc satis justo titulo possidentes satis ibi magno
tempore dignosatos Vitalianos, suum detrimento
Navigantium. Quod si Rex illos eiecisset e' paterent
e' dominio, nunc a. Rege getcente se illam ex mani-
b' publicor' hostium cepisse suo deinceps Jure futura.
Bene p'inde Regem facere, si quod Jure belli q'ierint,
id illos patiat' possidere. Rex p'pter verba nihil ab il-
lis reportans inanis rediit in sua. Tenuerunt Insu-
lam Cruciferi p' annos tres, deinde ad introessionem
Wenceslai Imperatoris Margaretha Regina restituerunt,
sic ut de resarciendis et in poster' o' inferendis damnis
q'be caveret. Eod' Magistro Vitoldy Lithvang exacto
Convento Samogithiam Cruciferis cessit.

1398.

Ceterum cum post occupatam a Cruciferis Gotlandi-
am nullq' adhuc p'dandi finis fieret, sed varie pyratice
exerceret, in Mari tam orientali hoc e' Baltico, quam
occidentali, uti vulgo nos dicere solemus, ab iis p'fer-
tim, q' passim ex maligna hoium fece et multitudine
converant, et variis damnis ac injuriis navigan-
tes afficiebant, a q'bus ut quere' nacti erant, comen-
tum plerumq' primum et ea q' eni potu'q' st vel a-
micè

mite postulabant, vel si qd negatum eēt, p vim exi-
 gebant, ideoq se ipsos vocitari volebant Vitalien Bru-
 der (. Crantzij nois sonum secuty Vitalianos nuncupati)
 qz volebant Predones videri, d. alios quasi commeatu
 indigentes, et Bona quasi graa utentes, quoniam deinde
 suis successibz usi, oia simul diripe et auferre qvrescerēt.
 His inquam partim grassantibz a. demum supra 1398. fe-
 derata Livittum Legati Lubeta ggregati (. Gedanenfi-
 um ibi erat Intmuntiq Theodoricy Rotepul.) manum
 tandz Severiq aliquanto, qm supioribz annis factum
 fuerat, cum plariq Principes onari vicini vel conive-
 rent, vel Livittum Comoda o magnope curarent, ad-
 hibendam censerit, et ad oppugnandos pfligandos et
 opprimendos hosce Pyratas Expeditionem sibi met ipsi
 indicunt, illud imprimis ad aiurn revocantes, in quem
 finem pcipue Societatem hanc sui tuendi caa coi-
 visent. Expeditionis hac instituta fuit raō. Lube-
 censes armarent et alerent Naves duas Milites duce-
 tos, Hamburgenses Navem unam Milites centum,
 Svalenses Gryphoaldenses et Stetinen Naves duas Mi-
 lites ducentos, Gedanenses cum Thorunensibz et El-
 bingen Naves duas Milites ducentos, Livonienfes
 Navem unam milites Centum. Constitutum a., ut
 nauta vel q Ministeris Navis fungerent, in numero
 militum o censerent. Int centenos Militum, ut qua-
 drageni eent balistarii, et in qualibet Navi extra nu-
 merum supstites balistae decem, in oem eventum p-
 sentes. Qualibet har Navium adjunctum haberet My-
 paronem unum vel Scaphas majores duas vel Myo-
 paronem cum Scapha. Ut oes expedita eent ad diem

Ascensionis Duca proximum, naves oēs ad Insulam Born-
holmum gvenirent, ibiq; Praefecti g̃sultarent, de pyratīs
ingrendis, ubicunq; locos deprehendi posse existiment.
Hoc Expeditionis Datum nemini in poster ex Civitatibz
voluerunt eē p̃judicio, quoniam eēt extra ordinarium
et à paucis saltem Civitatibz susceptum, ubi v. majore vi
deinceps opy fuerit, placuit oēs federatas in eam rem
vires g̃ferre juxta p̃scriptum Dcti jam antea ex a-
quo approbatum. In hujz Expeditionis Sumptum insti-
tuta ē Exactio, uti ab initio Societatis etnd in hujzms-
di Causis fieri g̃sueverat, in oīs generis Merces, q̃ vendē-
di Caa inferunt, in Civitatibz singulis capienda, se-
cundum assem vel libram, unde nomen suum in-
Pfund Zoll. venit ut Pfund Zoll dicere t, quoniam extra ordinē
exigebant de qualibet Libra flammigensi denarii
Lubecenses quatuor, sic ut singulas Libras sex marca
Lubecens appararent. Hoc vectigal exigi debebat ad
Compensavem Sumptuum ear Civitatum, q̃ Naves contra
pyratas armarent, et de eo, quod à Singulis Civitatibz
in comunem Usu p̃cipet, raves in conventu publi-
co reddi debebant. Initium turn eoz Exactionis g̃sti-
tutum ē à Festo Pentecostes eoz anni, tam diu q̃
ad Civitatibz federatis eoz melig visum fuerit dura-
turum. Denunciabat hęc Expeditio Regina Danie,
Suei Burgundia, et eoz Civitatibz, et Magistro P̃. ne se
impedirent, neve pyratas receptum p̃starent, d. ho-
minibz suis opem et amicitiam exhiberent. Ipsa Sa-
nia Regina Societatem coivit etnd ad Naves certo Nu-
mero gra Pyratas cum Civitatibz expediendas. Interim
dum Naves armant indixerunt Civitates, ne q̃q̃m ex
Prusfi-

Prussia in Mare quod vocant orientale navigaret, nec
 inde quicquam versus Mare Balthicum Vela faceret, propter
 piratas esse victi et affligati, nimirum, ne illi interim
 mercibus et Navibus aliunde raptis et interceptis instructio-
 nes fierent ad bellum duntaxat strahendum. Ceterum quia
 ex dicti Vectigalis Exactione, quam in hos Sumptus Civi-
 tates antea quoque publice constituerant, Magno Prae Magro
 exemplum ceperat, et in eandem rem Vectigal istud in
 Civitatibus maritimis sua ditionis constituerat, id neque in
 hunc usum converterebat, nec institutionem et ordinem ce-
 terarum Civitatum in offerendis rationibus observabat, Itaque ex
 hoc ipso conventu Lubecensium Civitates ex communi Decretis Le-
 gatos a Magro postularunt, ne amplius Vectigal hoc
 exigeret suo arbitrio, id in hunc quem ipse instituisset
 Usum Civitates sibi subjectas prope, et in rationes publicas
 offerre pateret. Obsecrans est tamen quod Magro Civitatibus,
 id est dispositis, praesens Novorum Sumptuum causa, eandem Exacti-
 onem Crutiferi, licet reclamantibus subinde Civitatibus
 deinceps ferme continuarent. Hoc loco est abs re fuerit Le-
 ctorem admoneri, ut in hisce appellacionibus Pfuntzoll, Discrimen inter
 Pfuntzgelt, Phalgeld Pfuntzoll et Phalgeld.
 quae longe lateque sua natura ac rerum ordine distant. Ete-
 nim nostro tempore meminimus ab adversariis inter ca-
 tera hoc etiam argumentum usurpatum fuisse, id licet
 Civitati Gedanensi Vectigal Phalgeldum seu Por-
 torium Maritimum exigere, quoniam id Privilegio haec
 Ferrarum Casimiriano prosequi esset abolutum et abrogatum.
 Nam hi duas res plane diversas Pfuntzoll et Phalgelt
 pro inscitiam Vocabuli plane confundunt. Atque quod Ve-
 ctigal Pfuntzoll tale est, quod antiquitus Civitates Mariti-

ma, p usu incidentis alicuij belli vel necessitatis, in oibz
Civitatibz federatis, ab iis mercibz q vendebant, exigen-
dum imponebant. Eratz, temporarium, quod solebant
Civitates communi Dcto in rem suam imponere et abro-
gare quoties placebat. Et hoc in Pra. posterioribz se-
culis o exigebant ferme Civitates p se, id. in Civitatibz ab
Ordine Teuthonico pfecti q exigere, erant gstituti.
Alterum a. Phalgeld portorium Maritimum. E ppe-
tuum, in Usu Civitatum, certo in singulas Necesses se-
cundum illar Valorem pretio jam a Saeculis ali-
quot institutum, quod etn hodie in Civitatibz mari-
timis durat, ad gservandam Navigaem et flumi-
na navigabilia et portz Maris tuendos. Nec tantum
a mercibz exigit q illata st ad vendendum. (ut Pfunt
Zoll.) id. ab oibz oio, q vel important vel exportant.
Sic quem admodum bella et alia Necessitatis gene-
ra temporaria st et incidentia, Navigaem a. et Ma-
ris ac fluminum Usq ppetug et pprig e, ita in u-
tramq rem et temporarium et ppetuum remedi-
um a Majoribz videmz gstitutum. Itaq cum in Pra.
Cruciferi post abusum semel captum suum quasi
prium Vectigal Pfunt Zoll exigebant, inrdum p
rae temporis relaxabant, inrdum etn durig sta-
tuebant, nunqm plane etn abrogabant, nihilomi-
nq interim Civitates portorium suum maritimum
Phalgeldum accipiebant, nulla habita alterigil-
lig exactiois gtemplae. Et nunc eod modo, inde
a Centum quadraginta annis, aeque ut jam dudum
antea sub Ordinis Regimine, post sublationem et ^{ex}terna-
tura penitus exterminatum Vectigal Pfunt Zoll, suo
Porto-

Portorio absq; legitima ullius hois in²pellacoe utunt. Enim v. si Divy Casimiro Portorium hoc maritimum Pfalgelt sustulisset vel abrogasset, qua rae et illig adhuc tempore, et post illig tempq Civitates illud exegissent. An v. tales tum erant Terrar² Staty ac Ordines, q principale Privilegium mox ab ejs exordio et deinceps tot g²tinuè annos, tam leviter passu fuissent violari, q obviolata Jura sua p prios Dnos ejecerant. Neq; sane Casimiro idipsu Vectigal Pfunt Zoll primy abolevit, d. jam tum ante aliquot annos enixe et p fracte postulanti by Civitib; federatis, q hoc Vectigali frantum imponi sibi videbant, Magi ordinis Conrady ab Erlingshausen illud abrogaverat, sicut Casimiro e tum ipse primy abolitionis Auctor fuerit, quam jam antea quasi temporarie ad aliquantam Magi Conventiam abolutum in p²nti, deinceps etm ppetuo penitus abolutum fore cavere voluerit. De q by loto suo, cum Historia series postulaverit, plixig aligvanto comemorabim;.

Tertia de qua dixim; appellacoe Pfuntgelt priorib; duab; comunis et in²mixta e, sic ut Vulgg utrumq; tam Vectigal Pfunt Zoll quam Portorium Pfalgelt, hoc qd abusive, illud magis p²prie hac appellacoe censere et nuncupare g²svererit.

In eod; quem dixim; g²ventu Lubecensi ex federator² Sententia lata st hae g²stituoes et in singulis deinde Civitib; publicatae. Si qd are alieno in aliqua Civitate g²tracto in fraudem Creditor² inde pfugerit in aliam, is ibid; quatenus de eo g²stet receptum ne habeat. Sin ibi p² quamvis occasionem, vel quovis colore publica fidei L²ras vel receptum impetraverit, quam primum ejs Civitatis ubi soltu

ille vertit lra vel documenta psto fuerint, oem illi
Securitatem et receptum Mgty in gntinenti renunciabit.
Item si qs eò temeritatis pcesferit, ut in graviam civi-
tate Seditionem gctet, vel int lves et Mgtyum discor-
dias ferat, ob eamq Caam inde pfugerit, eum in ali-
qua federatar Civitatum lras Securitatis impetra-
re vel receptum habere fas o esto. Si p Calumniam
vel Mgty ignorantiam impetrasset, quam primum
eg Civitatis, ex qua pfugit lra vel testimonium sup-
venerint, ois illi Securitas et receptq denegator, nisi
ea in re cognitionem legitimam spondeat se passurum.

1399.

Anno demceps 1399. eij Seculi ultimo cum Lubecen-
sum et Gedanen Naveshis n. à Sociis Luma reverat
comissa, acriter adhuc pyratas infestarent, et undiq
in mari Balthico ggrerent et pfligarent, forte for-
tuna accidit, ut sub littoriby Insula Gotlandia Na-
ves duas hoiby p se gstitutas in fundo havere gspi-
cerent. Itaq Lubecensum Navarchq Scapham cum
Militibz aliquot emittit exploratum, q hoium et
Unde Gentium cent, et qd res in mari gererent. Ubi
Scapha Navibz appropinquavit, illi q Naves tenebat,
gstinuo telis et jaculis eam repellunt, nec ppiq ac-
cedere sinunt. Qui in Scapha erant ad Navarchum
reversi renunciant, Naves viris refertas armatis ee,
nec accessum ad se gcedere. Navarchq Lubecenfis
suos mox arma expedire jubet, Socios ut se subsequa-
tur monet. Ubi ppiq hostium Naves accessit, illi cu
se nostratium viribz impares agnoscerent, jam Spi-
ritu remittunt, bonis verbis agunt, Danos se ee phi-
bent, Amicos Civitibz, et in mari ideo obversari ut
latro-

67

Latrocinia o^o exercent, d. modis oib⁹ prohibeant, Lubecenses hoc responso g^o tenti missos illos faciunt. Gedane^o, ses a. et Socii, quod navitas indicis eos ipsos p^o donec p^o be notos ee didicerant, frustra Lubecensib⁹ recla- mantib⁹, in eos irruunt, armati Naves infiliunt, obvios quosq⁹ q⁹ parump⁹ defensionem pararent, trucidant, vel in mare deturbant, ceteros in vincula g^o p^ociunt, Naves captas occu- pant. Mox cum Lubecens⁹ g^o tentio et rixa orta, quod p^o donec dimisissent primum, deinde nec auxilium sibi tulissent. Lubecenses gra^o Danos ee utrisq⁹ amicos, sibi verissimile o^o videri, pyratam illos facere, p^o inde viderent etm⁹ atq⁹ etm⁹ Gedanenses et Socii, quod nam facin⁹ adversum Re- gina^o Subditos inceptassent. Gedanen⁹ verit⁹ vice: Lubeca- sib⁹ rem adversum Pyratas gerendam cordi o^o ee, plu- ris illos facere Danos amicitiam q^o officii deman- dati fidem, et ut isti Dani pyratam o^o exeruerint, pri⁹ tamen eos vim fecisse et q⁹ hostib⁹ se gessisse, cum Scapha aditum ad se o^o p^oberent. Verbis p⁹ multam g^o tenti- onem ultra citro⁹ comutatis ita tandem in⁹ utrosq⁹ g^o venit, ut cum Captivis W^oby accederent, ubi tunc magna Mercator⁹ erat copia, et si q⁹ ibi q^o priam eet, qui illos de reb⁹ raptis accusare et g^o vincere posset, quod ita futurum Gedanen⁹ navita⁹ g^o stant⁹ asse- rebant, ut tum in captivos dure Pyratas ammadv^o teret. Ubi ad terram appulerunt, Mercatores in ead^e Dive Virginis g^o vocant. Adst⁹ ex illis Undecim Accu- satores, q⁹ pyratas q^o be noverant, et latrocinii ingre- rent, res sibi p⁹ vim ereptas, com^ocatum, merces, vestes, Navium Instrumenta, et alia lig^o docerent, quod rer⁹ plurimas in illor⁹ Navib⁹ captis asservari com^oto

et in re p̄nti monstrabat. His iudiciis editis et re palā
deprehensā, nihilominus tum etm̄ tergiversari Lubecen-
ses, neq̄ suo calculo capitalem animadversionem in
Danos computare velle, inde iterum orta rixa, q̄dam
ex Poutenis Lubecenses p̄ditores et hostium assecclas, et
Pædonum Socios appellare, illi vicissim à gr̄icis ō
tempore. A Verbis ad verbera deventum, mox ad ar-
ma et gladios stringendos p̄peratum, in quo tumultu
duo ex Lubecensibz occisi, octo vulnerati, ceteri
fuga se in Naves q̄citato cursu q̄jecerunt. Ubi utinq̄
Naves q̄scenderunt ne tum q̄ p̄ pugna destitutum est,
Gedanenses n. et Socii rei indignitate incensi, Saxa
et tela in Lubecensium Naves injicere, adeo ut illi
coegerent armati p̄ totam noctem in Navibz excubias
agere, quasi cum hoste aptum eēt bellum, donec pau-
latim in ventu primū noctis, deinde residente
ō nihil etm̄ fervore, alteri ab alteris se met expedi-
rent. Demum ōs in pyratas ira q̄versa, et illi ōs
truncati capite fluctibz Sepulchri loco se commenda-
ti. Ceterum cur Lubecenses nec ad oppugnandos nec
ad puniendos p̄dones, uti debebant, manum et q̄sen-
sum adhibere noluerint, certo q̄d mihi ō liquet. Exi-
stimo ta. eos non tam Regina veritos offensionem, qm̄
exemplo Superioris anni motos abstinuisse. Nam et tunc
una cum Gedanensibz et Sociis Regina Subditos inva-
serant et p̄ Pyratas habuerant, d. falsis, itaq̄ casorum
agnati jam tum litem inceptaverant, et Regina vide-
bat Subditos partibz plz aq̄ve favere, ideoq̄ tantis p̄
etm̄ auxilia adversum Pyratas p̄missa suspendebat,
donec Subditis fuisset hæc Injuriar. Ergo satisfactum
hinc ve-

Hinc verisimile est maluisse Lubecensibus pyratas impu-
ne ommittere, quam novam aliquam injuriam Caesari
à Regina accessere. De cuius facti ratione et eventu paulo
post locum erit plura commemorandi.

N. 1400. Pfligatis ut plurimum ex mari Balthico 1400.
Pyratas, multa denique Mercatorum quere la passim ad
Civitates deferunt quod Pyratas tam Socii quam reli-
quid in mari occidentali observarent, ac multis in-
juriis ac damnis Navigantes afficerent. Placuit etiam
huic malo remedium adhibere. Itaque Lubeca ad diem
Purificationis Maris federatos conventus habet. Geda-
nenses Legatum eo miserant Petrum Furstenand,
ibi captum est agi, quae ratione res instituenda esset, ut
isthaec latrocinia et depredationes ex utroque mari pe-
nitus pfligarentur. Inter cetera compositum habuere, Ca-
nonem quendam non Dröben Rblem Frisum et
eius cognatos Pyratas receptum et diverticula pferre,
ac res eorum salvas prestare. Ideoque jam antea illi de-
nunciaverant, nisi pones intra definitum tempus se
abigeret, receptum excluderet, et Mercatoribus Latis
damna resarciri curaret, oes has injurias ab eo se
tanquam auctore et receptatore haud dubie repetitu-
ros. De quo cum amplius, quod opus esset factum, delibera-
ret, et jam omnium eorum sententia inclinarent, à Luno-
ne expeditionis huius initium faciendum, in eodem Con-
ventu psto fuit Lunonis Nuncius Clericus quidam Almerg,
Is legationis sua fidefactam referebat, Lunonem Civitatum
amicitiam expetere, et rogare, ne id in fraudem
cuiusvis factum hoc interpretari vellent, quod Pyratas
in futurum recepisset. Id enim necessitate coactum se fe-

cisse, in sua et Subditor bona latrocinio et devastationi
palam exponere voluisset. Prædas a. Pyratar se ð recepisse,
nec illas unquam in sui commodum cessisse. Eo se per vim
et manu armata compulsus, ut psonibz suis suis cave-
ret, Naves et res illos in ipsig ditionibz et littoribz se
salvas et incolumes futuras. Hoc a. se disertis verbis no-
minatione excepisse, ne ex suis littoribz et portubz in ma-
re excurrerent p dandi vel latrocinandi Caa. Itaq, pe-
tebat, ut id quod à se necessario factum eet tempore
nunc adscriberet, in poster se paratum ee cum amicis et
cognatis, quatenus Civitates expeditionem suscipere velint ð
modo jam è vestigiis Pyratar ð mari sed terra dimissurum,
nec unqm eos deinceps receptur, ð. etm ubi usq ferret
ope et auxiliis q Viribz suis Civitibz pto futur adversq
quoscunq hoies, q Pyratis faverent vel subsidio eent. Fe-
derati re deliberata, primo dolum subee suspicari, quo
Canonis artibz expeditio ad irritum recideret, nec
obscure id Nuncio significare. Ille sancte obtestat feris
rem agi, et Canonem optare securitatem in mari oibz se-
stari, q cujz fide in Sacram Eucharistiam Injurandum
dare Nuncio ð abnebat. Ac ut de Canonis integritate ma-
gis qstaret, effectur se recipit, ut Cano nunc in gtinenti Py-
ratar à se abigeret, ð mari sed terra, ac ex Navibz eor ve-
la gubernaculum et anchoras in ptatem redigeret, ac
Civitibz traderet, eam in rem vades Canonem Regni
Bremensi datur, opam tand etm impensur, ut Naves
eis ad quos ptinerent, vel q damnum à Pyratis pperfi-
eent, restituerent. De qbz oibz Canonem et amicos
et Cognatos Lris ac Sigillis idonee cauturo rece-
pit. His q ditionibz cum Canone pax et amicitia forma-

69

ta. Atq; isfideri et pmissis o defuit, d. mox p donib; a
se ablegatis, in cetera Civitatib; pbe cavis. Obligatiois e;g
Lra etiamnum extant, hoc ipso anno die S. Matthie
Apostoli edita ac gfecta. Scripserunt etm federati
ad Conradum Comitem Oldenburgen et alios, in quot
ditionib; Pyratas receptum habere cognoverant, postu-
lantes ut vel abigerent, vel Navib; et Militib; suis ac-
cessq; ad ipsos exturbandos pateret. At ne verbis tantum
res agi videret, placuit in eo ipso Conventu Expeditionis
huj; rorem iniri et Dctum, ut hac auxilia Civitates
gferrent. Lubecenses armarent Naves grandiores duas
Militib; ducentis instructas, Hamburgenses Vnam, Mi-
litib; Centum. Bremenses unam Militib; Lvingva-
ginta. Rostochienses unam, Militib; totid. Sundenses
unam Militib; Centum, Wismarienses unam mili-
tib; Lvingvaginta, Gedanenses Elbingen et Thorunen
Naves tres Militib; trecentis, Campenses, Darentrien-
ses, Zutphanenses, Harderwicen ac Elboryenses Na-
vem unam, Militib; Centum instructam, singulis
Navib; attribuerent totid Scapha vel fuseli quot
op; eet. Inr singulos centenos armatos Triginta
eent balistarum armis et balistis pbe instructi. In
qualibet Nave extra ordinem parata eent in sub-
sidium balista decem, si majorib; auxiliis op; fo-
ret, q;libet Civitas, juxta portionem suam Naves ac
Milites adjicerent et Numerum supplerent, vel ad tri-
entem vel ad semissem, vel in duplum, vel quanta o-
mnino op; ee videret. Sin necessitas eet externa au-
xilia conquirendi, et Milites stipendiarios accersendi,
eam in rem Sumpt; Civitates q; rata parte gtribue-

rent, uti jam antea constitutum est. Interim nihilominus in mari Balthico naves expeditas accola Civitates haberent, ut si ceteris alibi occupatis reliqua Pyratas hic etiam animadvertentibus pro illis occurrere possent, quam incrementa et vires accrerent. Ex his quae in hanc expeditionem indicta decretaque sunt, facile cuivis apparere potest, quae tum ferme Civitates in federe fuerint, quae merito locum antiquiorem obtinent, cum sit dubium, quoniam omnes tum federatae in hanc Expeditionem auxilia contulerint, ex quo simul apparet illorum vel superbia vel Vanitas, quae frivole satis in Conventu publico primas partes pro ceteris ambiunt. Enim vero nusquam in Decretis Scriptum legitur, vel Lüneburgenses, vel Regiomontanos in huius temporis expeditiones quovis contulisse, Unde conjectari licet, ne quod in numero federatorum tum eos fuisse, quod nihilominus hodie cum Gedanensibus de prioritatis Sessionis et ingressus ambitiose nimis quam pueriliter, quasi in sua Palstra emutriti, contendere consueverunt. Idem etiam in hoc Conventu de novo fuerat, ut de vectigali Pfundo Toll Civitates ad proximum Conventum rationes accepti et expensi redderent, id quod pro sumptibus bellicis exactio continuanda esset, placuit eam in triennium continuari, et deinde in primo quoque Conventu rationes referri.

Eodem anno 1400. ea controversia quam obiter supra attingimus inter Lubecenses et Gedanenses ex una et Calmarienses ex altera partibus transacta est. Res ita se habet: Initio eorum expeditionis in Pyratas, de qua multa jam diximus anno scilicet 1398. cum ferventiores essent militum animi ad sedones quoque modo pendendos, quam ut perfectorum dicto pro omnia obedirent, accidit, ut forte

fortu-

fortuna Lubecensium et Gedanenſis Clafſis in Navem
 Calmarienſem incidere, q̄ primo aspectu ſtatim q̄
 Pyratſ habitis, deinde de Conditione rer̄ ſuar̄ inſer-
 gati, cum ſuperbe magis quam ad rem appoſite re-
 ſponderent, ſuſpicionem magis ac magis auferunt.
 Itaq̄, re nihil amplig deliberatâ furore Militum ni-
 mis precipiti opprimunt et influctu precipitant, ex q̄by
 pauci admodum nando ad lit̄y evaſerunt. Conſtitit
 a. ex documentis et Iudiciis in Navi reptis, Calma-
 rienſes illos fuiſſe, et ex iis tres Equeſtris Ordinis, et
 falſo q̄ Pyratſ habitos, ac honeſtor̄ negotior̄ Cui na-
 vigâſſe. Iva res magnam Civitibz apud Danos
 q̄flavit invidiam, nam et caſor̄ amici importu-
 nè Vindictam ab Regina flagitabant, et Regina
 ō obscure q̄ ſe ferebat, ſe Subditor̄ injurias tam atro-
 ces minime neglecturam, nec ante auxilia in Pyra-
 tas daturam, quam Subditis ſuis ſatisfactum fuiſſet.
 Re multum diuq̄ p̄ biennium agitata, hoc tandem a. q̄
 Feſto Divi Jacobi Apoſtoli, arbitris Regina et Civitibz
 ad hoc delectis, Culmaria res tranſacta eſt. Eſt tranſa-
 ctionis Conditiones ideo potiffimum hoc loco libet adji-
 cere, ut animadverti ſaltem poſſit, quantis in tenebris
 Pontificia Superſtitionis majores tum temporis ver-
 ſati fuerint, ſic ut nihil ferme citra cucullator̄ Com-
 pendium publice et privatim ſuſciperet. Tranſactio-
 nis hæc ſt Capita. Nolunt Lubecenſes Gedanenſes et Socii,
 vel cum Regina vel cum defunctor̄ Cognatis jure ex-
 periri, d. ob pacem et amicitiam q̄servandam, bo-
 na cum grâa ſalvò honore ſuis tranſigere. Defunctis
 funeris loco exegrias domi ſue celebrabant tridua-

nas. Exequias etiam Calmarie fieri curabunt p quatuor
hujus anni tempora, ducentis hoibz piis sumptum suppedita-
bunt in peregrinatione ad loca sancta. In ducentos pau-
perum vestitum erogabunt quingenta pannos melio-
res et ducenta parva Calceamentos. Atq; hac vestimen-
ta Calmarie erogabunt. Constituent missam ppetu-
am, Calmarie in honoris, tribz Egritibz capis, Joanni
Nilsen filio Bartoldi, non dno Osten filio, et Born-
schwenz filio, ac eorum insignia in Templo colloca-
bunt. Ceteris defunctis Missam ppetuam locabunt
in Templo Cathedrali, p Salute scilicet animar. Tres in-
super Missas ppetuas gstituent in tribz Monasteriis
Thorunni, Elbinge, et Gedani, ubi defunctorum memoria
quasi aeterna celebrabit. Tandem quatuor millia Mar-
carum Suedicarum exsolvent defunctorum Cognatis, p qbz Lu-
becke mille Marcae Lubecens, et Gedani quingenta Mar-
cae Prutenice intra diem annuam dabunt. In hanc
transactionis racionem Lubecenses gferent mille mar-
cas Lubecens, et quingenta peregrinantibz ad pia
loca sumptum suppeditabunt. Cetera Civitates Pru-
tenice pstanda receperunt. Hi cum qbz transa-
ctum e Lois suis, et Margaretha Regina Diploma-
te Regio Civitates ab hac controversia liberat esse ju-
bent et rem transactam testantur hoc a. 1400. die
Agidii Confessoris.

Lex de Nau-
fragio.

Eod. a. cum frequentibz admodum tempestatibz
multae Naves ac Merces naufragio perirent, Mercato-
res a. Solutionem mercium amissarum a Nautis exi-
gerent, q et ipsi sepius res suas cum ipsa Nave amise-
rant, interdum etiam Studios sua tuendi, cetera ne-
glexe-

glexerant, lata primum lex e de Naufragis in Con-
 ventu Terrar^{um} Pra^{et} ut si Nave fracta, Magister Na-
 vis res suas periculo eripisset, ad omnium amissio^{nis} so-
 lutionem obligaret, sin a. reb^{us} cum Nave amissis sca-
 pha subsidio suam et alior^{um} vitam saltem g^{er}servas-
 set, nihil ei fraudi e^{ss}et Navis et Mercium jactu-
 ra. In eod^{em} conventu Gedanenses et Regiomonta-
 ni g^{er}querabant, merces ex Prussia trans mare pas-
 sim evectas, o^{mn}es e^{ss}e plerumq^{ue} bonitatis, q^{ui}a dece-
 ret, et ex eo fieri, ut transmarini vehement^{er} circ^{um},
 scriberent, totius a. rei culpam et infamiam ad e-
 os redundare ex quod^{am} portub^{us} enavigaret. Hac de
 Ca^{usa} g^{er}stitutum est, ut deinceps in Pra^{et} Civitatib^{us} ma-
 ritimis Viri p^{ro}batae fidei publico sumptu haberen-
 tur, q^{ui} merces adventitias ad examen revocarent,
 nullo discrimine int^{er} Cives et peregrinos usurpan-
 do. Si q^{ui} Merces o^{mn}es e^{ss}e q^{ui}a debebant bonitatis essent,
 Emptoris comodo pretii defalcatio fieret, sin falsa
 essent Merces vel corrupta, Venditoris damno
 publice g^{er}cremarent. Hac prima fuit illor^{um} origo,
 quos p^{ro}batores Mercium appellant, quos^{um} arbitrio
 pleraq^{ue} Merces hodie discernunt.

Lex de Exa-
 mine merciu^m
 D^{omi}n° 13to Brach^{is}.

Magister et^{iam} Conrad^{us}, quo magis a belligeran-
 di cupiditate alien^{us} erat, eo studiosiq^{ue} Rempu-
 blicam Legib^{us} amplificare cogitabat. E^{ss}e ha^{ec} po-
 tissimum ferunt Constitutioes. Ne cui dignitates
 g^{er}ferrent, q^{ui} o^{mn}es e^{ss}et ex Marianor^{um} ordine. Neq^{ue} Egre-
 stris ordinis plures quam decem Egros aleret, neve
 Comendator plures quam Centum, neq^{ue} arma vel
 tela misilia, q^{ui} Equestris ordinis o^{mn}es e^{ss}et, in itinere

secum ferret. Ut diebus feriatis, ad minimum Unus
vel una ex singulis domibus Templo intrarent. Ne quis
Capitali Supplicio quod demnatus necaret, nisi Confessio-
ne peccatorum facta et Cena Domini sumpta. Ut Magi,
Prestigiatores, Incantatores et id genus Demonum
Cultores vivi exurerent. Ut ne amplius quam semel in
a. opificum Contubernia quod quaderent, presentibus In-
Inspectoribus ex Senatu. Ut Servos fugitivos liceret ubicumque
locorum persequi et comprehendere. Ut si per scriptum terne-
rario quod posito per scriptione se eximere nollet, cum
posset, impune a quovis interficeret. Ne in loco sacro pu-
lendum quod admitteret. Qui quem in loco sacro pul-
sasset, manu truncaret. Ut opifices opas suas nota-
rent, ut quod cuiusque esset intrinseci posset. Ut quod Virgine
rapiisset five volentem five nolentem perpetua per scri-
ptione notaret, Virgo si quod sensisset, bonis omnibus here-
ditarius mulctaret. Ut quod Virgini stuprum intulis-
set, eandem in Matrimonium duceret, ni duxisset
capite plecteret. Ut qui Parocho suo decimas de-
bitas dare malitiose detrectasset, infamis esset, nec
in quovis Iudicio Jus ullum quod sequeretur.

Confirmas et hoc eodem a. denuo renovata aucta, et a Philippo
auctis privi-
legiorum Hanse.

Flandria Comitum Privilegia Civitatum federatarum,
quorum quod precipua sunt Capita, tam in Anglia quam in
Flandria superiori libro recensuimus. Ea demum a
Successoribus Regibus et Principibus in annos partim
confirmata partim aucta sunt, quod subinde verbosius
repetere omnino minus per se tediosum esset, quam ab in-
stituto nostro alienum, praesertim quod in Archivo pu-
blico integris Voluminibus sunt quod scripta. Hoc itaque

Loco

72

loco semel auctores saltem Privilegiorū illorū, et q̄
postea cōfirmarunt vel auxerunt, quorū quilibet a.
fatis fit recensere; Et ex Anglorū q̄ Regibz hīc Hein-
ricq̄ Tertiq̄ a. 1237. Regni vicesimo primo die Martii
20. et a. 1260. Regni 41. die Junii 15. Regnavit 20.
annos sex et dvingvagina. Edwardq̄ 1. eiq̄ filiq̄ Anno
1287. Reg. 9. die Nov. 18. et a. 1283. Reg. 10. die Julii 4.
et a. 1303. Regni 31. Quadriennis ante mortem Ca-
lend̄ Februar̄. Edwardq̄ 11. tandem ab Uxore Gallica-
na Regno dejectq̄ et Vita privatq̄, a. 1311. Reg. 14. die
7. Junii et a. 1318. Reg. 11. die 7. Decembr̄. Edwardq̄ 111.
a. 1327. Regni primo die Martii 14. et a. 1354. Reg. 28.
die Junii 28. et a. 1369. Regni 43. 4. Monas Julii. Re-
gnavit annos dvingvagina. Richardq̄ 11. a. 1378.
Reg. 1. die 6. Novembr̄ et a. 1381. Reg. 4. die Febr̄ 12.
et a. 1392. Reg. 15. Calend̄ Decembr̄. Hic ē q̄ ob ty-
rannidem ab Henrico Successore Duce Herefordis,
quem antea p̄seripserat, captq̄ et Regno exutq̄ ē.
Henricus 14. a. 1400. Regni 1. die Octob. 28. et a.
1409. Regni 10. die Nov. 24. Eiq̄ filiq̄ Henricq̄ dvin-
tq̄ a. 1413. Regni 1. die Novembr̄. 25. et a. 1418. Reg. 6.
die 9. Febr̄ et a. 1421. Regni 9. die Julii 24. Henricq̄
Sextq̄ a. 1427. Regni dvinco die Febr̄. 20. et a. 1431. Re-
gni 9. Calend̄ Octob. et a. 1437. Regni decimo dvinco die
7. Junii Regnavit annos 38. a filio demum in Carce-
re trucidatq̄. Eiq̄ filiq̄ Edwardq̄ 14. Parricida a. 1460.
Regni 1. die febr. 20. et a. sequenti 1461. die 7. Decembr̄ et
a. 1462. 9. Martii, et a. 1473. Reg. 13. die Octob. 6. &
Decembr̄ 26. et in sequenti a. 1474. die Julii 20. Concor-
dia Trajectensis eod̄ a. edita ē die Febr̄ ultima. Hein-

ricus septimus Richemodis Comes a. 1485. Regni 1. die
Junii 29. et a. 1503. Regni 19. Henricus Octavus a. 1509.
Reg. 1. die Febr. 20. Hic est Henricus 9. a. 1534. cum Re-
gnus suus à Papatu defecit, et octonis nuptiarum vicibus
celebratus est. Edwardus Ultimus a. 1548. Reg. 1. die Ju-
nii 20. Huc usque Reges Angliae continua Successionis Se-
rie Privilegia Civitatum confirmarunt, per annos trecentos
sedecim, Edwardi Sorores quoque successerunt Maria
et Elisabetha, quae hodie res potest, nunquam adduci potue-
runt, ut ea confirmarent, sed labefactarent potius ac e-
verterent.

Sequuntur Flandriae Principes Margaretha et Gvi-
do filii Comites Flandriae et Hannoniae a. 1252
die Annis palmarum. Robertus Comes Flandriae a. 1300.
die 7. Decemb. et a. 1309. in Vigiliae Divae Cathari-
nae Joannes Dux Burgundiae Comes Flandriae a.
1307. die Maji 20. Joannes Dux Lotharingiae et Braban-
tiae a. 1315. die Simonis et Juda. Ludovicus Comes
Flandrensis et Nivernenfis a. 1338. die Maji 22. et
anno 1349. die April. ultima. Ludovicus Comes
Flandriae Dux Brabantiae a. 1360. die Junii 4. et
10. et 30. Carolus Rex Francorum a. 1392. die 5. Maji.
Philippus Regis Francorum filius Dux Burgundiae, Comes
Flandriae, a. eod. die Maji 12. et a. 1400. die 6. Mar-
tii. Antonius Dux Lotharingiae et Brabantiae a. 1409.
ultima die April. Philippus Dux Burgundiae Lotha-
ringiae et Brabantiae a. 1437. die 7. Octob. et a.
1449. die 13. Decemb., et a. 1457. die 21. Maji. Philip-
pus Rex Hispaniarum Modernus a. 1567. die 15. Janu. Prae-
terea Brugenses Privilegia concesserunt a. 1309. Quae
post Mar-

post Martini et a. 1318. die Nicolai, et a. 1360. die 14. Junii et a. 1370. die ibidem Jun. 14. et a. 1438. die 20. Sept. Ja. Gron non Gistnen a. 1352. d. 8. von Spor - - -
 koln et ultima Compositio Antwerpiana Civitatis edita e a. 1549. die 9. Febr. Hoc igit Privilegiu usq. fuit in hunc usq. diem p annos circiter Trecentos et Triginta.

1401. Hamburgenses in mari inferiori primu cum Pyratas fecere g gresum eosq. strenue vicerunt et Archi-Pyratas celeberrimos Wichmannum et Nicolaum Störtebeker in ptatem redegerunt, q. by p. fligatis et captis, o magno deinde fuit labor ex eo mari ceteros etm adsecas expellendi. Qua de re quomodo gesta sit, Gran- tium ipsum audiamus. Erant, inq. p id temp. ex Wita- lianis, aut aliunde gregati Pyrata, q. observare in mari Britannico transeuntes ex Anglia mercatores. Jam v. Hamburgenses ea de re p. moniti, o nullos etm ipsi in one- rariis navibz duxere satellites, ut incolumi a Pyratas Navigaoe suas p Mare Merces deducerent, variam Vat- cam dixere Navim, q. p Hamburgensibz pugnabat. Cum a. ad ostia Albis observarent ex cubarentq. Pyrata sub Insula Saxonum (sic n. appellat Ptolomeus, Nri Sa- cram vocant terram) g gressi st. Pyratas et diu pu- gnantes supra quadraginta ceciderunt ex Pyratas. Qui remansere capti, numero septuaginta, quos primipri- lariu Wichmann et Nicolay Störtebeker Hamburgum p. ducti, publico casi gladio panas dederunt. Regressi in mare iid. Hamburgenses aliam manum ejus generis st. experti. Praerat Gotfridy Michaelis et Wieboldy, ut ferebant, bonis Lris instructy, artium Magister fe- rebat, Congessione facta capiunt ad Octuaginta, simi-

1401.

Wandalia lib. 10. c. 6.

li cum prioribus exitu, Iudicio publico quivoti cedunt gladio, Capitisque fixis ad Maris ingressum. Attulerunt hi Divi Martyris Vincentii sacras reliquias, quas littora Hispaniarum prodando undecumque cum caetera quaedam intulerant, fixi Martiris Divi patrocinio incolumem habere Navigationem quod egypt ductu Victores essent in omni piratica. Sed Sanctus ille tandem tutatus est, quoad supervenirent quae dignam quod donibus mercedem redderent, nam solutis, quas debebant Legibus, parnis poterant à Deo misericordiam impetrare. Haec ille.

1403.
Constitutio Han-
sae de Navi-
gationis tem-
pore.

Ab anno deinceps Tertio supra Millesimum Quadringente-
simum ad Quintum Quingentesimum Lubeca federata
Civitatum Conventus agebat, in quo inter caetera de Navigationis
tempore constitutum fuit. Ut nulli Nautarum navigare
liceret ex eo portu in quem divertisset, post diem Divi
Martini dicatum, siue onera ferret Navis, siue Saburra
esset onusta, nisi quae ante dictum diem à portu enavigas-
set, et Ventorum flatu vel in Norvegiam vel ad alium quem-
vis portum appulissent, illis etenim impune liceret, Na-
vigatio sua Cursum continuare ad eum usque locum quem Na-
vigatio petebant, si quae Navis etiam onus ante Martinalia illa-
tum accepisset, puta Cerevisiam vel halem, ita ut onus
jam integrum habeat, nihil obstaret, quo onus Nautarum
ad Danica Littora naviget, modo Injurandum ligdò ju-
raret, nullas se merces alias vehere quam Cerevisiam
et halem. Ut omnes vero Nautarum, quo in loco hybernae cum
Navibus egerunt, oram inde solverent, priusquam dies Divae
Virginis Mariae Purificationis adscriptus illuxisset. Ubi hunc in
modum Hyberna Nautarum egerit, liberum esset mercato-
ri merces suas à Navi exportare, nec ideo vecturae preti-
tium Nautarum solvere teneret. Liberum tamen omnibus esset in-
tra fau-

tra fauces Orisfundenses in Mari Baltico, quocumq;
 anni tempore Navigium exercere quod o majoris sit,
 quam onerum viginti. Ut quocumq; Nauclerq; vel Mer-
 cator q; in federe sit, gra hasce leges venerit vel fecerit,
 in quocumq; portum, q; federate Civitis sit, appulerit,
 Nauclerq; Navem Mercator merces comitteret, sin a. Nau-
 clerq; vel Mercator in federe o sit, quocumq; federator vel
 hospitum, q; cum federatis comorant, Navem vel mer-
 ces emerit, eam easve comitteret, sin Nauclerq; Navem
 sibi retinuerit, nemo ex federatis ulla merces in eam
 Navem nisi post anni ferrissem inferret, q; fecerit,
 mercem illatam comitteret.

In eorū Conventu federate Civites, Exactionem illam
 Unciariam seu libralem (i. *Wundt Boll.*) annis supiori-
 by ad expellendos Mari Pyratas comuniter institu-
 tam Bsto publico abrogarunt. In quo caetera qd
 genserunt: Legati a. Prutenici, quod et in manda-
 tis nihil hanc in rem haberent, et in ipso pte Jus
 abrogandi o eet, rem in proximum Conventum distulerunt.

1404.

1° sequenti biduo post Dnicam divatimodogeniti,
 quam vocant, Conventu Lubeca iterum acto, Legatq;
 erat tam Magri qm Civitum Prusienfium Conradus
 Lettkow Consul Gedanen, is pcipuum sua legaois adfe-
 rebat caput de controversia, quam Pro. Magr tunc ex-
 ercebat cum Margaretha Regina ob occupatam
 Gotlandia Insulam. Postulabat Magr, ut Civites Au-
 ctoritatem suam imponerent, et ad Reginarum Lega-
 tos mitterent, amica compositionis suscipiende graa.
 Non gravate rem suscepissent Civites, nisi quod ani-
 madverterent, Cruciferos ad abrogandam Exactionem

eam | Pfundt Holl: | animum adijicere nolle. Multa cum
Conrado Legato in eam partem tractata st, d. quod ille
nec in mandatis à Magro qd qm haberet, nec Cruciferi tā
facile bolum semel imasum è fauoribz abripi passuri vi-
derent, quanqm et Legatus opam qm mixè se datur
polliceret, et Civites Prusienes Boni sollicitare Magrum
ex de re nunqm desisterent, ita factum, ut de neutro
Constitutio Han- tum negotio qstitui potuerit. In eod Conventu multa
e de Foro autarum. st allata mercator querela de nautis q in nave navi-
ganda opas locare solent, quod ii quoties cum merca-
tore vel nauclero litem aut disensionem nacti èent, o
uno et eod iure semp uterent, d. quoties res vel qtroverfia
ex illoz compendis futura videret, tum deum merc-
catoris, q in federe èet, forum et q sequerent, quoties
a. illis hoc o arideret, Caam et litem in alienum foru,
ubi int navigandum, vel post navigavem ex conducto
qfectam, locum idoneum nacti èent, mixè a. et fre-
quentissime ad q Flamingentium | ii st Flandri, Batavi, Bra-
bandi et Vitini, quod ad Mare inferiq passim recepta è
Jurisdictio | ptraherent, eoz modo vehementer rem mer-
cator retinendis et sequestrandis Meritibz affligerent. Ho-
rum homum ptervia ut quopiam remedio occurrere-
tur, publice decretum è, ut q cunq, nauta, q opas ex
conducto in navi locasset, mercatoris q et forum seq
noluerit, eum deinceps nemo nauclery qducat, nec in
nave secum morari patiat. Qui nauclery seq fecerit,
is quoq Privilegio fori et Juris mercator federator sci-
at se in ppetuum expertem et indignum.

Hoc eod a. Magr Conrady Marchiam novam q tum
ad Imperatorem Rupertum iure caduco redierat, ab eod
Impe-

Imperatore Centum et Quadringenta millibus Aureos redemit. Perhibent annales id potissimum instinctu Marianorū actum fuisse, ut hac rāe, quoties cum Polonis belligerandum eēt, majorem et promptiorem haberent Commoditatem ex Vicina Germania Milite colligendi et educendi.

†. Deinceps sequenti oīs generis annonae Gedani mpxa 1405. fuit et inaudita Vilitas, sic ut Lasta Siliginis Dving, Annona Vilitas.

Marois, tritici Septem Marois, olivei vel hordei tribus Marois cum semise, avena duabus cum semisse Martis venderet. Tonum v. Melis Viginti quinq; grossorū, salis granulati Dvinguaginta Solidorū, Salis Luneburgensis duas Marcas, Pisces modis triginta denariorū, Tonum hulecis decem grossorū pretis pstitueret.

Eorū hoc tempore narrant Annales, extitisse divitem Divitia Rustici illum Paganum Niclaswaldensem, quoniam eiq; nomen Niclaswaldensid oblivioni datum ē, et opes solummodo vel earū memoria potiq; ad posteritatem p̄dicata st, et recte mea qd̄ opinione, cum ille oīs opib; suis dominatq; fuerit, ut par erat, d.

Servitutem serviverit. Res hac occasione in publicum p̄diit. Venerant ad Magrū hospites et amici ex Germania illum invisendi Caū, quos cum lautiq; accipet in potades et q̄fabulases, ut fieri solet, illi Magrū felicem p̄dicare etm̄ es Noie, quod animadvertissent in itinere et diversoriis, Rusticorū etm̄ tuguria opulenta eē, et ad p̄mendum in usq; Hospitum quodvis necessarium instructa. In hisce sermonib; Ultrō citroq; habitis infert Henricq; Comes Plaveniq; Thesaurariq; tūm Marienburgensis, ne vulgaria mirarent, Rusticum eē Niclaswaldensem, q̄ Undecim Vasa p̄ tonnas vulgo vo-

camq:) pecuniis referta possideret. Ab hospitibus adeo
ridicule isthac ostentatio excipiebatur, ut Thesaurarius
manu stipulata sponderet se fidem ipsis abunde fa-
cturum. Itaq; persuadet Magro, q cum hospitibus va-
ria loca jucunditatis Ca^a circuibat, ut in pagum eum
diverteret. Nunciat Rustico, ut postridie prandium in-
strueret, quantum posset, Magrum cum hospitibus ad-
futurum, Rusticoq; prandium parat, q monitus interim,
qd res sibi vellet: nam et o nulli scribunt ipsum jam
antea Marienburgum accessitum et de tanta vi pecu-
nia rogatum fuisse: mensam Rustico more instruit,
sic ut undecim vasis pecunia refertis cum duodecimo
semipieno circa mensam dispositis, asferes Scamnor
vel Sedilium loco injiceret, eiq; Sedilium genere Ma-
gistrum cum honoris q; faoe et hospites, quotquot
mensa circuitu capet, discumbere monet. Exacto pra-
dio et mensis secundis jam illatis iterum hospites de
divitiis rustici mentionem inferre, et ear; specimen
videre cupit. Rusticoq; a Magro eam ob rem admoni-
ty, ne clam haberet, sane nihil e inqt mear; diviti-
ar; qd a Vobis absconderim, quimo palam o pposu-
erim. Scitum n. illud Scio res abnegatas Dno com-
mitti solitas. Cum nihil sibi ppositum ves dicerent,
at videte saltam inqt q; sedilib; sedeatis. Illi ex
templo remotis Mensis, Scamna etnd imposita re-
movent, vident pecuniam Undecim vasis refertam,
duodecimo semis decrat. Hospites mirari hois Rusti-
ci opulentiam, Magr; a. rem admodum gratam ha-
bere, ac mox jubere Vas duodecimum ex suis pecuniis
compleri, nimirum ut hospites domi suae vere q; di-
care

care possent Rusticum esse Magro Subditum, quod duode-
 cim Vasis pecunia numerata polleret. Qua in re
 liberalem ille se voluit exhibere, id quod ipsi successerunt,
 et praesertim ille ipse Plavenig, qui Rusticum hunc in Scenam
 adduxerat, ita eundem postea emunxerunt, ut in Senectute
 miser ad exigendam vitam reliqua parum haberet. Re-
 cte ille quod sua Tyrannide in Subditos res usurpata,
 quod non alia lege in Rusticum, quam in Livem uteret, id
 equum esse merito id accidisse videri potest Rustico, qui tantis
 pecuniis abundans, nihil corpori vel genis indulgebat,
 nihil in pauperes erogabat, nihil vicinis vel amicis com-
 modabat. Et quoties in Tabernam ibat caseum sal-
 tem unum vel alter secum afferbat, quod ebibisset,
 Caseo solvebat, quod superat vel ipse comedeat, vel
 domum referebat, illud subinde usurpans, pecuniam
 magnam minutule esse tangendam. Ita tritum il-
 lud credere esse potuit, quod tenax regrat quod dignum, quo-
 ad ipsemet cum malo suo expiret. Eodem tempore faci-
 nora Willanor Pagis Lichtenaw in Insula majori prope-
 trata fuisse memorantur. Quae ideo vel pro Viciniam re-
 censere paucis esse abs re fuerit, quod eorum generis Paganorum
 horum facta enormia vix ab ullis omnium aetatum Hi-
 storicois sunt descripta. Ex scriptis quae illi proterve admodum
 patrarunt, haec memoriae tradita sunt. Monachus quidam
 Gedanen ex Ordine Dominicanorum in Pagum cum de-
 venerat mendicatum ut solent pridie eorum diei, quae
 Pontificum summa cum blasphemio gestatione Corporis
 Christi sua auctoritate describarunt. Is in taberna
 divertens, ubi Pagani jam triduum evacuandis do-
 liis impenderant, Symbola cum Rusticis conferre ca-

post, compositare, tandem etiam res ludicras agere, Rustici
primis reverentiam illum habere, et non nisi cum honoris pro-
fusa se periclitari. Ille primum etiam rem gratam habere,
et professionem Sanctitatis sua locum reperisse gau-
dere, deinde inebriatur, altiores Spiritus gerere, multa
quasi per Impios agere, rusticos per delirio habere, tandem
etiam si quod illis vicissim verbum insolentis exide-
rat, diras Pontificias et nescio quas Sacro sancti scilicet
Ordinis sui fratrum Mendicantium perdivites exe-
crationes se ponere, Pagani vero tantum insolentia im-
purissimi istius Monachi abunde per moti, de etiam ebri-
etate oppleti, ringere primum et Nasum ducere,
mox etiam ferociter indignari, cum ille ad extremum
nihil nisi quod tumelias et diras Pontificias vulgo ho-
minum eo seculo mixte per timescendas, cum religionis
intuitu cogere Verberibus abstinere, aliam ingredi-
untur ulciscendi Monachi machinationem. Ubi mox ad-
venit, quod accendendis lucernis copiam faciebat, Ru-
stici clam Saccum adornant, quod lupulo solet imple-
ri, eumque quam mixte possunt in Orificio sursum et in
latera extendunt, sicut januam canaculi ubi po-
tabat extrinsecus totam complecteret, mox non nullis
socios in periculis relictis, in canaculum redeunt, ex com-
posito lucernas extinguunt, gladios per rixam expediunt
et ex simulato alter alter impetere incipiunt. Mona-
chy cum ista haec conversatio amplius sibi non convenire videretur,
et non nihil cuti sua timeret, raptim quantum po-
terat in curvato tergo ad januam percurrit et recta in
Sacco per bellissimam Venationem includit et supra fo-
cum suspendit. Rustici ignem supponunt ex materia

fordida et fumum Narby ingratisimum excitant, eoz
 odore Monachum saltem o'eneant. Ille diras primum
 increpare et oia in auspicata munitari, d. ubi nihil pfi-
 cit, et fumq illum et artbare incipit, tum demum pre-
 ces admiscet, et p oia sacra obtestat. Ubi unq ^{Rusticorum} ~~Monachos~~
 quasi Monachi penitentiam olfaciens, bene e, inquit
 gallina jam glovit et bona verba dare incipit. Enim
 v. excipit alius, nisi isthaec gallina cum pepit et co-
 mederit, nunqm me hospite ex hoc nido evolabit.

Monachus e sacco quoguo modo cupiens evadere, mul-
 tis additis blanditiis ait se jam pepisse ovulus, e-
 aq, ipsis inspectantiby comedere velle, hoc pacto in-
 petrauit, ut eum pagani sacco tandq emitterent. Divi-
 by inspectantiby Ova, q pridie inr mendicandum ac-
 ceperat et in cucullo absconderat, comedit, cum illi
 existimarent, eum sui stercoreis ova a se genita com-
 mesturum. Addunt hoc etm aliy, paganos cum se de-
 lusus cernerent, ova coxisse, et nescio qd palpamen-
 ti adjecisse coctioni, ex quo Monachus paulo post mor-
 bum et mortem q'traxit.

Inanis deinde facinra pegerunt in fratrem quen-
 dam pegrinantem Jacobitam, quod nescio magis Ru-
 sticor' sterora, quam istiy Beati fratris Jacobiani in-
 solentia sit adscribendum. Is cum p pagum eund, me-
 dicatum iret, nec tantum Eleemosynas illi daret, qua-
 tum eij Religio vel Sanctitas misericordiebat, in popi-
 nam demum accessit, ubi paganos oes ferme inve-
 nit strenue potantes. Ubi hominem basilicē ince-
 dentem vident, ex habitu mox novi qd ee qjiciunt,
 invitant, q pinant, potat ille largiter, ubi in caluit,

facta sua commemorare incipit, quas peregrinaves p̄fere-
rit, q̄ Sanctor̄ loca inviserit, quot Indulgentiar̄ bullas
comeruerit, deinde ab ostentatōe ad indignatōem et
contumeliam q̄versq̄, Verum n. vero (ingit) nullibi Gen-
tium vidi peiores et magis impios hoīes, quam in hoc
pago, adeo parvè Eleemosynas in Religiosos et Pere-
grinos dispensant, Itaq̄ oēm illis Jacobi iram et indi-
gnatōem imprecor, hoībz pestem, pecudibz morbum,
agris Sterilitatem, ut nunqm̄ felices, sani, salvi, bea-
ti sint, nisi mea in̄cessione in Divi grām redeant.
Rustici partim indignari partim irridere hoīem,
mox in eam adduci Suspicionem, q̄ Sat eet potq̄, ci-
bō illum apponunt indigere, Carnes salitas et elixat^(apponunt),
invitant ad edendum, et imprecaves relaxandas. Re-
fert ille, q̄ tam facile, credite mihi, p̄pitium habe-
bitis Jacobum, oportet carnes assatas et mixtē lautas
ēē q̄bz vobis me reconcilietis. Rustici jam dudum
de compescenda hoīs intempie negter cogitantes,
mox ut carnis assatē mentionem ipse fecit, Consi-
lium ex tempore capiunt, habebis ajunt carnes as-
satas p̄be, eoz dicto manū injiciunt, Vestibz illum
exuunt, Veru lignum expediunt, Jacobitam alli-
gant, et igne torrendum admovent, butyros ab igne
fluente p̄fundunt, Salem deinde apponunt, et ita mi-
sero p̄ cruciatq̄ animam adimunt. Scribunt alii, q̄
fuisse illos p̄positi, hoīem igne totum q̄ficere, d. co-
lorare Saltem flama, ne unqm̄ assata carnis obli-
visceret, interim leporem repente p̄ tabernam me-
diam occurrise, p̄stigiis nimirum diabolicis obje-
ctum, cum Rusticos simul oēs clamore et cursu tam-
diu

diu d. frustra insecutos, nec prius revertisse, quam Ja-
 cobita jam apud ignem animam exhalasset. Hoc autem
 quod sequitur, nimis e enorme et ab omni Religione alienum.
 Erat in eo Pago Parochus o indoctus et pietati apprimè
 deditus, Wolfgangum Lindarium annales alij vo-
 cant, is Rusticos illos perpetuam malitiam in publi-
 cis Concionibus vehementer objurgabat, et cum bonis
 verbis nihil proficeret, subinde Dei iram, et poenas
 divinitus infligendas comminabatur, d. laterem lavabat.
 Rustici n. ab reprehensione deteriores et ferociiores
 facti, varia suo more tractabant insidia, quibus Parochum
 aliqua afficerent contumelia, et ob injurias sibi factas,
 uti illis videbatur sese ulciscerent. Quoties igitur vel Ru-
 ptia celebrarent, vel Epulum natalitium daret, vel
 Convivium instrueret, Parochum gravi honoris gratia
 semper invitabant, ille v. dolium olfaciens, Consortis i-
 proter, quantum vino poterat abstinerebat. Accidit demum
 in feriis Pentecostalibus, quas pagani noctes et dies pro-
 tando, singulari quadam Religione celebrare solent,
 ut illi in Caupona strenue rem agerent, tonnis Cerevisie
 pluribus exoneratis, Caupo ita uti tonna secundum seri-
 em erant exhausta, feces in pro amplo Vase colligebat.
 Supervenit forte portus ingens, et nemine multum adverten-
 te fecibus illis haustis adeo sese ingurgitat, ut sui compos
 o esset, d. humi pro cumberet, et multa saltem ructaret.
 Hanc occasionem arripientes Rustici, suam ebriam
 ipsi magis ebrii in Vicino Conclavi admodum tenebro-
 so in lectum componunt, mittunt accessitum Pa-
 rochum, nunciant, unum ex illis in morbum repen-
 te incidisse, atque adeo jam animam agere, veniret fe-

ting, et Sacramentum secum adferret, Parochus rem seriam
existimans q̄tinuo accurrit, ubi primum cum aegroto verba
facere cepit, fraudem sentit, jubet oēs Conclavi excedere,
penitus rem inspicit, d. grati nihil adhuc sentiret, ad Rusti-
cos egressus, male, inq̄t, aegroto sese habet, nec n. q̄quam am-
plius loq̄t, itaq̄ Sacramentum adhiberi planè inutile è ad-
huc q̄q̄, donec melius habere ceperit, d. otis faciesam et o-
leum Sacrum adferam, ut si morientem conspexero
in ungam, hoc ad Salutem magis illi p̄ficiet, interim
cum Sacramento Thecam hic relinquo. Rustici suis arti-
by delusi Parochum dimittunt, Ille è Vestigio se in e-
quum ḡficiens Neotychium advolat, ubi tum Comenda-
tor Arcis Marienburgens̄ p̄fectus erat, ei q̄ gesta eēt expo-
nit, ille cum Satellitibz quatuor Citatis eqs ad rem p̄sen-
tem inspiciendam se mox expedit. Interim Rustici,
cum Parochus ò rediret, ipsimet ludos agere incipiunt,
thecam à Parocho relictam, in p̄a panis Sacer asser-
varet, ap̄iunt, ubi vacuum invenero, Parochus n. panem
secum clam abstulerat, panem ipsi orbiculatum ex
rapa ḡficiunt et aegroto tanqm̄ Sacramentum oium
mortalium Soeleratissimi administrant, Unq̄ illos Pa-
rochi Vices agit, alij quasi aditus tintianabulo p̄stre-
pit, ceteri in circo Sedentes, velut exegat celebraturi
q̄tinuè p̄potant. Hoc agentibz subito cum Comitibz supve-
nit Comendator, Rusticos ò plagis ming qm̄ ḡvitiis one-
rat, illi ferociter illum excipiunt, par pari referunt,
comittit pugna, Rustici cum longe plures eēt, ceteros
in fugam ḡficiunt, Comendatorem solum capiunt, et
cum p̄liam haberet barbam, eam foraminis quod su-
pra cenaculi januam erat, inferunt, et cunorum im-
pingunt,

pingunt, ac ita quasi pendulum a barba sua relin-
 quunt, mox ad computationem redeunt, interim
 multis verbis q̄turnelius barbaturum acerbissime ludunt
 et infectant. Ego Comites p̄niti cursu Marienburgum
 q̄volant, quotquot ibi erant Egtes atq̄ adeo Universam
 p̄fecti familiam auxilio attersunt, et è Vestigio in pa-
 gum revertentes majori vi Rusticos opprimunt, pluri-
 mis Vulneratis, è nullis casis Dñum liberant, ceteros
 captivos Marienburgum adducunt, et infeterrimos
 carceres compingunt. Accidit hoc novissimum facinor-
 dem penè tempore, quo Maḡi Magni Conradus de Jungin-
 gen rebz humanis p̄functus è. Ego a. Successor et frater
 hanc Rusticos p̄terviam ita ultus è, ut captivos è solum
 p̄ diem annuam carceribz detentos, aqua et pane ma-
 ceraret, d. etm̄ turrim in arcis pommeris versq̄ hoga-
 tum fluvium, q̄ etm̄ hodie ceteris eminentior q̄spi-
 cit, suis numis suisq̄ manibz extruere cogeret.

Gubernabant tñm Livoniam a. 1396. Waldemarus non
 Bruggenei et a. 1404. Conradus non Vitinghaver Maḡi
 Conradus de Jungingen, cum duodecim jam annos Or-
 dini p̄ eēt, Subditis charis, Cruciferis odiosis, in adversa
 Valetudinem incidit. Medici q̄fulebant, ut re vene-
 rea uteretur si vitam p̄ aliquot adhuc annos proga-
 re vellet. Ille respondit absit hoc, mallem n. Sexennis
 prius mori, quam hoc facinorosa fidei et q̄scientiam
 admittere. Bone Dñi quantum inrē inrē hunc et il-
 los, q̄ votum castitatis ludibris habent, ut è solum è di-
 co Valetudinis Caa, a re Venerea abstineant, d. etm̄ stu-
 pris et libidinibz ois generis vitam ipsimet sibi p̄ci-
 lant. Noriturg Maḡi, et de Successore sollicitus, Comen-

XXIII.
Magr
Guliv.

datorem magnum et Thesaurarium Secreto monu-
it, darent opam, ne frater ejs Ulricus sibi subrogaret,
q̄a videret eum cupidum eē belli Polonis inferendi,
quod verebat, cum maximo Reipublica detrimento fu-
turum. Quod illi promiserunt q̄d, verum Sn. Conrado
Mortuo, a: supra Millesimum Quadragesimum
Septimo, q̄ Vicesimo Tertio erat Regni Jagellonis, Rupestro
Germanorū Impatore, frater Ulricq̄ de Jungingen in lo-
cum ejs subleatq̄ ē, Vir animi ferocitate sumens et
ad res turbandas natq̄, bellum cum Polonis, quod m̄je
appetiverat, infelicissime gessit.

Erat tunc Cruciferorū Ordo florentissimq̄, sic ut si pa-
cem colere quam bellum gerere maluissent, nihil
eis ad sui felicitatem et Reipublica dignitatem defu-
isset. Magr Magq̄ Summum tenebat Impium, Secun-
dq̄ ab eo rebq̄ v̄by q̄ erat Magq̄ Comendator, quem a-
lii Comitem Magnam appellunt, Deinde Marschalq̄,
quem p̄torio Prefectum dicere possis, Eppi tres, Comen-
datores Viginti Octo, Comendatores inferiores, q̄ Civi-
tatibq̄ et Arcibq̄ q̄ eēnt, Quadragesima Sex, Hospitaliorū
Prefecti Octoginta Unq̄, Cellarū Magr, q̄ ois generis
potum curabant, Sexaginta Quinq̄, Curatores annonae
et Proventuum Triginta Septem, Praetores q̄ In ubiq̄ di-
cerent Octodecim, Piscatura Prefecti Triginta Novē,
Molendinorū Magr Nonaginta Quatuor. Fratres Or-
dinis Militie adscripti Mille Septingenti, fratres
Choro initiati Centum Sexaginta duo, Canonicoꝝ p̄-
positi Triginta Quinq̄, Parochi Viginti Quinq̄, ordini
adscripti, Qui ordinis Stipendia mererent Egges et
pedites p̄petuo aliti, Sex Mille ducenti. Urbes ac Ci-
vita-

ritates habebant bene munitas ac cultas in Proussia
 saltem Lvingvagina quinq, Arces Lquadraginta o-
 cto, octodecim Millia Trecenta Sexaginta Octo pa-
 gos, pagos insup, qby Parochia assignata erant bis
 mille Sexcentos Lquadraginta, Villas et Pradia,
 q publicis immunitatibz gaudebant, Trecentum
 Lquadraginta Octo, Annus erat publice Proventus re-
 dituum centos, pter Exactiones extra ordinem im-
 poni qsvetas, plusqm Octingentos Millium aure-
 or. His opibz ac facultatibz freti, psertim qvot
 Magrum belli cupidum nacti fuissent, bellum
 Polonis intulerunt, cujz is fuit exitus, quem nunt di-
 cernq.

Cruciferi cum in Poloniam irrupissent et totu
 tractum Dobrinenfis Provinciae in pstatem rede-
 gissent, Lithuaniam insup ferro igniq, vastarent,
 Jagello Rex, q post Baptismum Vladislav dictus
 erat, comparatis qvanto maximis poterat copiis,
 in Proussiam vicissim irruptionem fecit, atq, eo
 usq, cum Exercitu pcessit, ut Dambrunum, hodie
 Gilgenburgum vocantq, Oppidum eo tempore opu-
 lentum et pbe munitum expugnaret, ac direptu
 incenderet. Ubi nuntiatum e Cruciferis, Polonos
 oppidum cepisse ac iter Marienburgum versq in-
 tendere, tum iraporti Vociferari indignissimum
 facinq, impune ab his ditiones suas vexari, qby i-
 psi priq Pomeruniam, deinde Dobrinum, armis e-
 ripuissent, et qvot Regionem ferro igniq, longe lateq,
 e semel pvastassent, nec ferendum ampliq, qn de Sum-
 ma res cum Polonis primo qvot tempore decernerent,

itaq; in hostem se duci flagitabant, neq; Mag^o abnuvit.
 Rex cum biduum apud Gilgenburgum Stativa ha-
 buisset, tertio die, q; fuit Mensis Julii Dvinty decimq;
 facto duob; Miliarium itinere, in² fruteta et Nemo-
 ra ppe Grunewaldum et Tannebergum pagos Castra
 metatq; e. Mane nunciat, ab exploratorib; alio su-
 p; alium accurrentib; hostes adēē. A Vitoldo Li-
 thvano acies instruit. Interim à Cruciferis duo Ca-
 duceatores pgressi, quod Mandata ad Regem à
 Mag^o se ferre significabant, ad Regem deducti
 st. Hortabant a. in Regem Mag^o noie, ne tam
 cunctanter et meticulosè pugnam iniret, et quò
 incunctantig id faceret, duos gladios strictos et
 cruentos Regi et Vitoldo obtulere, ut vel iis adver-
 sus Cruciferos uterent. Rex Superbiam hanc agre
 ferens, modestè tn. Caduceatorib; respondet, quan-
 quàm ipsimet armos satis habeant, in Exercitu, atti-
 pe se tn. in Dⁿⁱ Noie gladios q; tumelia Ca^a ab hoste
 missos, atq; ita accipe, ut omen victoria, quam sibi
 armos traditis portendat. Deinde p^orium acri-
 ter utrinq; committit, quo Cruciferi, quanquàm for-
 titer et strenuè pugnantes, hostium tn. multitu-
 dine victi fusi ac fugati. Ex illor; Exercitu caesa
 ferunt circiter Dvinqvaginta Millia, in² quos
 et ipse Mag^o Ulricq; et Comendator Magnq; et
 Marschalcq; et Hospitalium Sumq; Praefectq; et
 Sexcenti fratres Ordinis. Insuperunt huic Praelio
 Cives Gedanen; Mille ducenti, Duce Alberto Man-
 tel et Vexillifero Andrea Fectter, ex q;by Trecenti
 saltem domum redierunt. Nec minor Polonor;

et Lithuanorū strages fuit, q̄ numero Cruciferos insi-
 gniter superabant. Referunt siquē Scriptores, in Jagello-
 nis Exercitu fuisse Polonorū Sexaginta Millia, Lithua-
 norū Equum Triginta Millia, peditum duodecim
 Millia, Viginti Millia Germanorū peditum, et Qua-
 draginta Millia ex Tarturis, Ungaris et Bohemis.
 Itaq̄ cum totq̄ Exercitū Regis plusq̄m Centum Sexa-
 ginta Millibz Militum ḡstaret, vix illorū dimidi-
 am partem eo plis sup̄fuisse tradunt. Prælium nō
 adeo orientum fuit, ut eoz generis similia in oibz
 Historiis pauca oino legant. Et ita Cruciferos quan-
 tumvis Victi cassiq̄, ō multi tñ. occubuerunt. Pugna-
 tum ē die Divisionis Apostolorū, q̄ dies erat Mensis
 Julii q̄ntz decimz a. Nullus Quadringentesimo decimo.

Multum ad hanc Victoriam momenti Polonis attulit,
 p̄ditor q̄dam Vincentij Samotulij Palatinz Posnamien.
 Hic dignitate dejectz ad Cruciferos ḡfugerat, illisq̄ opam
 suam q̄ra Regem addixerat. Sed paulo ante plium cum
 Rege clam p̄fidum Inimicum in grāam reversz,
 Cruciferos in pugnam mixē intentos cum suis Militibz
 itergo adortz Victoriam jam inclinatham Cruciferis
 ex manibz excussit et Polonis p̄ p̄ditionem ḡciliavit.

Infausti illig plii Tannebergenē calamitatem p̄ces-
 serunt et in et secuta st omnia malis auspiciis deli-
 neata, ex q̄bz, quoz plurima st, unum nobis retu-
 lisse sufficiat. Cornendator Christburgensis, cujz no-
 men vetustas obliteravit, ex Illustri Germanorū San-
 gerviciorū familia ortz, in Conilio publico, cum po-
 stremum de bello Polonis inferendo deliberaret, ca-
 teris oibz ad bellum p̄pensis, solz pacem suadebat,

Especially quod hostis jam in Præ finibus hærebat. Oes
ejus Consilium molestè ferebant, Magister molestissime
ades, ut ejus Consilii auctorem ipsam timiditatem esse
diceret. Ille quod esset omni ferocis quam prudentis a-
nimus, adepol inquit, Dñe pacem tibi fratri, ea n. mihi
hoc tempore videtur ac rebus nostris Utilissima. Verum si
alibi Deus tibi, videbitur hoc spondeo, me non minus forti-
ter in acie moriturum, quam nunc fideliter paci assu-
lo, nec à te unquam in extremis recedam, uti me
meo genere dignum est. Eventus sincerum ejus ani-
mum demonstravit, nam in prima acie prope Magi-
strum fortissime dimicans cæsus est. Ceterum, ut ad
propositum revertamur, cum is Comendator, bello jam pu-
blici suffragio decreto, ex arce sua Christburgensi ar-
matum egrederetur, occurrit illi Canonicus in Choro
versari solitus, qui Comendatorem irridens, cuiquam inquit
discessurus arcem tenendam commendas. Respondit ille
irato adbilem animo, Tibi ingens orbisq; diabolis, qui tecum
habitabunt et qui bellum hoc fuaserunt. Ex eo tempore,
quo plium hoc pactum, et Comendator hic infectus est,
in Arce Christburgensi mali Demones ita rem omnem
confundere capunt, ut variis prestigis et diabolicis Mon-
stris Arcei Incola divexati, diutius ibi habitare desie-
rint. Nam quoties Cruciferi in arce vescebantur, vel in
prandio vel in Cena, sanguis cruentes in omnibus epulis
cernebat, cum in oppido, quod Arcei proximum est, givi-
varent, nihil tale accidebat. Quoties Servi stabulum
frequentabant, ut equos et cætera curarent, in cel-
lam interim vinariam vel in penam perduce-
bant, ibique crapula oppleti vel inebriati parum
bene

bene res sibi hereditas curabant, sic via ppam et
 retro agebant. Ipsi vero Comendatori, q̄ ei de quo
 diximus successerat, Gualtero de Franenberg longè de-
 teriq̄ qm̄ ceteris cesit. Semel n. in puteum, q̄ in
 Arce erat suspensq̄, et mox iterum in supremam a-
 ciem tecti, unde descendere, nisi delapsq̄, ÷ poterat
 collocatq̄, vix eod̄ opa, q̄ oī ope succurrebant, ser-
 vatq̄ ē. Tertium accessit Monstrum, quod inī canen-
 dum barba Comendatoris de improviso ardere cepit,
 eoz̄ incendio facies illi vehementer deformata ē,
 quod nec priq̄ desuit, quam ipse Arce excessisset.
 Et in poster̄ q̄ nully in ea Arce Comendator fuit, nul-
 la Arce custodia, sic ut juxta casi Comendatoris
 Vaticinium heritu diaboloz̄ hospitium haberet.
 Biennio post Faber qdam, eiq̄ Oppidi Civis, q̄ Romae
 pietatis Cāa pegrē abfuerat, Christburgum rediit,
 is audiens de lemuriq̄ eiq̄ arce, et quod eam oblāam
 plane ab hoībz̄ deserta ēet, sive quod rei fidem ex-
 piri vellet, sive quod Romanae pietatis insignibz̄, q̄
 secum attulerat, demones arceri posse putaret, ad ar-
 cem die quadam, circa meridiem ḡtendit, offendit
 in ponte publico stantem Othone[m] Sangervicium, ca-
 si Comendatoris fratrem, p̄erat a. hic Otho cum cete-
 ris in praelio Tannebergensi. Agnoscit hoīem Faber extē-
 plo, nam q̄ eiq̄ filio in Baptismate Otho fide iusserat.
 Et mox ḡgressq̄, gaudio metheculē inqt, Vivum te
 videre, rumor eq̄ erat te in acie caesum occubu-
 isse; Tum ille sive demon ēet, sive defuncti Spectru[m],
 veni mecum inqt, et ostendam tibi, quomodo hic
 vivat. Seq̄ p̄euntem Faber, in primo canaculo in-

vennunt multos hoies, q̄ talis, alea, cartis luderent, at
subinde diras interrim et impias exectraões evome-
rent. Procedunt ad secundum conclave quod eorū Cla-
moribz p̄sonabat, q̄ strenuè comessarent, et largiter
p̄potarent, seq̄ invicem poculis adhauriendum in-
vitarent. In tertio Conclavi Viri et Mulieres Adollescen-
tes ac Virgines Saltationibz, tripudiis, carminibz, Mu-
sicis instrumentis et deliciis amatorius opam dabant,
q̄spiciebantq̄ ibiq̄ Scortaoēs, Stupra et oīs generis libi-
dines p̄ oculis p̄posita. Ventum deinde in templū,
ubi Sacerdos unq̄ ad Aram stabat, chorales et ceteri
Sedilibz recumbentes dormire videbant. His re-
lictis ex Arce discedunt, et q̄tinuo foris auditq̄ ge-
mitq̄ et fletq̄ lugentium et lamentantium, tam
miserabili ejulatu, ut fabro videretq̄ nihil aliud
ibi quam cruciatq̄ infernales exerceri. Tum Com-
Pater Otho ad eum q̄versq̄, nunc inq̄t et novo Magro,
judica, q̄ videris et auderis, ea n. fuit Vita nra,
quam intq̄ vidisti, ea nunc ē ante auctoꝝ afflictio,
quam foris audisti. Et eo dicto spectūm evanuit. Fa-
ber religione motq̄ uti iussq̄ erat, Magro rem nar-
rat, ille in iram exardescens exclamat, fabrum
mentiri et ea q̄ fingere, ut inuēret notam ordini,
et q̄tinuo hoiem inforsam vicinam aq̄ refertam
p̄cipitare iussit. Verum̄ hac de re, quam paulo ^{aliter} alii
narrant, sentiat quod q̄sq̄ volēt, hodie certe arvis
illiq̄ rudera supsunt, nec ab hoibz habitatq̄, ac vul-
go creditq̄ lemures ibi noctu et inrdie q̄versari.

Pott Victoriam Tannebergensem, cum Polonic Ma-
rieburgum petituri viderentq̄, Henricq̄ Reusomes
Plave-

Flaventiū tum Comendator Svecensis, Mariabur-
 gum p̄sidio trium millium Selectorū Militum
 munivit, q̄q̄ etiam duadringentos Nautas, securi-
 by armatos, et ex Gedanens̄ Civitate submissos, adjun-
 xit. Poloni cum frustra Mariaburgum obsedis-
 sent q̄q̄, circiter menses, acceptis interim in de-
 ditionem plurimis oppidis et Arce, cum excur-
 sio Ungarorū in Polonia nuntiaret, domum rever-
 tunt. Durante ea obsidione, cum Poloni passim
 excursions facerent, et oīa depredarent, q̄cunq̄
 obvenissent, Cives Gedanens̄ et Vicini Nobiles ac Pa-
 gani suppellectilem p̄cipuam et res preciosiores
 majoris securitatis gr̄a in Neringam transtule-
 rant, Civium et Paganorū mediocri p̄sidio ibid̄
 q̄stituto. Animadversum hoc à oīnullis erat Po-
 lonis, q̄ collectis circiter septingentis viris cer-
 tissima p̄d̄e spe in Insulam traiecerunt. Verum
 Gedanenses idipsum veriti parati in armis exu-
 babant, et res suas egregiè defendebant, Latronibz
 illis ad unum oībz trucidatis. Itaq̄, quod Cromerz
 hic scribit, Gedanensem Civitatem Jagelloni tum se-
 dedisse, et ab eo p̄d̄is aliisq̄ redditibz donatam
 fuisse, mera est Nuga. Quid n. donaret ea q̄ Cruci-
 feri tum firmiter possidebant, Aut si tam cito
 rursz Gedanenses et alii ad Cruciferos redierunt,
 quomodo post aliquot annos Casimirus eos recepit,
 ut illos defectionis tam recentis oī meminisset.
 Eum v. qualis fuit isthac donatio et liberalitas?
 Dimidium (: inqt Cromerz:) oīum emolumentorū
 Mola farinaria donavit, donum certe quod me-

Fagmentum
 Cromeri de de-
 ditione Urbis
 Gedanens̄. Ja-
 gelloni facta
 et ab hoc isti
 donatis p̄d̄is
 aliisq̄ proga-
 tivis.

memoria dignum sit, donatum fore. Ee Gedanensibus
dimidium, cum Mariani totum obtinerent. Addit.
etiam agrum unius Milliarium spatii circa Urbem,
exceptis Ecclesiasticis et privatorum hominum propriis bo-
nis et pratis ad Artem pertinentibus, aliasque item cer-
tas Villas, et liberam in Mari piscationem per duo Mill-
liaria in parte orientali portus. Quae res per Deum
immortalem, e ne hoc Regis sui liberalitatem
judicari ab isthoc Historico gentis suae, an prudentibus
hominibus illud. Quia n. sunt agri unius Milliarium circa
Gedanum, quod tunc e ad Ecclesiasticos et privatos, vel
certe ad ipsos Cruciferos pertinuerint? vel quam
Possessionem Gedanensibus Rex tradidit? Nihil igitur do-
navit. At piscationem liberam in Mari per duo Mill-
liaria concessit. Bona verba Cromere, cum Regem suum
Possessorem Terrarum facere nequeas, piscatorem tan-
dem illum concessis. Unde v. unquam de piscandi
in Mari concessis e Jagello, quod alius gratuito vel
per donato concesseret? Nam etiam hodie Vicini Reges
Danici et Suedici, qui sibi solis, juxta eum mari-
timis Civitatibus, Maris Imperium vendicant, Regi
Polonorum e amplius in Mari concessunt, vel majoris
Imperium spatii, quam quod ipsemet ego in-
fidens, et in Mare pergitans, hac egritudine finium re-
gundorum actionem acquirere possit. Sed opinor rem
adeo stulte circumspexit, cum duo Millliaria pis-
cantibus concessit. Enim vero, cum fando accepisset, e
posse ultra piscantes per Maris aestum per gradi, ma-
luit duo Millliaria concessere, quam rem impossi-
bilem polliceri. Alioquin ista concessio, e nisi adversis
Darii-

Dania et Svecia littoribus, per Jagellonem eorum quoque ipse tum obtinebat Jure, arbitro Cromero, definita fuisset. Sed quod addit, in parte orientali portu, hic illud animadvertendum est, quod admodum parca Verbis attingit Historici, re ipsa per magnum habere momentum. Cum enim eo tempore, quo scribebat haec Cromery, vel circiter, disfidium esset Gedanensibus cum Monachis Olivensibus de ripa Vistula usque, et de maris littoribus, et Monachi sibi latius occidentale totum arrogare vellent, et piscationem tantum causa, de eorum re naufragata Ergo, quod utique nullo Jure facere poterant, quoniam ex Privilegio Casimiro no totum Id maritimum et omnium Prae littoribus administratio Gedanensibus concessum fuisset, ibi tum homo admodum ingeniosus haec verba fabulae suae annexit, Orientali parte portus, quasi jam hoc suo. Deo occidentalem Contribulibus suis Monachis adjudicasset; Ita mirum Historio Historionem in fabula solet adjuvare. Mirum mihi vero id videri solet, quod Gedanenses ante integrum ab eo tempore Saeculum Id habuerint Navis expediendi et hostes in toto Mari Baltico persequendi, de a. piscationem intra duo Milliaria accipere potuerint, nisi Jagello nunc demum vel potius Cromery piscandi Jure illos donasset. Nam quod de Jure Patronatus et Scholae et Campana eorum subjicit, quoniam eorum sicut fabulae dicitur, est in ipso Gedanenses tacite vult restringere, quod minus juxta Casimiri Privilegium omnium Templorum habeant patrocinium et liberam administrationem, quoniam ille hujusmodi cavillationibus suis fraudem ita facile

perfringet, d. qd mirum e, cum voluisset eo tempore Gedanen-
nensium res et facultates oes Jagelloni acceptas re-
ferre, cum jam dudum antea scripserit, Polonos Ge-
danum ex spoliis Danicis extruxisse, eo scilicet tempore,
cum neq; Gedanum neq; Rex Polonus ullq; in rerum na-
tura fuerat. Ita Religiosi isti nobis simplicibus et
impitis oia perorare conantur, q; nulli unquam nisi ca-
ecis et surdy credidisset.

Ejus generis e, quod de Arte Gedanenae adfert, q; ne-
q; a Polonis adversi pateret pacto de ditione, cum pri-
mum Mariaburgo Rex potitus e, facienda se libera-
vit. Et alia plura q; prudens lector facile cognoscet,
ex qua scriptoris affectione pleraq; perficiantur, q; ser-
tim si animadvertat, quomodo ille sibi ipsi in hac nar-
ratione sua gestet. Paulo n. postquam superiora narrasset, d.
cessabat interim, ait, Henricus Plavenis, q; jam Magister Cru-
ciferorum factus erat, d. undiq; q; trahebat Exercitum,
acceptis mutuo in stipendium centum millibus Floren-
norum a Civitate Gedanenae, q; jam rursus infidem Cruciferorum
inclinaverat. Et iterum verso folio saltem, quatenus prior
oblitus subjicit: Cum in spem Thoruniae Gedanenae per dedi-
tionem recipiendi Magister venisset, soluta obsidione ar-
cis Radzin ad recipiendas eas Urbes profectus e: Et mox,
Thorunenae et Gedanenae porro Cives, adventante Magistro
cum Exercitu, miserunt ad Regem, ut sibi celeriter o-
peram ferret, quod ipsi per se oppida sua defendere non
possent. Inclinarant scilicet Gedanenae rursus infidem
Cruciferorum, centum millia florenorum suppeditaverant,
et nunc demum Magister in spem Gedani per deditio-
nem recipiendi venit: Quomodo per Deum isthaec

fibi gstant, vel qua fide narrant. An v. Thoruni-
 um et Gedanum uno saltem in se passu distant,
 ut eo tempore quo Pra. armis undique plena e-
 rat, Thorunenses et Gedanenses simul et semel
 & auxiliis ad Regem miserint, vel Magr utramq;
 Urbem simul et semel cum Exercitu adire potu-
 erit. At ego qd d' ita fatuos fuisse Gedanens' exi-
 stimaverim, ut hosti Centum Millia florenod mu-
 tuo darent, qbz numis, ut tum erant tempora, po-
 tiq; oppidum suum defendissent, quam p'fusa pe-
 cunia p'pria, alienum Regis auxilium imploras-
 sent. Sed qd in his moramur, qua fronte Ego Crome-
 re Gedanenses Regis auxilium implorarunt, a quo
 tam leuiter ut tu vis defecerant, in Cruciferor' fid'
 redierant, Regis hostibz ad oppugnandum Regem
 pecunias subministraverant. Scitum me hercule
 dictum e, et ab hoc loco d' alienum: Oportet me-
 morem ee mendacem.

Ulrici Magr, quem in p'lio Tannenbergenti ceci-
 disse comemoravimus, cum triennium p'fisset a.
 Jagellonis 25. circa quod temp' et in Sigismundq;
 Germanis impare capit, Successorem habuit Hen-
 ricu Reuff Comitem Plavensem, Magrum numero
 Quartum et vicesimum, sua ip'iq; electione satis
 Ambitiosè designatum, quod hoc accidit modo.
 Convenerant Marienburgi fratres oes ad eligendum
 Magrum novum ex primaria Nobilitate, tres tan-
 tum superant, Henricu Plaveniq; de quo loquimur,
 Comendator Suetensis, et eiq; Patruelis eiq; nois
 Comendator Gedanens', et Michael a Sternberg

1410.
 XXIV,
 Magr
 Gulis.

2

Profectq; in Neumark, q; aqve oēs Magisterū di-
gnitatem clam̄ ambiebant. Cateri fratres senten-
tiam primum rogati, cum animadvertent, nemi-
nem ex inferiori Ordine, reb; ita p̄turbatis, hoc o-
nq; restauranda Reipublica subire aut posse aut
velle, communib; suffragiis arbitrium totiq; electi-
onis trib; illis q; vos memoravim; committunt, ut il-
le Magrū Principatum obtineret, quem illi tres int̄ sese
designāssent. Ex his trib; Michāel et Henric; alter, Geda-
nen Comendator, partim q;od nim; ambiciosi videri
vellent, partim ut se motō tertio competitore p̄prior eorū
cuiq; spes eēt adipiscenda dignitatis, sua etm̄ suffragia,
atq; adē rem totam Henrico Seniori committunt, ea Con-
ditione, quemcunq; ille designāssent, eum Magrū Ma-
gnū habitum iri, nemine gradicente. Existimabant
utiq; hi duo, Henricum etm̄ opinionis publicae rāe ha-
bitā, ne ambitionis argueret se ipsum minime noīatur,
ita necessario ex ipsis alterutrum iri designatum. Il-
le vero competitor q̄silis p̄spectis, vel q;od sua quam ali-
orū cupiditati indulgere mallet, ipsos p̄prio jugularit
gladio. Condicto n. die in Templo publico, fratrib; uni-
versis p̄ntib; solemnib; ritē pactis, affans altari oēs fra-
tres q̄versq;, nunq; / ingt. / Vos oēs p̄tatem plenissimam
michi uni dedistis eligendi Magri Magni, sic ut eum
quem ego Reipublica p̄ ceteris indicāssem idoneum
Principem Vrum nemine gradicente p̄tis habituri.
Cum annuisset oēs, tum ille, Lucicun; Ergo Stulam
Magisterii insigne circumdedit, is designatq; et electq;
esto! Cum iterū annuisset, ipse Stulam humeris suis
circumdans clarā voce subiicit: Et Ego Henric; Rex
Comes

Comes Plavenfis ex pte universalis Vri gsenfy, me-
 met ipsum, quem p ceteris hanc ad rem idoneum ju-
 dico, Magnum Magrum Ordinis Teutonici Mariani
 domq Hospitalis in Hierusalem, eligo ac designo, et
 Vos, ut Juramentum fidelitatis mihi Dno vro prestetis
 jubeo. Obstupe facti Fratres, alter alter intuebant, pri-
 mo rem novam oritari, deinde Consensu omni electi-
 onem uni comissam memoria repetentes, accedunt
 ad altare singuli et in Verba Magri more majoru ju-
 rant. Hoc mox modo Henricy Plaveniq Principatum
 invasit, quem cum o administraret ex fratrum Sen-
 tentia, triennio post dignitate privatq, et in Carcere
 Arcis Lochstetenfis, quoad vixit, detentq e, exuvias
 epy post obitum Mariaeburgi humatis.

Hoc Magro Impante Gedani perat Consulatu vir 1411.

o ming prudens quam fortis et animosq Conrady Letz-
 kow, Is ab ineunte etate in Cruciferor famulatu
 educatq, ita plerisy, graty erat, ut illos auxiliis, et
 luculentum Gedani qtraheret Matrimonium, et in
 Scabinor Ordinem a. 1393. et mox biennio post in Se-
 natum adlegeret. Hunc n. Cruciferi, q jam dudum
 incipant Civitum fortunis invidere, et illar po-
 tentiam metuere, fore sibi putabant Morigerum
 et idoneum, p quem oia Senatq Conilia ipis pate-
 fierent, verum ille majorem fidei sua, quam a-
 liens grae rationem ducere, nihil aliud agere,
 quam quod Republicae raes expeterent, nihil ali-
 ud nec oribus nec precibz evulgare, nisi quod cum
 Civitibz comodo fieret, in ceteris ejusq Jura et li-
 bertates acerrime pugnare, sic ut p graa, quam

Conrady Letz-
 kau pte Con-
 sul Gedani.

Cruciferi à se illum virtutum expectaverant, odi-
um illorū acerrimum incurreret. Ivo ille parum
comotus, de fide constantiaq; sua in Reipublica Causis
agendis tuendisq; nihil remittebat. Consueverat Iure
suō Civitas trientem Succini, quodcumq; in littorib;
P^{ro} captum ibid; elaborari solitum erat, sibi re-
tinere. Hanc Pr^orogativam alter Henricus Plavenig,
Comendator Gedanen, Mag^{is} Magni Patruelis, Civi-
tati vehementer invidabat, eiq; magis interverte-
re nitebat, quod auctoritate patruelis id se citra
laborem q̄fecturum existimabat, fecisset etm, ni-
si Pr^o Consul Conradus eiq; conatus apud Mag^{is} fortiter
repressisset. Meminerat quōq; Comendator, quā
Contentione et magnanimitate jam antea in Pr^o Con-
sul^{is} Dy publicum defendisset, cum Cruciferi Civita-
tem tūm quasi Suburbanam, quam Jungestatt vo-
cabant, in primaria Civitatis invidiam et detrimē-
tum ita attollere, et p̄pagare conarent, ut peculi-
arem ibi Senatū, peculiaria Iudicia, domum etm
Anglicanam, omnis generis Comercii aptissimam, q̄-
stituerent. Cui rei ita graviter et q̄stanter se Cives
opposuerant, auctore Conrado, ut is aperte diceret,
majorem ēē Cruciferorū p̄fidiam, nisi Cives suis pu-
blice q̄signatis et Major^{is} Sigillis communitis starent,
quam cuiusvis tenuioris fortuna Mercatoris, q̄ sub ho-
noris etm̄ jactura Sigillo suo quantumvis privato
p̄be stare cogeret, quinimō, q̄ fidem juratam et
Civ^{is} tantum violarent, ne illis q̄q; ipsis fide ēē ser-
vandam. Et Conradus hoc modo Civit^{is} Dy salvum
et illibatum q̄servavit. Hoc eod; Authore Civitas
Gera-

es Civitatis in
Succinum.

87

Geranon, Machinam illam versatilem ppe flu-
vium, quâ merces è Navibz attrahunt, et multam
diminutionem gra eund Plaveniurum Comendato-
rem, q eam ordini p fas et nefas vendicare vole-
bat, retinuit, et quod a. superiori Machina lignea
incendio q flagrasset, quantumvis ibia Comendato-
ri rumpent, denus domum et turrim, q supra
Machinam è lapidibz qstruxit. Multa st. alia, qbz
fortiter et fidelr q dure Civitatis publico gestis, Con-
radq Cruciferor indignacem, imprimis a. Plavenii
Comendatoris odium inexpiabile sibi qciliavit. Nihil
a. interim omittebat, quod in graam Ordinis et Rei-
publice utilitatem honestè facere posset, cujs rei
Specimen luculentissimum, cum Capitis etm sibi
piculo, post Cladem Tanneburgensem edidit. Cum
n. Magr Plaveniq recens Electq nec Ordinem nec vi-
am ullam videret, quâ subsidium aliquod ex Germa-
nia accersere posset, cum oes Via passim à Polonis
obtiderent, obtestante et rogante Magro, Conrado,
sumpta veste Mendicantis, hostium custodias fefel-
lit, et impune elapsq, Manum Militum non qtemnen-
dam, auctoritate et Noie Magri à Germania Prin-
cipibz comparavit. Livibz Copis in Pr. deinde ad-
ventantibz, tanti certè res momenti fuit apud Po-
lonia Regem, ut is pacem cum Cruciferis post mo-
dum iniqs etm qditionibz iniret, et oia, q ab illis
cepat, restitueret. Dvò factò è leviozem se graam
Conradq à Cruciferis initur sperabat, quam jam
prius antea, cum in Dania illos Caa captq, et mul-
tò tempore in Carcere aservatq fuisset, verum ma-

39 erat Comendatoris Gedanenſis odium, quam ut
quodpiam, quantumvis illustri beneficio, placari
vel aboleri posset. Erat inter Senatores Gedanenſes re-
cens lectus Benedictus Pfennig, homo fluxa fidei et
lucis sui, ventosaeque Divitiarum gradus, quam honestatis a-
mantior. Is Clanculum quibusdam publicis ad Comenda-
torem, cuius intimam utebatur familiaritate, effere-
bat; Consilioque quodvis Auctores, et ut quicquid alieniori
esset in ordinem animo indicabat. Divitiis manifestis In-
diciis Comptis, ceteri Senatores perditorem in Curia
arreptum ex fenestra deturbant, sic ut contractis
et luxatis Brachiis et tibus vix vite periculum e-
vaderet, ac deinceps Senatu motu publice per infamiam
haberetur, adeo ut ne nomen quicquid perditoris in pu-
blicos Regium Catalogos postea relatum sit. Et,
yerrime ferebat hanc rem Comendator, ac in dies
magis magisque occasionem querebat tot injurias a
Conrado acceptas egregio aliquo facinore ulciscen-
di. Ceterum cum ea simultates et inimicitiae inter
Comendatorem et Senatum, et Praesertim Prae-
sules, in magis aliquod malum tandem erupturum pu-
tarent, quod Lives Regium injurias minimam negle-
cturi videbant, Magister Plavenis partes suas in-
posuit, Senatum ad amicitiam hortatus, et patrialem
accruentibus etiam verbis officii admonens, quamquam is
simularet magis quam revera Amicum animam
ostenderet, effecit tamen. ut in templo stipulata ma-
nu et solenni promissione inposita pax et amicitia
utrinque sancte promitteretur. Ad quam magis et arctius
quod glutinandam Comendator Conradum Letzium,
Arnol-

88

Arnoldum Hecht, Tidemannum Huxer, Praeconsu-
les, et Bartholomeum Gross Conradi generum Se-
natorem, eò ipso die, q̄ Ramis Palmas dicitur ē, ad so-
lenne prandium in Arcem invitati, fide publicā da-
tā, nulliḡ id fraude vel piculo futurū. Illi Comen-
datoris ingenium ex suo metientes, verbis egypti-
habent, neqd̄ ampliḡ ipsi simultatum alere viderent,
et ad arcem q̄ tendunt, ubi q̄ p̄cul ab arce
absent, obvium habent Morionem Comendato-
ris, q̄ q̄spectis illis, ore in risum distorto, inq̄t: Si
fueritis, q̄ in prandium vobis coctum ē, haud opi-
nor cum illis comesturi essetis. Tidemannus Uny ex
Praeconsulibz, sive Morionis praesagiō motz, sive for-
tuna sua servatq̄, malē mecum inq̄t res se habet,
ceteris Caam q̄rentibz, dixit, se clavem domi in ar-
ca, q̄vā pecunias custodiret, reliquisse, metuere, ne
interim dum absset, | Viduz n. erat: | Servi furtum
facerent, et res oēs expilarent, itur̄ se et ubi domi
rectē p̄spexisset, q̄tinuō se illos subsequitur. Ita ille do-
mum se recepit, nec postea rediit. Arnoldy ipse mox
etm̄ Conradum, q̄ placet, inq̄t, Morionis dictum. Il-
le q̄ra, Stulti suo more stulta loquunt, nos fide pu-
blicā et sacrosanctā Sponsione Securitatē inī po-
sitā huc venimq̄, absit ut ullam p̄fidiam nunc me-
tuamq̄. Ita p̄gressi in ipso pontis transitu à quatuor
ordinis fratribz familiariter ac honorificē excepti
in Arcem deducunt. Porta claudit et pont Sublitius
fursum attrahit. Id mirum primò videri Hospitibz,
mox excipit id Morio, q̄ et ipse cum illis in Arcem
erat reversq̄, haec tres | ait: | aves captae s̄t, Senor

iste nimis erat cautus, infidias evasit, Tandem hospites ad
Comendatorem et ceteros, qui illi assistebant, deducti,
contumeliosius probris et conviciis ita excipiunt, ut subin-
de Comendator illis mortem et caedem minitaretur.
Increpabat eos quasi proditores et perfidos, commemora-
bat sigillatim, quod illorum quisque in sui odium et invidiam
publice vel private dixisset, consuleret, ac perpetrasset,
et nunc demum occasionem sibi datam jactita-
bat de istis injuriis ulciscendi. Conradus et ceteri
quancumque multa dicerent, quae ad defendendam exi-
stimationem suam, et probandum ea quae ipsi pro Republi-
ca gessissent, perfidiam contra illis ultro expraerent,
quae hasce in infidias gratia fidei datam pellegerent, tamen
clamoribus et strepitu inspellantium audiri vix
potuerunt. Ceterum ea Comendatoris erat insania,
ut cum Conradus diceret, eam rem, de qua discepta-
bat, iure a se pactam, mox exclamaret sceleratissi-
mi omnium, Ego sum deus tuum, quod te sequi oportet.
Conradus ubi animadvertit in manifesto vitio
se periculo constitutum, nec ullum honestis excusationibus
locum superesse, conversus ad Arnoldum, amice inquit, bo-
nus gladius, si quem nunc haberem, mille florenis
pretaret, Comendator, Vocatus Carnifex Elbingensis,
qui Consul tamen jam pridem eam ad rem accessurus fue-
rat, mandat ut tres istos obtruncet. Ille negat sui
esse moris quempiam indicta causa, nulla Judiciali co-
gnitione praecedente, et ne dum sententiam condemnatum
infringere. Ubi Carnifex caedem recusavit,
captivi in tenebrosam carcerem conjiciuntur usque post
horam noctis tertiam, tum demum Conradus edu-
cit

84

cit, manibus ligatis et stimulo in os imposito. Ubi Com-
mendator et ceteri Conviva ebrietate et insaniam
accensi, ipso Carnifice crudeliores, Conradum decem
Vulneribus passim in Corpore inflictis, tamquam dissecto gut-
ture trucidant. Eadem crudelitate Arnoldus, sex decem
Vulneribus, et Bartholomaeus Senator Septendecim ictibus
conficiuntur. Peracta est haec Carnificina eadem nocte, quae pro-
cessit diem Sextum Mensis Aprilis, feriam scilicet. Secun-
dam in Divice passionis hebdomada. Cives interim
existimabant Conradum et Socios saltem captivos ha-
beri, et facile posse liberari, si Magister Magnus ea de
re impelleret. Mittuntur Nuntii publici, qui de capti-
vitate Praetorsulum et Senatoris inquirerent. Sena-
toris Uxor Anna Conradi filia singulis diebus submit-
tebat in arcem quod Captivos Usu Vinorum, edulia, et confecta,
quae Commendatoris famuli interim acceptabant, gra-
si captivis subministrarent. Hoc modo cades in Sex-
tum usque diem, quae pridie Paschaliurn erat, occultata
fuit. Tandem cum Magister Magnus patrueli per Literas serio
mandasset, ut captivos ex arce dimitteret, ille ca-
davera caesos extra portam arvis palam projici ju-
bet. Divi tum Civium dolor, quae Cognatorum luctus, quae denique
bonorum Virorum indignatio fuerit, non difficile est quae libet, quae
Tyrannum oderit, potest estimare. In praesenti quod nihil
aliud erat solatium, quam ut poenam tanti facinoris
ab aequitate Magistri aliquam expectarent, id frustra
sperabat. Sic enim opinor, infatis erat, ut tot et tan-
tis facinoribus crudelissimis oppletis Mariani, tandem
feliciter se de sua ipsorum culpa penitus deturbarent.
Cadavera infecta a Civibus sublata, et publico omnium

luctu in Summum Templum deducta et ibid humata
st ad Capellam Diva Hedvigis in Sinistro latere Alta-
ris maximi. Praeconsules ambo in id Sepulchrum
illati, marmore imposito, cum hac inscriptione
q̄ hodie etn̄ legit. Hic jacent Honorabiles Viri
Conradus Letzkow et Arnoldus Heket Praeconsules
Civitis Dantza, q̄ obierunt feria Secunda post
Festum Palmar̄ a. d. n̄i 1411. Orate p̄ eis.

1412.

a. d. insequenti Cruciferi novam Subditis Exactionē
imposuerunt, ut de oibz bonis ac mercibz, tam intra
quam extra Prussiae habitis ac possessis, in singulas
marcas quq̄ Solidi exigere, et eā Pecuniā Arce à
Polonis obtenta redimerent. Consensum ē ab oibz tā
Noblitz quā Civibz in eam plane enormem Exactionem,
solis Gedanensibz exceptis, q̄ ō q̄ recusabant, quo mi-
nq̄ de bonis ac rebz intra Prussiae existentibz exactio fie-
ret, de Navibz a. et mercibz alibi comorantibz nega-
bant, cum quod incerta illar̄ eēt p̄ Navigāōis et ne-
gotiāōis discrimen possessis, tum quod eo pacto ipi
q̄ ceteris vehementiq̄ gravabant. Comendator Pla-
veniy p̄fidia jam antea asse, Praeconsules duos,
totidz Senatores, cum duodecim Civibz, q̄ bona fide
in Arce venerant, ob rāōes eoz Exactionis cum eo
tractandas, comprehendit, et in Carcerem j̄icit.
Ubi res p̄ Urbem increbuit, Cives sup̄ioris anni exem-
plum veriti, arceptis armis, et balistis ad Arce
p̄ductis, oppugnāōem adoriunt, et adeo fortiter ac stre-
nuē rem gerunt, ut Comendator vix p̄ precibz obtinuerit,
quo tantisp̄ ab oppugnāōe cessaret, donec captivi emitte-
rent, Civibz liberatis, placuit hujz rei Cā cum Magro
ipso

ipso tractationem suscipe. Delinunt ex Senatu Pri-
 mores et Spectatiores, et cum Octodecim Civibus
 Marienburgum fide publica mittunt. Magr eã-
 dem viã quã Patruelis eã rem aggressus Legatos o-
 mnes in Carcerem gicit, neq; prius deinde dimisit,
 quam Gedanenses o solum Exactionem illam, eã quã i-
 pse volebat modõ gsentire cogere, verum in super
 etm Octodecim Millia Marcarũ Multa noie, obstr-
 cem oppugnatam exolverant.

Plavenium hunc Magrum, quem pp Tyrannidem Offi- 1413.
 cio notum in Carcere gtabuisse scribunt, postquam XXV.
 triennio pfuisset, subreptus e in ordine Vicesing dunt- Magr
 ty Michael a Sternberg, Vulgo Culina Magister dictus, Grilis.
 q etm in Electione pxima Competitor fuerat: nam
 alteriq Plaveni pp crudelitatem adversq Gedanensib
 exercitam, nulla habita fuit ras: / a. Jagellorus Vi-
 cesimo Octavo, Sigismundi Impatoris Tertio, Vir acer
 animi, magnitudine et corporis forma et habitu p
 ceteris gspicug. Hoc Impante publicẽ gstitutum e, ne
 deinceps Magr cum solis fratribz suis, p libitu quod
 vellent, sancirent, Leges gderent, Exactiones aut o-
 peras publicas imponerent, d. ut in gravioribz Negotiis Terrarũ Pre
 Consilium
 Magro a Consiliis eent dus fratres primores, decem
 Viri Nbles, ex Civitatibz singulis, Gedano, Elbinga, To-
 runio, et Culma, Senatores bini, sine quod gsilio nihil
 statuere fas eet. Hoc deinde appellatum e gsilium
 Pre publicum, Der Raft von Land und Städt.
 videbat id primum ad sanandam Rempub: et cohi-
 bendam nimiam Cruciferorũ ferociam m̃xope
 ptinere, ceterum, quanyã illi frenum dicitig o

ferrent, hæc tñ. ipsa q̄ silii publici forma fundamen-
tum postea fuit publica libertatis asserenda. Eod̄ a.
Gedani Præconsul erat Gerardus senn Dns W. Bultow, ple-
bi admodum odiosus, eo quod Comendatoris Gedanen̄ et
p̄cipue Magni Magni gr̄a nimium subnixus p̄petu-
um Consulatatum quasi dictaturam solyfermè gereret,
gr̄a Dy et morem Civit̄is. Ille quò majori se odio ple-
bejis Civibz eē sciret, eò majori eos potentia preme-
bat. Accidit ut Uxor̄is ejz frater Guntherus Tilman Par-
rochiam in Eccl̄a Beata Maria q̄sequeret, Plebs a-
zebat, p̄ Simoniam id̄ q̄fectum eē. Erat is discipu-
lus Hieronymi Pragensis, q̄ biennio post cum Joanne
Huff in q̄cilio q̄stantiensi, vel potiq̄ in S. tana
Conciliabulo exustus fuit. Ezz dogmata, cum d̄ indo-
ctus eēt, in Civitate passim disseminabat, eò q̄d suc-
cessu, ut d̄ solum p̄i lites qm̄ plurimi partes ejz se-
ctarent, d. etm̄ Sacerdotes et Monachi literatiores
doctrinam ejz foverent et amplexarent. Soli Domini-
cani Monachi, quos nigros vocant, genz famelicum
et indoctum, quod mendicando et rugando victum
q̄ritat, sese opponebant, et in Guntherum et asseclos
plebem et facem hoim̄ q̄citabant. Plebs d̄ tam amo-
re vel zelo Religionis, quam odio Præconsulis, cui il-
le Affinis erat, Parochum et eos q̄ ejz partes foverent,
acriter infestare cepit. Præconsul vicisim Magni
et Comendatoris Gedanen̄, q̄ tum erat Rudolphus senn
Eilenstein, et Plavenio, vitanda publica invidia Caa,
post mortem patruelis, et Magisterii repulsam, in
Patriam reverso successerat, auctoritate et ope se fusi-
tutabat. Multa utrinq̄ p̄peram̄ acta, Verbis et
Contu-

Contumelios ultra citroq; plurimis disceptatum, d. ad vim odium perveniebat. Monachis saltem auctoritate Comendatoris interdicebat, ne suo libitu in Civium domos, quod tum augenda partium Ca^a facere consueverant, irrumpent, mendicantium d. impantium more, Eleemosynas etiam ab invitis corradentes, vel potius extorquentes. Non diu post novus Comendator in morbum subitum incidens vitam cum morte commutavit, quem paucis diebus post Parochus Guntherus subsequutus e, Stolidam plebs tribuebat tam inopinum factum Monachorum Sanctitati, quasi precibus ardentioribus hostes suos, et quos Hæreticos e medio sustulissent. Alii q; oculatiores erant, artes Veneficii suspectas habebant, quod adeo e novum vel abominandum e Cucullatis, ut etiam Imperatori in Hostia Sacra Venenum ab ipsis exhibitum fuisse legamus.

a. supra 1414. facta e demolitio domus Episcopalis in Monte, q; Suburbium Gedanen^s a Septentrionali latere inspicit, dudum edificata, quam ob rem postea graves extiterunt controversie inter Episcopum Vladislavien^s et Cives Gedanen^s. Rei gesta hic fuit Ordo. Cum Rex Polonia pp novas, quas p̄tendebat, injurias, et quod Cruciferi q̄ditionibus et pactis antea q̄ventis obligatis facere ferebant, denuo bellum Ordini illaturo diceret, Joannes Kropidto dictus Episcopus Vladislavien^s studio vindicandi suas etiam injurias a Cruciferis sibi illatas, et ipse bellum illis publice et lris ferialibus die Maria Magdalena, q; aliogre Episcopis Sacer habet, indixit. Cruciferi quancumq; ejus purpurati minas e magnope p̄timesterent, easq; q; modo iracundie

Demolitio domus Episcopalis in Monte.

magis quam Vitium estimarent, tñ. quod animadver-
terent Domum Eppalem in Monte Civitti Vicino lapidi-
by constructam, cum Templo et Vicinis hortis, si eo lo-
ci bellum ingrueret, facile in formam artis comuni-
ri posse, unde è solum Oppidani Gedanenses tormen-
torum incommodis vehementer affligi, d. etiam occupatis in-
de Viis comeatq; ad Urbem et Arcem includi pos-
sent, melius visum è, Domum eam penitus demoli-
ri, quam hostibus aliquando receptaculum relinqui.
Condita fuerat ea domus à Sibiluto Vladislavienſi Epſco
in dorso Montis quem Eppalem vocamq; uno vix à
Sub Urbe balista jactu, et respiciunt hodie fundamen-
torum Vestigia, satis quæ exigua. Certè duos saltem Man-
fos ad Usum ejus domus Eppos destinatos habuisse, tris
perditum è. Alioquin aliquot ejus Montis jugera, per e-
ruenda in Civittis Usum argilla Civibus publicè lo-
cata fuere. Caterum quoniam è nulli ex ordine Ec-
clesiastico Canonico Vladislavienſium factum Epſci
sui minimè præbarent, et trās feciales paulò post revo-
~~carent~~, quati sine consensu eorū, ad quos pertineret, editas
revocarent, tñ. quod id ex composito concinari existi-
maret, præsertim quod jam Epſcopus in Villa Subcovia Mi-
lites armatos traheret, quibus Cruciferorum Villas et Co-
lonos infestabat, Magister itaq; Michael, his certò com-
ptis, sub initium mensis Augusti Gedanensibus mandat,
ut domum eam ex qua damnum toti Civitti imine-
ret, quantum possent diruerent ac solo æquarent. Ge-
danenses impigre mandatum executi, quod alioquin do-
mum eam verticibus impositam agrè ferrent, sic ut
Astris Prefectus auctoritatis ergò primum lapidem ver-
feret,

teret, eod. Mense domum subruunt et complanant, li-
 gnis et lapidibz, ceteraq; materia ad refectionem tur-
 ris Suburbana, q; postea Eppi inde nomen obtinuit, ab-
 ductis. Hac de Caa Gedanen ab Eppo in Dy extra forum
 competens evocati, in Concilio Constantiensi et Basilien-
 si Judicibz delegatis, inde varie distracti et afflicti,
 mox Judicium Sententis absoluti, et Caa p appella-
 tionem ad Summum Pontificem maligne ptracta,
 iter Eppi artibz in Multam sex Millium marcar
 et expensas damnati, insup ad Executionem Dcti Ex-
 comunicaois telo p cussi: Verum tn. nihilo magis
 interim a se passu st exigi, d. p multos annos et ipsu
 Eppum suspensum tenere, donec tand; pace int; Re-
 gem Vladislauum Juniorem et Rusdorffium Magrum
 inita, melioribz q; ditionibz haeretm res transacta e.

a. eod. 1414. Livoniarn gubernavit q; Magro
 Provinciali Theodory Turcke.

Sequenti a. nova Gedani turba excitata st in Fran-
 ciscanos Monachos hat occasione. Andreas Pfeffen-
 dorff Parochy ad eadem Divi Joannis Thorunen, The-
 ologia Doctor, Joannis Husi discipuly, Mundanis Domi-
 nicanis Gedanum venit, ubi q; Concio in Monachos
 vitia, fraudes et imposturas, et psertim Missar Nun-
 dinases et Mendicantium avaritiam vehement; et a-
 cerbe invectq; cum multos alios Cives, tum Comenda-
 torem Gedanen ad stipulatores Concionum suar na-
 ctq; erat. Variè res disceptata fuit, cum verbis tum
 Convitiis. Tand; ubi Monachi Caa sua defendenda
 sufficerent, a Provinciali suo, quas vocant lras im-
 petrant, q; Andreas Romam evocabat, ad reddenda

1415.

doctrina sua rorem. Quam ob rem exacerbatq Com-
mendator Monachis. Sacros^{us} Usum penitus interdicit,
Eliemosynas illis dare prohibet, oēs Conventiones cum Li-
vibz in^{ter}minat, capitis pena q seors^{us} fecisset pposita
Per multi vero Lites, q jam dudum Ordinis avaritiam
ptasi, hanc etm^o Monachis injuriam fieri indignispi-
me ferebant, clanculum primo Suppetias ferre, a-
limenta noctu subministrare, mox palam etm^o in
hoium catibz eor^{um} partes tueri, et patrocinium age-
re ceperunt, Res ad tumultum spectabat, in^{ter}ventu
tn. Magri Magni sedata e. Andreas ipse paulo post
cum Gedano Thorunium reverti vellet, in ipso itinere
absq^{ue} Veneni suspicione in fata qcessit. Secun-
dum hos superioribz ^{annis} semel atq^{ue} iter^{um} cum Franciscanis
habitos tumultu, a. demum sexto decimo supra Mil-
lesimum Quadringentesimum, Monachos illos et
plebis odium adversq Gerardum Praconsulem a-
pertiq^{ue} erupit, cum haud mediocri Vitae et Capitis
illiq^{ue} ac alior^{um} piculo. Culpa illi mixe datur, quod plq^{ue}
nimis Marianis avarè admodum impitantibz a-
dularet, quod Monetam (. erat n. rei monetaria
Praefectq^{ue} cum Luca Metelfelds:) sui privati lucri
causa, corrupet ac deteriores eaderet, quodq^{ue} Civi-
um et Senatq^{ue} Consilia clam aperet ac pderet, Consti-
tuti erant Sicarii, q ipsum die feriato Corporis Christi,
cum à Pontificiis Idolum panaceum circumfert^{ur}
in ipsa Processione quam vocant Crucidarent. Ille
insidiis exploratis corrodum elabit, nec domum
qfugit, d. interim in Parochia se abscondit, deinde in
Artem se pripit: Sicarii ubi sub ductum illum ani-

1616.

madvertunt, mox domum eiq̃ q̃ volant, fores efrin-
 gunt, cogunt Uxorem, et oēs listas, Arcas, cameras a-
 piunt, nisi fractas et ruptas malit, oibz illum an-
 gulis p̃grunt, si invenissent, dubio p̃cul hoīem di-
 scēpturi, ubi õ inveniunt in eiq̃ Suppellectilem do-
 mesticam involant, oia tum discissa, rupta, fracta
 relinquunt. Tumultuatum deinde vehementi a p̃-
 miscua Multitudine adversq̃ Senatum, sic ut Pa-
 trum primores partim latitarent, partim ad Ma-
 gistrum ex Urbe p̃fugerent, seritum nihilomi-
 ng̃ in õ nullor̃ domq̃, ea expilata, res et Suppellex
 direpta, à cadibz saltem fuit temptatum. Mag̃r Mi-
 chael re compta Gedanum advolat et tumultu-
 antes verbis primum compescere conat̃. Sed tantq̃
 fuit ferientis populi furor, ut ipso p̃ntē Praetori-
 um armatā manū occupaverint, et Civitatis por-
 tas occluserint, et ille se tumultuantibz ampliq̃
 credere õ ausq̃ fuerit, d. re infecta discesserit. Ubi
 furor defervuit, Praeconsules et Senatores q̃ reman-
 serant, animos plebis p̃ se jam languidos demulcere,
 ad Concordiam hortari, et paulatim ad officium redu-
 cere capunt. Mox legatos mittunt ad Mag̃rum, tam
 ex ordine Senatorio quam ex plebe, purgandi sui Cā,
 et rem, ne qd̃ atrocis inde oriret, q̃buscunq̃ rāoibz cō-
 ponendi. Mag̃r tum Conventum agebat Messa, Geda-
 nensium Inr̃nunciis, q̃ sub fide publica advenerant,
 in q̃spectum admisis, p̃ntibz etm̃ Gerardo von der
 Brūn et Luca Mekelfeldo, et aliis q̃ p̃fugerant,
 Mag̃r ad Terrar̃ Statq̃ gravi admodum orāōe Geda-
 nenses accusare cepit, quod ipso p̃ntē tumultum

et Seditionem excitassent, ad arma q̄volassent, Pretorium p̄ vim occupassent, Senatores ejecissent et spoliassent, eos p̄sertim qui coram adēent, q̄q̄ parati eēnt ad oīa respondere, de q̄b̄y q̄s illor̄ q̄venire vellet. Itaq̄ in Consilio deliberari decerniq̄ postulabat, q̄uid hac in re potissimum q̄stituendum. Gerardq̄ etm̄ et Consortes multis verbis plebis p̄fidiam exaggerare, vim et injuriam sibi factam, eadem intentatam demonstrare, offerre se iudicio, et oīum accusatōnem suscipere paratos se dicere, petere, ut nocentes puniant, innocentes defendant, spoliati restituant. Habebant Inr̄nunciū Capita q̄dam accusatōis à plebe p̄posita, q̄b̄y illos reprimere debebant, verum Inr̄nunciū, cum p̄sentirent, p̄culoso admodum iudicio se decertaturos, nec satis Cāā q̄fiderent, quoniam ō licuerat Plebi p̄pria auctoritate N̄ḡtum ō Jure q̄victum q̄demnare, ita responderunt, ut dicerent se ō accusandi cuiusvis Cāā advenisse, d. disensionem oēm componendi, eē q̄q̄ Gerardum et Consortes de reb̄y q̄b̄ydam q̄ra Reipublica utilitatem gestis activae, p̄ multis lib̄y suspectos, q̄ existiment illos culpa tumultum excitatum, Senatum a. et ceteros lib̄es seoy de illis sentire, nec magis q̄d q̄ram cupere, quam eos culpa vacare. Ad ea cum illi nihil responderent, se restitutōem saltem et damnor̄ compensatōem postularent, multos etm̄ ex Cruciferis incessit suspicio, ō eē nihil, quod haud iniquē plebs in illis desiderasset. Tandē in recessione Statuum ita res transacta ē, ut Senatui populoḡ, tumultq̄ à paucis primum excitatq̄ fraudi ō eēt, ut Gerardq̄ et Consortes

sortes dignitati locorum, suo restituerent, res rapta, ubicum-
 que extarent, suis redderent. Ut Seditiois Authores in
 Vincula conjicerent, ac in eos arbitrio Magistri et Senatus de-
 cerneret. Ita capti ex Seditiois Principibus decem
 et octo gladio publico sunt percussis, quadraginta circiter
 scripti: Eorum modo Civitas in tranquillum adducta
 et Patribus auctoritas sua restituta. Verum ipse Prae-
 consul Gerardus, quod sui odium etiam post in omnium fere
 animis residere animadverteret, nec plebem deinceps
 perturbaturam intelligeret, sponte paulo post cum omni familia
 sua solum revertit.

Hac Seditio ut plurimum orta fuit à Contuberniis, etiam
 tumultuantes facile Principes erant Brasatores, irre- Brasatorum
 getum semp hominum genus. Itaque ad coercendam dein- ptervia.
 cept illorum pterviam et licentiam, tum publice gsti-
 tutum fuit, ut omnibus omnino Contuberniis Conventiones, g-
 ciliabula, coitiones et publica pportiones interdicerent.
 Ut illorum arma in Praetorio publice custodirent, ut
 quoties Brasatorum plures quam quatuor simul clam
 coissent, Conventiculum illicitum habuisse judicaren-
 tur. Ab eo etiam deinceps tempore gstitutum est, ut sin- Origo Inspectorum
 gulis Contuberniis ex Senatu inspectores crearentur, sine rum Contuber-
 quorum scitu, g sensu et pntia Contubernialibus coire et de nis datur, et
 rebus suis tractare. Id fasque est, neve absque illorum g sensu jurisjurandi
 auctoritateque quodquam in quolibet corpore facerent vel in- ab ipsis exacti.
 stituerent. Utque singulis annis fatis die Contubernia
 Jurjurandum Senatui prestarent de fide Magistri ser-
 vanda, de obedientia pstanda, et Conspiracionibus omnibus
 abstinendis.

Eo tempore Civitas Magistro Magno recognoscendi do-

minii Ergo quotannis exolvebat Marcas Trecentas Qua-
draginta ex arario publico, et vicissim Senatus & ararii
Supplemento, à Contuberniorū corporatis, q̄ publicam
exercerent tabernam, Officinam vel pergulam, Sri-
pem exigebat, quam postea vulgò Fenstergeldi nun-
cuparunt, quòd hodie in desuetudinem ferme abiit.
Eorū a. q̄ Seditio, de qua diximus, Gedani sopita ē, cir-
citer Dnicam Cantate, Lubeca Conventus erat, federa-
tus Civitum, in quo dissensio civilis ibiq̄ in Senatum
Veterem, q̄ ejectus erat, et novum, arbitris Civitibus,
juxta legem federis ē composita, q̄ jam annos Octo
pertinaciter duraverat, Et vetus q̄ Senatus plenni pom-
pa revocatus, et in Civitatem magno Comitatu Civium
utriq̄ sexq̄ introductus, suo loco dignitatij restituebat,
& damnis a. et Sumptibus domi forisq̄ exantlatis, se-
xaginta Millia florenorū intra decennium statis Vi-
cibus ex arario publico laeis solvenda decernebant. Le-
gatus in eo Conventu Gedanensium erat Joannes Ha-
ner Senator. Scripserunt Civitates jam aliquoties antea
ad Pra. Magrum de abroganda Exactione liberali Pfunt-
zoll, q̄ demum in hoc Conventu Civitibus p̄ Lras in hanc
Sententiam respondet. Majores suos à multis jam
annis Vectigal istud p̄ Usu Provinciarū suarū exegisse,
atq̄ hoc Sḡ unā cum Summo Nytu ad se quasi p̄ manum
devenisse, ac p̄ Successionem sibi traditum ēē. Itiq̄
nullam se Caam videre, cur Sḡ à majoribus acceptum,
tot annis q̄tinuis possessum ac usurpatum, vel ipsemet
eque Majorū exemplo in suis utiq̄ ditionibus ò usurpa-
ret, vel posteris ac Successoribus cum Summo Reip. p̄ ju-
dicio deteriq̄ faceret. Enim v. si Civitates rāem ejus
gene-

Hindtoll.

95

generis afferre possint, quia p̄bet, sibi Idō eē vecti-
gal istud p̄cipiendi, tum se denuō cum Comendato-
ribz et Consiliariis deliberationem initur et Civitibz re-
scriptur, qd̄ sibi potig hac in parte sit sequendum vel
statuendum.

Ita Lra Civitibz minimē satisfecerunt, ideoq̄ a: se-
quenti ad Festum Pentecostes ex Conventu Rostochi-
ensi, q̄ tn. paulo post Lubecam translata ē, in quo Ge-
danens̄ Legatq̄ fuit Nicolag Rogge, Magro sic respon-
dent. Vehement̄, inquit, mirum nobis videt, te Id̄
exigendi Vectigalis istig ad Majores tuos referre, atq̄
ideo quasi perpetuum onq̄ Civitibz federatis, et e-
at̄ Mercatoribz, obtrudere velle. Quid quā in-
juste facias, ex hac rāve te edoctum volumq̄, quā
nescire te d̄ existimabamq̄, quoniam federata Civi-
tates, in̄ quas et̄m sit aliq̄ tuo Impio subjecta, ex com-
muni primum D̄cto Exactionem eam instituerunt,
Sumptuum Comparandos Casū, ad Pyratas mari ex-
pellendos. Itaq̄ d̄ hoc Id̄ ē Major̄ tuor̄, d̄. Nūm ex
nois Proventibz institutum, d̄ qd̄ in rem tuam, vel
p̄ Usu Provinciar̄ tuar̄, d̄. in Usq̄ Civitū et Mercator̄,
q̄ Navigaves suo exercent piculo, publicē collatum.
Sane neq̄ tu neq̄ Majores tui Id̄ p̄cipienda eiq̄ Exactio-
nis unq̄m habuistis, verum Civitibz Prutenicis, q̄ in
fadere sit, hoc incumbabat, ut ipsa bona fide Vecti-
gal istig modi exigent, et eiq̄ Proventum in publicas
oium Civitū rāves inferrent. Quid quō minq̄ p̄sta-
rent, vi potig tua et major̄ tuor̄, quā ulla Juris co-
lore sit hactenq̄ impedita. Proinde q̄ Vos hactenq̄ ex
alieno d̄ ex v̄ro p̄cepistis, et q̄ra Voluntatem et insti-

tutum animi v^{ost}ri p^{er}peram usurpatis, haud equum est,
tam inani Juris specie, nullo legitimo titulo majoru^m
v^{ost}ro^{rum} defendi. Neq^{ue} p^{er}fecto unquam fuit e^{jus} Exactionis
ratio, ^{ut} vel p^{er}petua e^{ss}et, quod tibi videt^{ur}, vel de manu
in manum transiret, d. ad tantund^{em} saltem temporis
initio instituta, quod^{am} arbitrio v^{ost}ro abrogaret. Evi-
denti^{us} quam vos Jure Possessionem vel Usurpationem al-
legabitis, q^{uod} o^{mn}is jam dudum o^{mn}ib^{us} et singulis ferme annis,
q^{uod} ab Exactione isthat p^{er} nos cessabat, p^{er} L^{ib}ras, Nuncios
et publicas denunciations v^{ost}ras o^{mn}is fuerit sapientissime in-
terpellata. Nunc eam Exactionem Civitates ceterae D^{omi}n^o
publico jam prid^{em} abrogarunt, sola Pruthenica tuo
Imp^{er}io p^{er}peram adigunt, quo^{rum} unum et ipsa communi placi-
to satisfaciant. Vos p^{ro} iter^{um} ac iter^{um} te p^{er}man^{ens} hor-
tamur, ut Exactionem eam exemplo v^{ost}ro penitus abro-
ges, ac Civitatib^{us} tuis p^{er}mittas, o^{mn}e acceptum in rationes pu-
blicas itid^{em} ut cetera, quam primum inferendi, p^{er}ut
D^{omi}no v^{ost}ro publicè q^{uod} institutum est. Nisi id factum fue-
rit, necessitas ipsa rationes vobis suppeditabit, q^{uod} damno^s
v^{ost}ro^{rum} Compensationem à Civitatib^{us} tuis repetam^{us}, q^{uod} q^{uod} tan-
dem tu cum Consiliariis tuis statnendum existima-
veris. Agerrime siq^{ue} patimur, nostrates hoies in di-
tionib^{us} tuis tantope p^{ro}ter d^{omi}n^o et equum aggravari.
Eod^{em} ferme Exemplo, nisi quod p^{er} rei instituto muta-
ri oportuit, ad Civitates Pruthenicis p^{re}scriptum est. Et fa-
tis q^{uod} hoc intelligentib^{us} dictum erat, d. o^{mn}es erant es
Mariani ingenio, ut nudis l^{ib}ris tantum sibi bolum, q^{uod} est
semel devoraverant, ex faucib^{us} retrorsum trahi
paterent, q^{uod} variis tergiversationib^{us} p^{er} complusculos
deinceps annos rem gratisuam p^{er}traxerint.

In eorū conventu Federata Civitates varias Constituta varia
 tuōes in rem Civitatum publicam et Commerciorū publi- ^{Standa in caus}
 cū exercendorū rāoes decreverunt ac promulgarunt. ^{mercatorū.}
 Ut fas ēēt Halecem emere nec vendere, priusquam
 captis pacta sit, neq; frumentum priusquam inspectū
 esset, neq; pannos aut alias quascunq; res, priusquam ad eā
 Speciem, quā vendunt, ex prima sua Materia p ducta
 fuissent. Si seq; factum ēēt, emptor qd; emptā rei
 jacturam pateret, Venditor a. decem argenti libris
 muldaret; dvi indicasset ex bonis commissis sextam
 partem lucraret; Esset a. hanc in rem Cognitio Civi-
 tatis eiq; ad quam res Venales terra mariq; pferren-
 tur. Ut nullum frumentum p fauces Brisfundenses
 vel Maris Balthici freta, nec ex Albi nec ex Visurgi
 exportaret, nisi à Civitatib; q; infedere sit, Navclerum
 q; seq; fecisset, nemo deinceps Federatorū q; duceret,
 nemo Navem illi locaret, neve ullum onq; infederata
 quapiam Civitate recipere liceret, Mercator q; q; ra fecis-
 set, si q; infedere sit, mercium jacturam pateret,
 sin extra fadq; sit, deinceps in nulla Federatarū Civi-
 tatum comērcandi, q; versandi, vel Societatem coeundi
 Iq; haberent. Ut quod Major Civitatum pars, ex agris com-
 muni Dto statuisset, jus sisset, scivisset, id minor parti
 ne retrectaret, d. ratum gratum haberet. Ut nullq;
 Mercator in Flandria quascunq; merces emeret in
 credito vel mutuo, sub amissione mercium, et in qm-
 cunq; primum Civitatem eiq; generis merces devenis-
 sent, ibiq; comitterent, Liceret a. oib; Mercatorib;
 Federatis, ubiq; loco Flandriæ ditionis pannos et quas-
 cunq; res Comērcii caā comparare, numis saltem pra-

Statutum Han-
ca de Nummō
transfusione.

sentibz. Ut in Civitatibz ō liceret Aurifabris nummos
in Usa publico Versantes in alienam formam transfun-
dere. Idem Monetariis Idē ē. Ut ō liceret Nummos pas-
sim corrudere, et luvifaciendi Cāā extra Provincia
exportare, q̄ fecz fecisset in Civitate sua Idē Civile amit-
teret, nec in ulla deinceps federatarū Civitatum in
• Civem eum recipere fas ē. Qui fraudis hujz indici-
um fecisset, trientem Nummō recipet, reliquum Civi-
tatis arario, ubi fraus deprehensa ē, in commisum
cederet. Qui alteriq̄ negotia gessisset, rāoes et pecu-
nias tractasset, quādoq̄ liberet Dnō negotia disol-
vere, actor vel gestor vocatq̄, ad eum accederet, ac
rāoes bona fide redderet, nisi faceret, oīum oīno
Civitatum Juris beneficio deinceps excluderet, ni-
si cum gravior illi necessitas obstiterit, quō minz
tunc ^{cum} vocaretz adesse posset. Si qua in Civitate popu-
lus Senatum ejecisset vel loco movisset, fas ō ē, Se-
natum eum cum ceteris federatis in Consilio pu-
blico asidere, priq̄m locum et dignitatem suam recu-
passent, Si recuperare ō pōint, ut tū ea Civitas fede-
re excluderet, et in eiz Cives ac bona secundum quōd
in Civitatibz federatis q̄stitutum ē, decerneret. Qua-
tuor Civitates q̄ illis Viciniores st rem curabunt, et Ex-
ecutionem tam ipsi facient qm ceteris Civitatibz ad Mer-
catorū Emporiū denunciabunt. Ne q̄ in Collegio Merca-
torū q̄ ē, nisi Civis cujzpiam federata Civitatis. Is v. re-
minem colore Jurium et Privilegiorū q̄ federatis com-
petunt uti fuis sinat, defendat vel manuteneat, ni-
si Civem federatum vel eiz gestorem. Si q̄ Civis ne-
glectis Mercatorū juribz aut beneficiis p̄ res suas com-
pendio

pendio, iis in locis, ubi Mercatorum et Collegia peregrino
 iure uti capisset, is si sine Civitatis et omnium federatorum
 beneficia amitteret. Si Sententiam Collegium Mercatorum
 tulerit, quae cui gravis onerosa vel iniqua videretur ad Civi-
 tates federatas provocandi se haberet, uti more Majorum
 constitutum est. Ut si qua dissensio vel controversia inter Civi-
 tates forte duas incidisset, eorum arbitri cognitores vel
 transactores essent Civitates vicinae, nec alterutri parti lice-
 ret quemcumque Principem adversus Sociam Civitatem quo-
 quomodo excitare. Sin Civitates vicinae rem componere
 nequeant in proximum Conventum publicum res integra
 differretur ac ibidem ex Consilio publico, sive iuris ordine sive
 amica transactione definiretur. Si qua Civitas contra fecis-
 set, Marcarum centum argenti puri poena muldaretur. Qui
 beneficio Emporiorum uti velit, fidem faceret Collegio, nisi
 publice esset, quia in Civitate federata Civis esset. De-
 omnium ut nemini liceret duas Civitatum Civem esse pa-
 liquam toto federe excluderet.

In eodem Conventu Lubecensi duo Monachi Franciscani
 Lubecenses Difonsbrun et Campow ex communi Decreto
 scribebant ac omnibus Civitatibus federatis in iudicebant, eam
 ob causam, quod resuscitanda publica Seditiois causa
 palam dicerent, ac in vulgum spargerent, Iuramenta Ci-
 vium et guberniorum, quae lenatus loco et dignitati sua re-
 stituta juxta Decretum Imperatoris et transactionis ordinem
 iussu Civitatum praestita essent, ea itidem Iuramenta, quae Seditio-
 si, vel pro Seditioem praescripti, recuperanda restituois causa
 iurassent, irrita esse, inutilia et nullis Religionis vel
 momenti, quoniam Iuramenta coacte praestita Deo propter
 mixe displicerent, egregium certe Sanctitatis Exemplum

in istis Fratribus, q̄ ut honestè Seditiōnem et Civiles discor-
dias, vix dum sopitas, revocarent, et in Juramenti Religio-
nem p̄cularent. Eod̄q̄ a. quo leges hæc quas diximus Lubeca fe-
rebant, Gedanenses interim domi et ipsi de legibus ad sta-
biliendam Ordinum Concordiam p̄tinentibus cogitabant,
p̄sertim ad eam occasionem Seditiōnis p̄cidendam, q̄ut
plurimum Contubernior̄ quorundam p̄servia superioribus
Statuta Gedan̄. Annis fuerat suscitata. Accedente ijs̄ Maḡri cōsensu, q̄d
in causis Contu- fueri tum oportebat, hæc leges in singulis Contuberniis late
bernior̄. recepta s̄t. Quicumq̄ in aliquo Contubernior̄ Corpore vo-
let eē, civis sit, et marcam dimidiam Collegio exolvat,
lras̄ et in documenta afferat ex eo loco, unde recens dis-
cesserat, quō more ibi q̄versatus fuerit, et num honestè
satis locum mutaverit. Qui in Maḡnum cuiusvis Opificii
recipi volet, triplex edat artis sue Specimen, ut oib̄ ap-
pareat, an eo numero dignus sit nec. Faciet a. opas suas
in Contubernii Senioris domicilio. Senatus cuiq̄ Contuber-
nio quotannis Seniores duos q̄stituatur, iij̄, Senaturi jurent, o-
pam se daturus, ut q̄ ab eo Contubernio opa facta fuissent,
p̄ba sint, et justa, utq̄ nihil novi vel alieni in eo Contu-
bernio q̄stituatur absq̄ Senatus Scitu et auctoritate. Ut opi-
ficum famuli ō breviori tempore quam in anni quadrā-
tem q̄ducant, intra quod tempus nemo alteriq̄ Servum
corrumpat vel inverteat. Si q̄ in Contubernales dis-
sensus oriat̄, vel alia cāa emergat, qua necessum visum
fuerit, Conventionem publicam haberi, Seniores ad Se-
natum accedant, et rem p̄ponant, et q̄q̄ hanc in rem
Senatus jussit, scriberit, Statuerit, oēs q̄tubernales paren-
to. Cum q̄s q̄tubernalium diem suum obierit, servus q̄ppri-
am comuniserit, q̄ ceteros ad funus deducendum sub
mulcta

multa gstituta grotabit. Oes oino Computaoes, q in Corpore g tubernio celebrari g svererant, demceps oibg inducta sunt.

1418.

a. sequenti Lubeca gventy federatar Civitum rursq habebat, ad diem Joannis Baptista. Et Gedanenfes miserunt Joannem Hamer. Conventionis ea picipua caa fuit, quod Magr Ordinis Legatum suum Theodoricum Logendoorp, Egtem, ad Civitates missebat, cum hisce ma, datis. Civitates sepiq jam ad Magrum scripisse de vectigali Pfundt Zoll, nec ullum ipsis Responsum habent, satisfecisse, itaq se misum ut audiret ac ppig exploraret. Saltem qd hac re Civitates sibi vellent, vel qd in Magro tamq desiderarent. Civitates respondent, hanc ee rei summam, quam desiderant, quoniam Civitates illud vectigal vel Exactionem eam p comuni Civitum Usu gstituisent, ac Sociis Prusiansibg mandasent, ut quod exegissent in raos publicas referrent, interim a. Magr hanc Exactionem ad se ptraxisset, cum sumo Civitum sjudicio, opam daret Magr, ut Exactio abrogaret, et Civitates Prusianses raos suas quantotiq expedirent, ad ea Legaty: Magrum maximos fecisse sumptq in expediendis Navibg, qv Securitas in Mari Mercatoribg poret, et in pdonibg ex Insula Gotlandia pfligatis, tu etm ingerendo bello p qm necessario, de quo satis Civitibg gstat. Itaq o spare Magrum, fore ut Civitates ipsi sumptuum recompensaoem invidiant, d. ex aqvo et bono potiq secum ut int amicos agant. Sequit hac Civitum postulata ad Bnum suum ee relatu, neq dubitare, qn aliqd ex ear? Sententia sit responsurq. Atq inquit illa, nos existimabamq, te cum istig modi Mandatis advenis-

se, quibus totum id negotium officeret. Sic n. o. ita pridem
Magr responderat Int nuncio nro Simoni klovenstein,
se ppediem Legatum Lubecam missur, q de oi nobiscum
qtroverfia tractaret. Itaq nisi qd aliud ipse in manda-
tis haberet, preeq hac legaone res indignisset. Cum nega-
ret se qd amplig in mandatis habere, qm ut Sententia
Civittum de tota re explorarent, et ad Dnum suum re-
ferret, tum Civittes iter: Hac igr e Sententia nra, qm jam
antea o ignorat Magr, ut Exactionem eam, o ad se, verum
ad Civittes ptinentem, abrogaret, Prusfiensibz juberet ra-
tiones inferre, utq de his oibz intra Festum Nativita-
tis Mariae pximum Civittibz satisfieret, aliqun se in-
jurias suas minimie neglecturas. Recepit Legatq, o-
mnem se opam datur, ut cum Civittum bona graa
res tota officeret. Ita tum etm Civittibz verba data

Statuta Han-
sa de psonis
ad Conventum
mittendis.

In eod qventu publice decretum e, ut quoties in posteru
Conventq federator haberet, nemo in Sessionem Consilii
publici admittat, q o domi in qsilio publico juratq asfide-
at. Si qd a. Praeconsul vel Senator Civittis sua scribam vel
Scrium secum adduxisset, illi etm asfidendi Iq eet. Si
qua Civitas solum Scrium vel Scribam ad Conventum
ablegasset, is in g'serfum o admitteret. Caa hujq gstituois
fuit, quod multa Civittes tum, vel sumptuum minu-
endos Caa, vel res negligentia, o Senatores, d. Scribas
saltem ad qventiones mittebant, quod si oibz liber
eet, verebant futur, ne ves tand qfultaoes scribar ar-
bitrio qsisterent, eoy modo Reipl. male pvideret.
In eod qventu lata quoq st ha gstituois et in singu-
lis daimde Civittibz publicata. Ut q Juris experim-
di caa cot Civittis cujvis Senatu compareret, o plu-
res qm

res qm qm Comites secum haberet, q fecerit, p
 quolibet Comite, q numerus excedat, marcas duas ar-
 genti mulcta Ca^t exolveret. Si q Seditioem q-
 citassent, vel qjuramentum coivissent, gra Senatum vel
 Civitatis Id, auctoritatem et dignitatem, qre eam ob
 rem pfugissent, aut pscripti eent, hi ne in aliqua fe-
 derata Civitatum recipiant, d. Capitis poena plectant.
 Id in eos, q Coitiones eiq generis factas fuisse, neq In-
 dicitum fecisset, qstitutum esto. Si in alia Civitate q in
 federatas o e, ejymodi hoies recipiant, eiq Comertiu
 et Societatem oes federati fugiant, et abominent, qm
 diu hoiby tam noxiis receptum pbebit. Si qua Civi-
 tas ob Seditioem, vel Mgnum loco motum vel ob
 aliud quodvis delictum, ex Comunione Societatis An-
 seaticae exclusa fuerit, cum eiq Civiby et Incolis, nul-
 la ceteris sit qsvetudo, nulla Societas, nullum Com-
 mercium, Lives et Incola nec in famulitium, nec in q-
 tubernia et Corpora Opificum recipiant, d. oes sint abo-
 minabiles, quoad se isthac infamia uti Civitatum Jure
 qstitutum e exoneraverint. Et de rebz Nauticis haec san-
 cita st. Quilibet Nauticus qm cunq rem in Navem illa-
 tam recepit, eam integre rursus ex Nave tradat: si
 q in Navi amissum vel furto subtractum fuerit, Nau-
 clerq rem integram pstato. Si qua res in Navem illa-
 ta fuisset, qm nemo repetit, eam Nauticq penes
 Mgnum eiq loci, ubi Navem exonerat, vel penes Mer-
 cantor Collegium si quod ibi sit, deponat: si quod pculu
 Navi accidat, vi Maris aut Ventor et Nautae qducti
 Nauticero opem qm debent, o ferant, vel si necessita-
 tis tempore casu e Navi se subducant, vel aufugi-

Statuta Han-
 sae de rebz Nau-
 ticis.

ant, in quacunq; postea federatar Civitate deprehensi fuerint in Carcerem gijiciant, et p duos Menses pane et aqua onacerent: Sin Secunda Vice tale qd committant, tres Menses in Carcere adserrent, et pane et aqua cibent, deinde in auricola parte nota qpiam illis imprimat, qua ab aliis in nosci pōnt. Si q; Nauta precio q ducto cum precio aufugerit, ubicunq; deprehensq, trium Mensium spatio in Carcerem gijiciat, pane saltem et aqua in Victum pbitis, et precium Nautero nihilominus restituat. Neq; oino sang Nauticum exerceat, ei q; q pecuniam dederit, eiq; amissione pposita, Nautero a. multa in Marcam auri infligenda. Nully oino federis Anseatici Mercator, cuius alicui, q in federe o fit, merces vel rades suas tractandas committat, exceptis halece, Vino et Cerevisia, nec cum eo Societatem gtractam habeat, sive in parte Navis sive in parte Mercium. Si Pyrate vel pdone res quascunq; alicui eripuisse, easq; ab illis aliq; qpiam rursus recipet vel eripet, is raptae rei dimidium p se retinebit, et reliquum Dno restituet, nisi majores forte sumptus impenderit: Quicq; a. Naves publico Civitum sumptu a pdoneb; recepissent, id integrum Dno restituat. Res a pdoneb; raptas, vel naufragio amissas, et in litt; ejectas, nemo sciens emat, vendat, vel in Comercio usurpet, pena Capitis pposita ei, q; qrafecerit, mercib; a. nisi Dnum habeant in Comissum gdemnatis. Quoniam a. 1418. gubernare cepit p Magro Sifert Landet von Spanheim.

1419.

Michaelem Sternbergensem, cum annos sex ordinis p fuisset, et Gedani supremum diem clausisset, a. supra millesimum quadringentesimum decimo nono, q anno erat Regis Jagellonis Tricesimo quarto, Impatoris Sigismundi

mundi Nonq, subsequens e in ordinis Magisterio Vicesimo
Sexto Paulus de Rusdorff, Vir pius et p. b. q. Reipl. recte admi-
nistranda curam qm. nixè gerebat, d. fratrum et Com-
mendatorum tanta erat inq. bitas, ut illos libidinis invity
quandoz. cedere cogeret.

XXVI.
Magis
Gnilis.

Agebat tum qventy Terrarum Pre. Mariaburgi Feria quinta ante
Enicam Iudica, ubi qstitutum e de Civitatibus Scris, Con-
silio publico adhibendis, q. acta gesta deliberata qscri-
berent, et memoria qsecurarent. Inibat a. hac p. totam
Provinciam ras, ut Gedanensium q. Scrig tum inrcet quo-
ties Mariaburgi vel in Pomerania territorio qventy haberent,
Elbingensium a., cum Elbinga vel in Vicino Territorio q. fi-
lium exerceret. Similit de Regiomontanis et Br. s. bergens
qstitutum. Culmenses et Thorunen in Culmensi agro p. suos ho-
mines hanc opam qstarent, utra soil. Civitas ei loco Vicini-
or eet, ubi qventy haberet, verum hodie tam q. silii publici
qm. Scris adhibendos longe alia e ras, de quo plura come-
morandi suo deinceps loco dabit occasio. In eod. conventu
hac q. v. lata e qstitus: Si q. ob as alienum q. tractum loco ex-
cedere cogeret, ei liberum erit ex uno territorio in aliud q-
cedere, ita q. q. ut ne extra Pr. am. pfugiat. In quocunq. terri-
torio fides illi publica dabit, in mensem integrum, ne q. s.
illum Creditor interim debiti Ca. a. comprehendere possit,
vel debeat, et hoc illi temp. indulgebit, ut intra mensem
eum, si p. vit cum Creditoribz honeste transigat. Si interim
cum illis o. q. venerit, exacto mense liber illi erit quo volet
q. cedere, modo in Polonia ne transeat. Qui in Polonia
hac de Ca. a. q. cesserit, nunqm. in p. petuum in Terris Pre. pu-
blica fidei beneficiis utet.

De Scris Con-
silio Terrarum
pre. adhibend.

Banctaruptores

a. 1420. Deliberatio tamq. instituta fuit Civitatum Prussien-

1420.

Pfundt Zoll.

sum de rāoibz q̄ ad Exactionem Pfundt Zoll p̄tinerent
ad Federatas Civitates referendis, quas ille sapij jam po-
stularaverant, Magr̄ a. et Comendatores p̄fractē negave-
rant. Nunc etrō Magr̄ hanc ob rem aditq̄, ut de eij Con-
silio Consensuq̄ q̄staret, certi nihil respondit, nisi quod
rem quoy modo vellet iterū atq̄ iterū, et in dies q̄ longiq̄
p̄trahi. Tandē cum Civitates dicerent, sese nullis honestis
Excusāoibz rem amplig differre posse, et nunc instare
Conventum Federatarū Civitatum, in quo de nunc rāves in-
ferre jusfissent, sane inq̄t, mihi p̄ magnum videt̄ alteri de rebz me-
is rāvem reddere, Vos ut reddatis ō jubeo, neq̄ quo ming red-
dis p̄hibeo. Simul causatq̄ subitum p̄fectionem versq̄ Velanum
rem ōm indiscusam relinq̄t. Civitates re amplig deliberata ra-
tiones q̄ficiendas et exhibendas censuerunt, Eas hic subjungemq̄,
q̄ et breves s̄ et rāvem eij Exactionis Pfundt Zoll p̄ponunt,
et q̄d à Maritimo portorio nro differat ō nihil demonstrant.

Rationes accepti.

- a. 1398. Marc. 6123.
ming v. Scot.
- a. 1399. 1400. 1401. 1402. Marc. 1840.
- a. 1403. Marc. 250.
- a. 1410. et 1413. Marc. 3690. Scot. 12.
- a. 1414. Marc. 2000.
- a. 1415. Marc. 1005.
- a. 1416. Marc. 2746.
- a. 1417. Marc. 560.

Suma ē Marc. 18214. Scot. 7.

Et q̄d s̄ pecunia, quas Magr̄ accepit. Gedanenses accepunt
ab a. 1397. usq̄ ad anūm 1417. Marc 32835. Scot. 7. Suma Expensi
ē Marc. 36771. Plq̄ igr̄ Expensi ē q̄m Accepti Marc. 8853. Scot. 7½.

Rāo p̄terea inita ē, qua portione q̄q̄ Civitas Expensas

farciret et in publicum gferret, uti tum sumptu legatorum Joannis
 Auxer Torunenſis et Henrici ſon Staden Gedanenſis qm Stralsundi
 obierant, iur^o Civitates Secundum pportionem diviſiq e, in ſum-
 mam Marc. 416. Scot. 8. Sic ut ſolverent Thorunenſ Marc. 95. Scot.
 Den. 10. Elbingenſ Marc. 95. Scot. 5. Den. 10. Regiomontani Marc. 35.
 Scot. 5. Brunsbergenſ Marc. 22. Scot. 7. Den. 10. Gedanenſes Marc.
 266. Scot. 15. Den. 10.

1421.
 Pfundt Zoll

a^o Supra 1421. circa feſtum Divi Joannis Baptiſta Inſnun-
 cu federataſ Civitatum ad Magrum P^{re} ſt ablegati, q de ab-
 rogaoe Vectigalis Pfundt Zoll accuratig cum ordine tractarent,
 ii a Gedanenſibz Mariaburgum pducti, accerſitiſ etm Thorunē-
 ſibz, Elbingenſibz et Regiomontanis, et prandiſ honorifice excepti,
 ubi deinde dicendi p^otas facta e, illi deinde repetunt, qd jam ſepig
 de Exactione Pfundt Zoll ſcriptum actumve fuiſſet, qm Magr
 et Civitates Pruſſienſes gra comune Blcum hacteng pcepis-
 ſent, in grave ceteraſ pjudicium ac detrimentum: Addi-
 tiſ rāoibz cur hoc neq, liceret Magro nec Civitatibz amplig tole-
 randum eſt. Finis Oratioſ fuit, ut Magr eam Exactionem ex-
 emplo ceteraſ Civitatum penitus abrogaret, et de acceptis rāoem
 Civitatibz redderet. Rogati deinde ſi qd aliud in Comiſſis haberent,
 ut mandata firmul et ſemel explicarent, quoſ ſimul et expedi-
 tiq ad totam legationem poſſet reſpondere. Illi gra, caſera, q
 in Mandatis haberent, eiq eē generis, ut priq explicari o poſſent,
 quam ad Caput ppoſitum Reſponſum accepſſent. Poſtridie i-
 gr recum Comendatoribz deliberata reſpondet Magr: Nulla
 ſe rāo adduci poſſe ad abrogandum Vectigal iſtud, quod ipſe
 met o introduxiſſet, d. quod a Majoribz uſurpatum in manq
 traditum accepſſet. Quartum ſe jam eē Magrum, q Vecti-
 gal iſtud in uſq ſuos exegerit. Et ſane Principem ſe liberum
 eē, q in Provinciis ſuis libere, quod e re ſua ſit gſtituere poſ-

fit, ne dum à Majoribz institutum p̄seq et manuteneret. Petens
ut ne Civitates In sibi suum inviderent, d. amicè potig̃ sentirent,
ut vectigal illud aequè in posterū ut antea p̄cipe sibi in suo lice-
ret. Eo p̄sertim attento, quantos sumptibz brevi fecerit, tam in
bella necessaris à se repellerida, q̄m in Securitatem Mer-
catoribz terra mariqz, p̄standam. Illud a. vel Lubecenfi-
bz imprimis ad aium revocare nitebatz, illorū opa et Subsidi-
is hunc ordinem suum Ptolomaide incrementum sumptis-
se, itaqz, è equum eē, ut ipsi tanq̄m primis benefactores, nunc
demum ordinem oppugnatum vel fortunis exitum veni-
rent. Ad ea referunt Inimicū, exoletas eē has rades, q̄bz
Magr̄ conaret In aliquod suum. in exactione Vectigalis
eiz adstruere. Sape jam hoc demonstratum eē, nec Ma-
gistrum hunc nec Antecessores eiz In ullum habuisse Exa-
ctionem eam ad Civitatem usqz p̄ comuni Comodo insti-
tutam, in rem suam privatam usurpandi. Statueret
ille sane in Provinciis suis libere quod vellet, hoc n. se è im-
pedire, d. abiqz aliorū, in quos Impium è haberet, p̄ judicio
et detrimento statueret. Meminisset, quia amicitia,
qua opa labore et sumptu Civitates bona et fortunas Or-
dinis et Subditorū in Anglia et Danica Regno defendissent,
hanc vicissim sibi opam daret, ut amicas habere Civitates malit,
quam tam enormiter offendere. Itaqz rem accuratig̃ p̄sideraret,
et alio se responso dimitteret, quod magis ex re Civitatum fit, hoc n.
quod ab ipso dictum sit, se p̄ responso ad suos referre nequaquā
licere. Tum Magr̄, eiqz inqz, a deo cupio Civitatum amicitiam,
ut quemcunqz Principem potiḡm ipsas offendere velim. Ve-
rum tu. neqz unq̄m hanc ob rem tam acriter et serio mecum
actum meministi, neqz sane existimasset hanc exactione, Ci-
vitates tantope tedi potuisse. Itaqz denuo mihi cum Comen-
tato

datoribus meis deliberandum erit. Ne diutius deliberata, Mar-
 schalcum deinde ad Inimicos mittit, qui denuo rationes osten-
 dit, quibus impeditus Magister omni in continentibus Exactionem abro-
 gare ^{non} valeret, et postulat ut ad tempus saltem paucos annos
 liceret Magistro per publica Provinciae suas necessitate Vecti-
 gal percipere. Hoc Inimicum negantem consentire velle, id quod
 namque omnis actio inanis esset, petere sibi securitatem ex Prae-
 spectari, quoad suos redire possint, Civitates deinceps rationes initu-
 ras, quibus onera huiusmodi quae iam et fas mercatoribus impo-
 sita à se removerent. Prusenses a Civitates minime hoc esse
 futurum existimantes medios se interponere, et cum Inimicu-
 cis rogare, ne rem ita infectam, relinquerent, tum Ma-
 gistrum etiam atque etiam obtestari, daret operam, ut magis ami-
 co aliquo responso Inimicos ablegaret, alioquin futurum, ut o-
 mnis omnium Civitatum offensio in Subditos suos esset tandem eru-
 ptura. Actum est per dies aliquot continuos, si quod medium inve-
 niri posset, quo et Inimicus in praesenti satisfaceret et Magistro
 spatium esset nihil interim colligendi daret. Verum cum Inimicu-
 muncium praefracte postularent, ut et Vectigal abrogaret, et rationes
 inferrent, et si in posterum Civitates Exactionem eam per suis usibus
 denuo decernerent, ne Magister sese immisceret, neve in id usur-
 paret. Tandem est deventum est, ut Magister hanc conditionem ferret,
 se Vectigal istud funditus ad postulavere Civitatum ab-
 rogaturus, ea lege, ne rationum reddendarum sibi necessitas in-
 cumberet, id est accepta hactenus liberè sibi retineret. Gravis
 etiam haec Inimicus videbatur conditionis, id est quia rem imperfectam
 relinquere volebant, hoc denuo postulabant, ut Magister
 abrogaret, et si in posterum per Civitatum Usu denuo institueret
 nec ipse, nec Ordo suus se se immiscerent. Ad rationes accepti quod
 attinet, Magister ipsius arbitrio se committere, quod ex agro et bo-

no Civitatibus adscriberet. Utrumque recepit Magister et Vecti-
gal se abrogatur et nunquam deinceps usurpatur. De acceptis
a. ait, nihil in presenti se posse polliceri.

Facultas Civi-
tatum statu-
endi quae pro usu
rei maritimae
et commerciorum
sunt.

Postulabant deinde Inimicum, ut consensu Magistri liceret Civi-
tatibus Prusensibus et Livoniensibus, ^{quae} confedere sint, una
cum federatis ceteris in Communi consilio constituere et decer-
nere, quae pro usu Civitatum et comodo rei maritimae Mercatorum
et Commerciorum essent, neve Magister id contradiceret, vel in Provinciis
suis Executionem prohiberet vel impediret. Ad ea Magister respon-
det, se facile passus et consensurus, ea statui atque decerni, quae in rem
Civitatum et Negotiorum et Navigationis et Mercatorum essent, mo-
do Id et Auctoritatem suam et Ordinis sui et Provinciarum su-
arum non afficerent. Verebantur etiam Inimicum Communi Civitatum
noie de Anglis, Hollandis et Scotis, quae varia attentarent in Civi-
tatibus in praesidium et fraudem Mercatorum. Itaque postulabat,
ut quod Civitates ad reprimendos noxios istorum hominum conatus
decretura essent, Magister non impediret, quod nunquam in Civitatibus suis
pargeret, id benigne consentiret. Recepit se Magister libenter consentire
in ea, quae pro Civitatum comodis constituerent, nec in suis Civitatibus
ea impediret, modo prius de omnibus istis decretis essent, certior fi-
eret. Et adhuc quod modum Inimicum Civitatum a Magistro
tum fuere dimissi

Innotuit. Eodem a. primum invenio Ordinationes quasdam a Senatu latis
esse, quibus in Conventione in Basilica Regis Arturi, quam vocant,
mercatores uterentur, antum primum eorum Basilica usque ce-
pit, an v. jam antea receptum fuerit, sedum mihi liquet. Or-
dinationes a. quas dixi tales sunt: Quicumque Peregrinus Basili-
cam Arturi frequentare volet, ab hospite suo, apud quem
divertit ad Seniores Subselliorum produitor, nomen eorum in
album refertor, inscriptionis pretium hospes praestato, omnes Ca-

omnes Calumniatores, Sugillatores, Mendaces, et q̄ bonorū Virorū
 opinionem onerant, et q̄ q̄dvis alicui culpa vel p̄bro dant, q̄d
 p̄bare n̄ p̄sunt, ab hac q̄versaoe ut infames penitus excluduntor.
 Qui Meretricem vel q̄ palam q̄stum corporis fecit, uxorem duxe-
 rit, in Basilica q̄sidenti S̄q̄ ne habeto. Id̄ illis S̄q̄ esto, q̄ q̄ cubinas
 alunt, vel in q̄sortis meretricum vitam ducunt. Quicumq̄ ob
 q̄mounq̄ Causa Litis publice fidei vel Salvi q̄ducty nitit, q̄versa-
 tione ea indignus habetor. Opifices, p̄pola, anonariū, mercenariū,
 Caupona à q̄gressu Basilica penitus sese abstineto, Quicumq̄ Iure
 q̄victy fuerit, rem inhonestam admisisse, Basilica excluditor. Ad
 Choras in Basilica publicas Virginem aut Mulierem Scupri adul-
 teri et Meretricie vite diffamatae adducifas n̄ esto. Nemo fa-
 cie p̄sonata Basilicam adito. Nemo Civem tanq̄m hospitem in
 Basilicam invitato. Nemo arma, tela, gladios, ad p̄ricium hoimū
 comparatos eoloro gestato. Diebꝫ oibꝫ honori Divino dicatis in
 Basilica Computaoes n̄ sunt. Qui q̄vem intra Basilicam q̄tumeliosē
 habuerit, vel gladium strinxerit, vel verberibꝫ affecerit, Basilicam a-
 deundi S̄q̄ n̄ habeto, p̄rigq̄m dictam multam exolverit. Multa
 dicenda S̄q̄ et arbitrium Senatꝫ esto. Famulos Basilicæ à Seniori-
 bꝫ dimisos vel officio remotos Successoribꝫ in Ministerium recipe-
 sine Antecessorū q̄sensu S̄q̄ n̄ esto. Seniores in Basilica nihil edifican-
 to absq̄ illorū q̄sensu, q̄ros Senatꝫ ex suo ordine Basilica p̄fecit. Post
 horam vesptinam decimam oēs computaoes è Vestigio finiuntor.
 Nec in Basilica nec in Cella q̄sq̄m Cartas vel aleam ludito. Cui
 ob supra dictas Causas aditꝫ et q̄versao Basilica interdicit, se ipsū
 potiq̄ abstineto, q̄m et cum infamia p̄ alios deducat. Totiq̄ a-
 rei cognitio, num q̄s excludendꝫ sit nec ne, eorū arbitrio, q̄
 ex ordine Consulari p̄st, vel p̄ p̄sona qualitate Senatꝫ Iudicio
 q̄sistat.

A. sequenti mense Martio, cum Civitates Pra. 1422.

maiores cum n̄nullis ex ordine Equestri Marienburgi Con- De vendendis

Mercibus eorū q̄
Hanseatici o
Et in portu in
quem appule-
runt.

ventum agerent, in cetera decretum fuit, ut Mercatores oēs, q̄
federis Hanseatici ō eēt, in eo portu, in quem appulisent, Mer-
ces suas venderent, intra trium Mensium spatium, neq̄ fa-
cultas illis eēt merces eas ad mediterranea loca transportare

De diebꝫ opariorū
Opificum destina-
tis inferias ō q̄ ver-
tendis.

Alter decretum fuit, p̄ universam deinde Prām receptum ut
ō liceret opificibꝫ dies opariorū destinatōs in ferias cōmūtare,
quod ad coercendam Opificum luxuriam excogitatum adeo de-
inceps invaluit, ut hodie publicis har̄ Terrarū q̄stitūōibꝫ pena ca-
pitis sancita sit in eos, q̄ extra Ordinem ferias sibi suo libitu q̄sti-
tuisent. Deliberatum fuit in eorū q̄ventu de Nautis, q̄ Na-
vem in lacu Hab, vel in Vistula fluvio freyissent, d. p̄ximo demum
q̄ventu, q̄ mense deinceps Aprili celebrabat, cum cetera Civitēs
etm̄ accessissent, ita hac de re decretum fuit: Si qua Navis vel

De Navibꝫ in Vi-
stulā l. Habo
damnum passis.

Si qua Scapha in flumine Vistula vel in lacu Hab damnum pate-
ret, vel naufragium faceret, tenebit̄ exercitor cum familia sua
Nautica merces servare, et à fluctibꝫ salvas p̄ stare, quantum
facere p̄oit. De mercibꝫ servatis æquum pretium dabit̄ Nautis,
Exercitori v. naulum vel Vectura precium integrum. Divi-
cunq̄ v. Nautarū aufugissent vel se p̄t̄ duxissent, ac Navem et Mer-
ces, q̄ servari poterant, dereliquissent, ii ubicunq̄ postea depre-
hensi fuerint, auribꝫ mutilabunt. Quod si ipsemet Exercitor
aufugerit, Navem dereliquerit, Iq̄ erit Mercatoribꝫ, quod res re-
hant, suo arbitrato mercibꝫ p̄spicere, et damnum datum ex
ipsa Nave resarcire, et quod deerit ab ipso Exercitore quan-
docunq̄ repetere.

Superiori a.º Joānes Winrack Senator Gedanens̄ miserly fue-
rat in Hollandiam, ut de faciendis damnis transigeret,
q̄ Hollandi Gedanensibꝫ jam prid̄ intulerant. De q̄bz̄ rebꝫ
dum agit, interim Joānes Dux Hollandiæ et Senatus Am-
sterdamens̄ petierant p̄ Loas, ut s̄ fide publica cum
ipssi-

Magri tunc
 ipsiq; Prae Magni Federatar Civitatum Prussienfium, liceret ipsos
 nautis cum reb; suis intrapertentem anuum secure in Pram com-
 meare. Ver Magr cum intellexisset ex Gedanen legato, rem eo
 modo provari, saltem, o a. transigi, fud publicam Hollandis
 denegavit, quoad iis, quod res agebat, damna ex bono et aequo
 plene fuissent compensata.

Eod a. Mense Decembri Magr Elbingam Gedanenses evocavit
 cum iis de q̄troverfia Mercium, q̄ ad annonam spectant, o exportan-
 dat disceptavit. Famine n. passim in Vicinis Regionib; increbescente,
 Superiori astate Magr indixerat Gedanenfib; ne comeatum ul-
 lum, neve ea q̄ esui potui sint, mari exportari sinerent, et anona
 vilitas intra Pram eo facili; q̄servaret. Paruerant q̄ Gedanenses d.
 cum ipsi Comendatores interim privati compendii graa, res ano-
 narias satis cure divenderent ac exportarent, noluerunt Geda-
 nen iis Augustis, ne sibi id quod illis liceret, deinceps astringi.

De mercib; spe-
 ctantib; ad an-
 nonam o expor-
 tandis, q̄ q̄ser-
 vanda annonae
 vilitate

Res p̄ totam astatem agitata, tand; hoc Mense p̄ Magro ipso e-
 tiam acrig ventilata e. Et q̄vanq̄m nihil decerni potuerit certi,
 quod Comendatores semp̄ proprivatam q̄ Civib; habere se existima-
 rent, ita in. discessum e, ut Gedanenses, q̄b; se caetera Civitates ad-
 junxerant, apte p̄fiterent, si q̄d oium aequalis futura eet q̄-
 ditio, p̄ se o stituta, quo ming anona publice p̄spiceret. Sin a. ii,
 quos mixe deceret Reimpl. magis curare q̄m. privatam lucru
 sectari, majorem sibi q̄m caeteri libertatem in evectanda ano-
 na arrogare p̄gerent, et se quoy et caeteras Civitates suis suoy q̄
 Civium comodis minimie defuturos.

a. 1423. gelidissima bruma fuit, q̄ usq; a des Mare Balthicum q̄-
 strinxit, ut Egtes Mare transirent Lubecam usq; littoralib; nimi-
 rum locis, Mare q̄gelatum iter quasi terrestre p̄bebat ambulanti-
 bus.

1423.
 gelidissima Bru-
 ma q̄gelatum
 mare.

Sed eo q̄ seqt a. Gedanensis Civitas insignem ab incendiis cla-
 dem passa e, et o uno in loco nec eod; tempore. Nam ipso die Enrico

1424.
 Notabilia In-
 cendia.

quem Misericordias Dni vocant, granaria fortuito incendio comprehensa
ac funditus exusta st, et cum his magna pars domos ad Motlam vulgo Lasto-
diam dicunt, et Suburbium una cum Templo Divos Petri et Pauli q̄ rema-
tum. Deinde Mense Octobri platea bazulos, et inde q̄tigua domus ad Ge-
ranion usq, et Geranion ipsum, et eod̄ tempore officina lateraria ad
Rodanum posita incendio pierunt. Meminit hoc incendios Crantzig
et affirmat, quod tribus uno tempore locis satis distantibus: quod q̄digi
loco habitum ē:) exorta fuerint incendia, q̄ nulla vi restitui potu-
erit, Gedani in Pr̄a, Anolami in Vandalia et Duderstati in Saxonia.
Ferunt, ait, quod dixim, nulla vi aq, nulla deniq, subversione domos suc-
curri potuisse, donec à Fundamentis oia q̄sumerent, q̄ illud incendium
attigerat. Addidit ibid, Crantzig, rem tuam quoy, novam et insignis multos
fama diffusam in Livonia, et q̄d in Urbe Rigensi q̄tigisse. Magr̄ inq̄t
Fratrum ordinis Teutonicoꝝ, cum vellet nuptias q̄serere inr̄ Juvenē
p̄fessione mercatorem et mulierem, qm̄ id, Magr̄ ō odisset, refragareturq, Juvenis, quod dubia videret mulier pudicitia: q̄ q̄tem-
ptum suum p̄tulit ad vindictam, ut olim Aegyptii Uxor in Jose-
phum, Paliphae in Hippolitum, deferens Juvenem Magr̄o fratrum,
defurto illum impetivit. Ille iussit publico q̄demnatum suppli-
cio necari Juvenem Suspendio. Jam moriturus Juvenis, quoniam
inq̄t in hoc mundo injuste q̄demnatq, morior, ad justum Iudicem
voco Magr̄um in diem tertium decimum, mihi de justitia re-
sponsus, ut ibi ver̄ inr̄ me ac se expiat Iudicium. Morit̄ Juvenis,
Magr̄ auditam evocationem q̄tempit, vixitq, latq, discutens Me-
lancholiam. Venit dies q̄stituta et ecce subita aegritudine corri-
pit. Certq, quod moriet̄, adstantibus dixit, Ego morior, vides q̄ me
vocavit adstantem. Duo dicto obmutuit et paulo post vivendi fi-
nem fecit. Fabula vulgat̄ p̄ oē Livonia Theatrum. Mulier deinde
ab alio mercatore de vero furto impetit, invenit fidei iuratos, ut
Iure responderet. Intra diem Viriles sibi vestes aptavit, ut Cle-
ricq, tonsorari, abit in Prusiam, ō expectato Iudicio, quod formida-
bat. Ceter̄ hujus rei fides penes Authorem esto. Annales certe
Magistr̄oꝝ Livonia, cum hoc Annoꝝ numero, quem Crantzig di-
gerit, ō q̄veniunt.

Finis Libri Tertii.

Rkps. No. 192

Kard zapis. 104. S.M.

Skanowanie i opracowanie graficzne na CD-ROM :

ul. Krzemowa 1

62-002 Suchy Las

www.digital-center.pl

biuro@digital-center.pl

tel./fax (0-61) 665 82 72

tel./fax (0-61) 665 82 82

Wszelkie prawa producenta i właściciela zastrzeżone.

Kopiowanie, wypożyczenie, oraz publiczne odtwarzanie w całości lub we fragmentach zabronione.

All rights reserved. Unauthorized copying, reproduction, lending, public performance and broadcasting of the whole or fragments prohibited.